

สิทธิเด็ก

สิทธิที่ทุกคนให้ความสำคัญ

Partage
avec les enfants du monde

คำนำ

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เป็นผลงานของคณะทำงานในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งเริ่มต้นร่างในปีเด็กสากล 2522 เสร็จสิ้นและสมัชชาสหประชาชาติได้รับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2532 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 2 กันยายน 2533 ซึ่งเป็นวาระครบรอบ 10 ปีของปีเด็กสากลและครบรอบ 30 ปีของปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก 2502

ประเทศไทยได้ลงนามในภาคยานุวัติสารเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535

หนังสือ “สิทธิเด็ก สิทธิที่ทุกคนให้ความสำคัญ” เล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิเด็ก และการดำเนินงานให้เป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยนำเสนอผ่านประสบการณ์การดำเนินงานของหน่วยงานรัฐ หน่วยงานภาคประชาสังคม และผู้มีประสบการณ์ดำเนินงานด้านสิทธิเด็กมาอย่างยาวนาน มีส่วนสำคัญต่อการขับเคลื่อนการทำงานส่งเสริมสิทธิเด็กในประเทศไทย รวมทั้งเนื้อหาสาระที่จะส่งเสริมให้บุคคลที่อยู่แวดล้อมเด็กสามารถดูแล ปกป้องคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิเด็ก ซึ่งมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก ในฐานะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเนื้อหาสาระในหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน และทำให้ทุกคนได้เกิดการตระหนักและมีส่วนร่วมกันดูแลให้เด็กได้รับสิทธิตามที่ระบุไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก
สิงหาคม 2568

สารบัญ

03

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
หลักการสิทธิพื้นฐานสำหรับเด็ก
ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

06

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก 54 ข้อ
อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก 54 ข้อ :
ปกป้อง พัฒนา เสริมพลังเด็ก

12

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก
พ.ศ. 2546

15

บทสัมภาษณ์พิเศษ

- ❑ “ความเป็นมาของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และการดำเนินการให้เป็นไปตามหลักอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กในประเทศไทย”
- ❑ “ความพยายามในการแก้ปัญหาสิทธิเด็ก : เด็กไร้รัฐ ไร้สัญชาติ ไร้รากเหง้า”
- ❑ “เส้นทางชีวิตใหม่ เด็กกับการเลี้ยงดูทดแทน”
- ❑ “ความพยายามในการแก้ปัญหาสิทธิเด็ก : เด็กในบริบทโยกย้ายถิ่นฐาน”

48

บทบาทของบุคคลแวดล้อมเด็ก
ในการส่งเสริมสิทธิเด็ก

- o Infographic สิทธิเด็ก สิทธิที่ผู้ใหญ่ต้องดูแล 52
- o Infographic สิทธิในการเกิดและได้สัญชาติของเด็ก 53
- o Infographic ร่วมปกป้องและคุ้มครองเด็ก ตามสิทธิเด็ก 54
- o Infographic สิทธิของเด็กที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรง 55
- o Infographic รู้ไหมเด็กก็มีสิทธิเล่น 56
- o Infographic เด็กมีสิทธิ เติบโตในสิ่งแวดล้อมที่ดี 57
- o Infographic สิทธิเด็กกับความปลอดภัยในโรงเรียน 58

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

หลักการสิทธิพื้นฐานสำหรับเด็ก

ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“เด็ก” หมายถึง ?

“เด็ก” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า สิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มีเนื้อหาสาระในการดูแลเด็กทุกคน โดยกำหนด ให้ผู้ปกครองมีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็ก ตามความในมาตรา 23 ดังนี้

“มาตรา 23 ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็ก ที่อยู่ในความปกครองดูแลของตน ตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม แห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และต้อง คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตราย แก่ร่างกายหรือจิตใจ”

“เด็ก” ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ หมายถึง มนุษย์ทุกคนที่อายุต่ำกว่า สิบแปดปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านี้ตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กนั้น

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child หรือ CRC) เป็นสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่ได้รับการรับรองโดยสหประชาชาติเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2532 (ค.ศ. 1989) เริ่มมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2533 (ค.ศ. 1990) เป้าหมายของอนุสัญญานี้คือการรับประกันสิทธิของเด็กทุกคนทั่วโลก ซึ่งรวมถึงสิทธิ ในการมีชีวิต สิทธิในการพัฒนาอย่างเต็มที่ สิทธิในการได้รับการปกป้องจากความรุนแรง การล่วงละเมิด และการถูกทอดทิ้ง รวมถึงสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วม ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของตนเองด้วย โดยมีอารัมภบทที่รัฐภาคีระลึกและยอมรับร่วมกัน

เจตนารมณ์อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

ระลึกว่า สหประชาชาติได้ประกาศในปฏิญญาสากลว่า เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลและการช่วยเหลือเป็นพิเศษ

เชื่อว่า ครอบครัวในฐานะเป็นกลุ่มพื้นฐานของสังคมและเป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติสำหรับการเจริญเติบโตและความอยู่ดีกินดีของสมาชิกทุกคน โดยเฉพาะเด็กควรได้รับการคุ้มครองและการช่วยเหลือที่จำเป็นเพื่อที่จะสามารถมีความรับผิดชอบในชุมชนของตนได้อย่างเต็มที่

ยอมรับว่า เพื่อให้เด็กพัฒนาบุคลิกภาพได้อย่างกลมกลืนและเต็มที่ที่จะดำรงชีวิตที่เป็นตัวของตัวเองในสังคม และควรเลี้ยงดูเด็กตามเจตนารมณ์แห่งอุดมคติที่ประกาศไว้ในกฎบัตรของสหประชาชาติ โดยเฉพาะเจตนารมณ์แห่งสันติภาพ ศักดิ์ศรี ความอดกลั้น เสรีภาพ ความเสมอภาค และความเป็นเอกภาพ

คำนึงถึงว่า ตามที่ได้ระบุในปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็กนั้น เด็กโดยเหตุที่ยังไม่เติบโตเต็มที่ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ จึงต้องการการพิทักษ์และการดูแลเป็นพิเศษ รวมถึงต้องการการคุ้มครองทางกฎหมายที่เหมาะสมทั้งก่อนและหลังการเกิด

สาระสำคัญสิทธิเด็ก

สิทธิพื้นฐานของเด็กได้รับการกำหนดในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กของสหประชาชาติ ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามและให้สัตยาบันแล้ว สัญญานี้ประกอบด้วยบทบัญญัติทั้งหมด 54 ข้อ ที่ครอบคลุมสิทธิหลายด้าน โดยสิทธิหลักที่ระบุในอนุสัญญานั้นมีดังนี้

1. สิทธิในการมีชีวิตรอด (Right to Survival)

เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะดำรงชีวิตและเติบโตอย่างมีคุณภาพ ซึ่งครอบคลุมถึงการได้รับอาหารที่เพียงพอและเหมาะสม การเข้าถึงการดูแลสุขภาพที่ดี การดื่มน้ำสะอาด และการใช้ชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและเหมาะสมต่อการพัฒนาของเด็ก

2. สิทธิในการพัฒนา (Right to Development)

เด็กทุกคนมีสิทธิในการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ซึ่งรวมถึงการได้รับการศึกษาที่เหมาะสม การมีโอกาในการเล่นและพักผ่อน รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาทักษะและความสามารถทางวัฒนธรรมและจิตใจ เพื่อการเจริญเติบโตอย่างเต็มศักยภาพ

3. สิทธิในการได้รับการคุ้มครอง (Right to Protection)

เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากอันตรายทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการถูกทำร้าย การถูกละเมิด หรือการถูกแสวงหาประโยชน์ ทั้งนี้รวมถึงการคุ้มครองจากการถูกละเลย การใช้แรงงานที่ไม่เหมาะสม และการได้รับความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ

4. สิทธิในการมีส่วนร่วม (Right to Participation)

เด็กทุกคนมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ซึ่งรวมถึงการแสดงออกอย่างเสรีในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของตนเอง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเหมาะสม

สิทธิเด็กทั้ง 4 ด้านนี้ เป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเติบโตและการพัฒนาของเด็กทุกคนในสังคมอย่างเท่าเทียมและปลอดภัย

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก 54 ข้อ ปกป้อง พัฒนา เสริมพลังเด็ก

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่สำคัญยิ่ง เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่รับรองสิทธิพื้นฐานของเด็กทุกคนทั่วโลกให้มีโอกาสเติบโตและพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ โดยปราศจากการกีดกันหรือเลือกปฏิบัติ อนุสัญญาฯ ประกอบด้วย 54 ข้อ ที่ครอบคลุมด้านต่าง ๆ เช่น การคุ้มครองจากการละเมิด สิทธิในการศึกษา และการดูแลสุขภาพ ซึ่งแต่ละข้อมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงและความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กทั่วโลก ดังนี้

1. นิยามคำว่า “เด็ก” คือ บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ยกเว้นในกรณีที่กฎหมายของประเทศนั้น ๆ กำหนดอายุการบรรลุนิติภาวะแตกต่างกันไป

2. การไม่เลือกปฏิบัติ เป็นพันธะของรัฐในการคุ้มครองเด็กจากการเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบ โดยดำเนินการอย่างจริงจังเพื่อให้เด็กทุกคนได้รับสิทธิตามหลักสิทธิเด็กโดยไม่มีข้อยกเว้น

3. ประโยชน์สูงสุดของเด็ก การพิจารณาประโยชน์สูงสุดของเด็กต้องเป็นอันดับแรกในการตัดสินใจเกี่ยวกับเด็ก รัฐมีหน้าที่คุ้มครองและดูแลเด็กโดยคำนึงถึงสิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง รวมถึงการกำหนดมาตรฐานบริการและอำนวยความสะดวกเพื่อความปลอดภัยและสุขภาพของเด็กอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

4. การประกันสิทธิ รัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อให้เด็กทุกคนในทุกประเทศได้รับสิทธิตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กอย่างครบถ้วน

5. การแนะแนวทางแก่บิดามารดาหรือผู้ปกครอง รัฐควรส่งเสริมให้ครอบครัวและชุมชนร่วมกันปลูกฝังให้เด็กตระหนักถึงสิทธิของตนเอง และสามารถใช้สิทธิเหล่านั้นได้อย่างเหมาะสมและรับผิดชอบ

6. การอยู่รอดและการพัฒนา เด็กมีสิทธิที่จะมีชีวิตและได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งรัฐมีหน้าที่ต้องรับประกันสิทธิขั้นพื้นฐานนี้

7. ชื่อและสัญชาติ เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะมีชื่อ มีสัญชาติ และมีครอบครัวที่อบอุ่น รัฐต้องช่วยให้เด็กได้รู้จักพ่อแม่ของตน และได้รับการเลี้ยงดูจากครอบครัว

8. การรักษาเอกลักษณ์ รัฐต้องบันทึกข้อมูลส่วนตัวของเด็ก เช่น ชื่อและสัญชาติ และรับผิดชอบในการคุ้มครองสิทธิเหล่านี้ให้แก่เด็กทุกคน

9. การแยกจากครอบครัว เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะอยู่กับพ่อแม่ เว้นแต่การอยู่กับพ่อแม่จะเป็นอันตรายต่อเด็ก เด็กมีสิทธิที่จะติดต่อกับพ่อแม่เสมอ ยกเว้นในกรณีที่มีเหตุผลอันควร

10. การกลับไปอยู่ร่วมกันใหม่เป็นครอบครัว ในกรณีที่สมาชิกในครอบครัวอาศัยอยู่ในประเทศที่แตกต่างกัน รัฐควรอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในครอบครัวเหล่านี้ได้พบปะกัน เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และความผูกพันในครอบครัว

11. การโยกย้ายเด็ก รัฐมีหน้าที่ในการป้องกันไม่ให้เด็กถูกนำออกนอกประเทศโดยมิชอบ ด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการลักพาตัว หรือการนำเด็กออกไปโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองอีกฝ่ายหนึ่ง

12. ความคิดเห็นของเด็ก เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเอง และผู้ใหญ่ควรให้ความสำคัญและรับฟังความคิดเห็นของเด็กอย่างจริงจัง

13. เสรีภาพในการแสดงออก เด็กมีสิทธิที่จะแสดงออกซึ่งความคิดเห็น ความรู้สึก และสิ่งที่ตนเรียนรู้ได้อย่างอิสระ ไม่จะเป็นการพูด การเขียน การวาดภาพ หรือวิธีการอื่น ๆ ที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้อื่นหรือสังคม

14. เสรีภาพทางความคิด มโนธรรม และศาสนา เด็กมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและความเชื่อทางศาสนา โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น พ่อแม่ควรแนะนำให้เด็กใช้สิทธิเหล่านี้ อย่างเหมาะสมเพื่อการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่เคารพสิทธิของผู้อื่น

15. เสรีภาพในการสมาคม เด็กมีสิทธิที่จะเข้าร่วมหรือจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรต่าง ๆ ได้อย่างเสรี トラบเท่าที่การกระทำดังกล่าวเป็นไปอย่างสงบและไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

16. การคุ้มครองความเป็นส่วนตัว เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความเป็นส่วนตัว และกฎหมายต้องคุ้มครองเด็กจากการถูกละเมิดชื่อเสียง ความเป็นส่วนตัว หรือการดูหมิ่น

17. การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเพื่อการพัฒนาเด็ก เด็กมีสิทธิเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ และหนังสือ ผู้ใหญ่ควรคัดกรองข้อมูลที่เด็กได้รับเพื่อความปลอดภัย ขณะที่รัฐควรส่งเสริมสื่อให้เผยแพร่ข้อมูลดี ๆ ที่เด็กเข้าใจง่ายจากหลากหลายแหล่ง

18. ความรับผิดชอบของบิดามารดา พ่อแม่มีหน้าที่หลักในการเลี้ยงดูบุตร หากเด็กกำพร้า ผู้ปกครองคนอื่น ๆ ต้องเข้ามาดูแลแทน โดยทุกฝ่ายต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ รัฐควรให้การสนับสนุนเพื่อให้เด็กทุกคนได้รับการดูแลที่ดี

19. การคุ้มครองเด็กจากการกระทำที่ไม่เหมาะสมทั้งปวง รัฐมีหน้าที่ในการคุ้มครองเด็กจากทุกรูปแบบของความรุนแรง การถูกละเมิด และการถูกทอดทิ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผู้ดูแลเด็ก

20. การคุ้มครองเด็กที่ถูกพรากจากครอบครัว เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลที่สอดคล้องกับภูมิหลังทางด้านศาสนา ภาษา และวัฒนธรรมของตนเอง ไม่ว่าจะ มีพ่อแม่ดูแลหรือไม่ก็ตาม

21. การนำเด็กมาเป็นบุตรบุญธรรม การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมต้องคำนึงถึง “ประโยชน์สูงสุดของเด็ก” เป็นสำคัญ หากเด็กขาดการดูแลที่เหมาะสม การรับอุปการะในต่างประเทศอาจเป็นทางเลือกหนึ่ง

22. การคุ้มครองเด็กอพยพและไร้ซึ่งการดูแล เด็กที่ต้องอพยพหนีภัยจากบ้านเกิด เพื่อความปลอดภัย ควรได้รับการดูแลและคุ้มครองอย่างเหมาะสมในประเทศที่ตนลี้ภัยไปอาศัยอยู่ และมีสิทธิเท่าเทียมกับเด็กในประเทศนั้นทุกประการ

23. การดูแลเด็กพิการ เด็กพิการทุกคนมีสิทธิที่จะใช้ชีวิตอย่างมีความสุขและมีคุณค่าในสังคม รัฐและสังคมควรร่วมมือกันสร้างโอกาสให้เด็กพิการได้พัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่

24. การมีสุขภาพที่ดี เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลสุขภาพที่ดีที่สุด รวมถึงน้ำสะอาด อาหารปลอดภัย และสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ควรได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและการดูแลตนเอง

25. การตรวจสอบคุณภาพชีวิตเด็กในสถาบันหรือหน่วยงาน ทุกสถานที่ที่เด็กอยู่นอกเหนือจากบ้าน ควรได้รับการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้แน่ใจว่าเป็นสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเหมาะสมสำหรับเด็ก

26. สวัสดิการสังคม รัฐควรส่งเสริมความเท่าเทียมทางโอกาสให้เด็กทุกคน โดยเฉพาะเด็กจากครอบครัวยากจน

27. การมีชีวิตที่ดี เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลป้องกันและส่งเสริมพัฒนาการอย่างเต็มที่ รัฐมีหน้าที่ในการจัดให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของเด็ก รวมถึงการจัดหาปัจจัยพื้นฐาน เช่น อาหารที่เพียงพอ เสื้อผ้าที่เหมาะสม และที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย

28. โอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียม เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาฟรีตั้งแต่ระดับประถมศึกษา และควรได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยที่โรงเรียนต้องเป็นสถานที่ปลอดภัย ปราศจากความรุนแรง และเคารพในสิทธิของเด็กทุกคน

29. จุดมุ่งหมายของการศึกษา การศึกษาควรเป็นพื้นที่ที่ส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ ทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และร่างกาย ควรปลูกฝังให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง เคารพผู้อื่น และเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อให้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดีและมีจิตสำนึกในการดูแลสิ่งแวดล้อม

30. เด็กชาติพันธุ์ เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นตัวของตัวเอง โดยไม่จำกัดด้วยวัฒนธรรม ภาษา หรือศาสนาที่แตกต่างกัน

31. การพักผ่อน การเล่น และกิจกรรมทางวัฒนธรรม เด็กมีสิทธิในการพักผ่อน เข้าร่วมกิจกรรมสันทนาการ วัฒนธรรม และศิลปะอย่างเสรี โดยรัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กมีโอกาสเท่าเทียมในการเข้าถึงกิจกรรมเหล่านี้

32. แรงงานเด็ก เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากการทำงานที่เป็นอันตรายหรือกระทบต่อการศึกษา สุขภาพ และพัฒนาการของตนเอง หากมีความจำเป็นต้องใช้แรงงานเด็ก เด็กต้องได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมและทำงานในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย

33. การใช้สารเสพติด รัฐต้องปกป้องคุ้มครองเด็กจากอันตรายที่เกิดจากยาเสพติดทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการใช้ การผลิต การจำหน่าย หรือการค้า

34. การแสวงประโยชน์ทางเพศ รัฐมีหน้าที่ในการคุ้มครองเด็กจากการถูกระงับหรือทำร้าย การล่วงละเมิดทางเพศ การค้าประเวณี และการผลิตสื่อลามกอนาจาร ซึ่งเป็นการกระทำที่ขัดต่อศีลธรรมและกฎหมาย

35. การขายและการลักพาเด็ก รัฐมีหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองเด็กจากการถูกลักพาตัว การค้ามนุษย์ และการแสวงหาประโยชน์จากเด็กทุกกรณี ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

36. การแสวงประโยชน์ในทุกรูปแบบอื่น รัฐต้องดำเนินมาตรการป้องกันเพื่อคุ้มครองเด็กจากการถูกแสวงหาประโยชน์ในทุกรูปแบบ

37. การทรมาน การลงโทษ และการลิดรอนเสรีภาพ เด็กที่ต้องเผชิญกับกระบวนการยุติธรรม มีสิทธิได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเหมาะสม โดยต้องได้รับการคุ้มครองจากการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้าย การควบคุมตัวต้องเป็นมาตรการสุดท้ายและใช้ระยะเวลาสั้นที่สุด พร้อมทั้งได้รับการดูแลทางกฎหมายและการติดต่อกับครอบครัว

38. การขัดแย้งทางอาวุธ รัฐมีหน้าที่ในการคุ้มครองเด็กจากการเข้าร่วมในความขัดแย้งทางอาวุธทุกกรณี โดยห้ามมิให้มีการเกณฑ์บุคคลอายุต่ำกว่า 15 ปี เข้าประจำการในกองทัพ และต้องดำเนินมาตรการเพื่อให้ความช่วยเหลือและฟื้นฟูสภาพแก่เด็กที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าว โดยยึดถือหลักการของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ

39. การฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจ รัฐต้องดูแลและฟื้นฟูเด็กที่ประสบเหตุการณ์เลวร้าย เช่น การถูกทารุณกรรมหรือความขัดแย้ง เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการดูแลสุขภาพจิตและร่างกาย เพื่อกลับไปใช้ชีวิตได้ตามปกติในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเคารพในศักดิ์ศรี

40. กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และเหมาะสมเมื่อต้องเผชิญคดีอาญา โดยเน้นการฟื้นฟูและการกลับคืนสู่สังคม มากกว่าการลงโทษ

41. กฎหมายภายในประเทศ หากกฎหมายภายในประเทศของแต่ละประเทศมีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิเด็กที่สูงกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ในอนุสัญญานี้ ประเทศนั้นจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายภายในประเทศที่ให้ประโยชน์แก่เด็กสูงสุด

42. การเผยแพร่และการสร้างความตระหนัก รัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่มอายุ เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เพื่อสร้างความตระหนักและความเข้าใจในสิทธิของเด็กอย่างทั่วถึง

43.-54. กลไกของอนุสัญญา มาตรา 43-54 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้กำหนดกลไกที่สำคัญในการสร้างความมั่นใจว่า เด็กทุกคนจะได้รับสิทธิที่พึงมีอย่างเท่าเทียมกัน โดยมีทั้งรัฐ สหประชาชาติ และองค์กรต่าง ๆ ร่วมกันทำงานเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

ข้อมูล : เอกสารนี้สนับสนุนโดยคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก, ยูนิเซฟ

อ้างอิง

UNICEF. (2019). The United Nations Convention on the Rights of the Child – The children’s version. Retrieved August 26, 2016, from <https://www.unicef.org/thailand/media/3226/file/Convention%20on%20the%20Rights%20of%20the%20Child.pdf>

“สิทธิเด็ก สิทธิที่ทุกคนให้ความสำคัญ”

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มีเป้าหมายหลักในการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กในประเทศไทย โดยการกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของผู้ปกครอง หน่วยงานของรัฐ และภาคเอกชน เพื่อให้การดูแลเด็กเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย กฎหมายนี้เน้นการสร้างระบบการคุ้มครองที่ครอบคลุมและมีมาตรฐานในการดูแลเด็กในทุกด้าน โดยมีการกำหนดอำนาจและหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ รวมถึงการจัดตั้งคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติและคณะกรรมการคุ้มครองเด็กในระดับท้องถิ่น เพื่อให้การดูแลและการคุ้มครองเด็กเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยมีรายละเอียดสำคัญดังนี้

หมวด 1 : คณะกรรมการคุ้มครองเด็ก

กำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองเด็ก ซึ่งมีคณะกรรมการระดับชาติ คณะกรรมการกรุงเทพมหานคร และคณะกรรมการจังหวัด โดยรัฐธรรมนูญว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้นำ คณะกรรมการมีหน้าที่เสนอแนะนโยบายและวางระเบียบการดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของเด็ก ตรวจสอบการปฏิบัติให้เด็กได้รับการสงเคราะห์และคุ้มครองอย่างเหมาะสม รวมถึงการจัดหาทุนและตรวจสอบกรณีการละเมิดสิทธิเด็ก

หมวด 2 : การปฏิบัติต่อเด็ก

กำหนดให้ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและห้ามเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ผู้ปกครองต้องเลี้ยงดูและอบรมเด็กตามมาตรฐานที่กำหนดและคุ้มครองไม่ให้เกิดอันตราย พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจตรวจสอบและให้การช่วยเหลือเด็กที่อยู่ในสภาพเสี่ยง โดยห้ามการทารุณกรรมและการกระทำที่เป็นอันตรายต่อเด็ก

หมวด 3 : การสงเคราะห์เด็ก

กำหนดการสงเคราะห์เด็กที่มีความจำเป็น เช่น เด็กเร่ร่อน เด็กที่ถูกทอดทิ้ง หรือเด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการให้การสงเคราะห์และจัดหาสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก รวมถึงการดำเนินการตามระเบียบที่กำหนดและการตรวจสอบสภาพครอบครัวเพื่อความปลอดภัยของเด็ก รวมถึงการจัดหาผู้ปกครองชั่วคราว การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม หรือการส่งเด็กเข้าสถานที่สงเคราะห์ต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

หมวด 4 : การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

กำหนดการคุ้มครองเด็กที่ถูกทารุณกรรมหรือเสี่ยงต่อการกระทำผิด โดยเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการแยกเด็กจากครอบครัวและให้การตรวจรักษาทันที รวมถึงการจัดหาสถานที่คุ้มครองและการสงเคราะห์ตามความจำเป็น นอกจากนี้ยังมีการแต่งตั้งผู้คุ้มครองและกำหนดข้อบังคับเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงในอนาคต

หมวด 5 : ผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

กำหนดหลักเกณฑ์ในการแต่งตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ซึ่งต้องได้รับอนุมัติจากปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด และมีระยะเวลาการแต่งตั้งไม่เกินสองปี ผู้คุ้มครองมีหน้าที่ให้คำแนะนำและดูแลเด็ก รวมถึงให้คำปรึกษาผู้ปกครอง ห้ามเปิดเผยข้อมูลหรือเผยแพร่ข้อมูลที่สามารถทำให้เกิดความเสียหาย

หมวด 6 : สถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพและสถานพัฒนาและฟื้นฟู

กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งและดำเนินงานสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ และสถานคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยมุ่งเน้นให้เด็กเป็นศูนย์กลางและต้องได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม ปลัดกระทรวงและผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจในการควบคุมและออกใบอนุญาตตามกฎหมายที่กำหนด ห้ามดำเนินการในลักษณะธุรกิจเพื่อแสวงหากำไร

หมวด 7 : การส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา

กำหนดให้โรงเรียนและสถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความประพฤติที่ดีของนักเรียนและนักศึกษา รวมถึงการปฏิบัติตามระเบียบการแต่งกายและการประพฤติตน หากฝ่าฝืนจะมีการอบรมสั่งสอนหรือการลงโทษตามระเบียบ เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจตรวจสอบและประสานงานเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสม

หมวด 8 : กองทุนคุ้มครองเด็ก

“กองทุนคุ้มครองเด็ก” เพื่อสนับสนุนการสงเคราะห์และคุ้มครองเด็ก รวมถึงครอบครัวและครอบครัวอุปถัมภ์ กองทุน ประกอบด้วย เงินทุนประเดิมจากรัฐบาล เงินงบประมาณ เงินบริจาค และดอกผลจากทรัพย์สิน คณะกรรมการบริหารกองทุนมีหน้าที่บริหารและรายงานสถานะการเงิน ขณะที่คณะกรรมการติดตามและประเมินผลทำหน้าที่ตรวจสอบและเสนอแนะการดำเนินงาน

หมวด 9 : บทกำหนดโทษ

กำหนดบทลงโทษสำหรับการฝ่าฝืนข้อกำหนดเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็ก เช่น การละเมิดการคุ้มครองประพฤติด การจัดตั้งสถานที่โดยไม่มีใบอนุญาต และการขัดขวางการทำงานของเจ้าหน้าที่ เพื่อให้การดูแลและคุ้มครองเด็ก เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก

อ้างอิง

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546. (2546, 2 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 120 (ตอนที่ 95 ก), หน้า 1-29.

บทสัมภาษณ์พิเศษ “ความเป็นมาของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และการดำเนินการให้เป็นไปตามหลักอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กในประเทศไทย”

เมื่อปี พ.ศ. 2535 ประเทศไทยลงนามเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ประเทศไทยมีการดำเนินการให้เป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กอย่างไรบ้าง ผ่าน 4 มาตรการหลัก คือ มาตรการทางกฎหมาย มาตรการทางการบริหาร มาตรการทางสังคมและมาตรการทางการศึกษา คุณสรรพสิทธิ์ คุมพ์ประพันธ์ อดีตกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ และอดีตประธานมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการคุ้มครองเด็ก ร่วมแบ่งปันประสบการณ์เกี่ยวกับการดำเนินการเรื่อง “สิทธิเด็ก” ของประเทศไทยเพื่อเป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กฯ ผ่านบทสัมภาษณ์พิเศษ “ความเป็นมาของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และการดำเนินการให้เป็นไปตามหลักอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กในประเทศไทย” โดยมุ่งหวังจะให้คนในสังคมได้เข้าใจเรื่องของสิทธิเด็ก และร่วมกันปกป้องคุ้มครองเด็ก ๆ ให้เด็กได้รับประโยชน์สูงสุด ตามที่ระบุไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

ความเป็นมาของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

ความเป็นมาของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก มีความเป็นมายาวนาน เริ่มต้นตั้งแต่มีปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อปี ค.ศ. 1949 ถัดมามีปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก แล้วจึงกลายมาเป็นอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ปี ค.ศ. 1989 ความเป็นมาตรงนี้เกิดขึ้นเพราะว่า เด็ก คือ กลุ่มที่อ่อนแอที่สุดในกลุ่มมนุษย์ทั้งหมด และเด็กยังต้องพัฒนาเติบโต ไม่สามารถมีวุฒิภาวะพอที่จะดำเนินกิจการในชีวิตของตัวเองด้วยตัวเองตั้งแต่แรกเหมือนกับผู้ใหญ่ ลักษณะตรงนี้จึงมีการออกข้อบัญญัติเพื่อคุ้มครองเด็กเป็นพิเศษ ซึ่งมีสาระสำคัญอยู่ 2-3 ประการ คือ เชื่อว่าเด็กจะต้องเติบโตในสภาพแวดล้อมของครอบครัวที่มีความรัก ความเข้าใจ ความผาสุก และเด็กจะต้องได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายตั้งแต่ตอนเกิดและหลังการเกิด ซึ่งถือเป็นจุดสำคัญที่เด็กจะต้องได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายทั้งก่อนและหลังการเกิด ตรงนี้เป็นความเป็นมาที่สำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่ทำให้บุคคลแวดล้อมเด็กจะต้องยึดถือไปปฏิบัติ เนื้อหาอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เป็นประเด็นทางกฎหมายค่อนข้างมาก โดยประเด็นสำคัญที่สุดของอนุสัญญาฯ อยู่ที่ข้อ 3 ก็คือ “ทุกประการต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก” อันนี้เป็นเรื่องหลัก

หลักสิทธิเด็กที่สำคัญในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กนั้น มีการกล่าวถึงหลักการสำคัญ 4 ด้าน ดังนี้

สิทธิที่ 1 สิทธิที่จะมีชีวิตและอยู่รอด สิทธิที่จะมีชีวิต ซึ่งเป็นสิทธิที่เกี่ยวข้องกับการมีชีวิต และเมื่อมีชีวิตแล้วก็ต้องมีสิทธิที่จะอยู่รอด หลักนี้ถือเป็นกลุ่มแรกที่สำคัญ และมีความเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ปกครอง เช่น พ่อแม่ รวมถึงความเกี่ยวข้องกับชุมชนและปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ อีกมากมาย

สิทธิที่ 2 สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา สิทธินี้ครอบคลุมเริ่มตั้งแต่ได้รับการพัฒนาให้สามารถพึ่งพาตนเอง เป็นที่พึ่งของผู้อื่น และสามารถเรียนรู้และเข้าใจสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและทางสังคม รวมถึงการปรับตัวให้กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมเหล่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีความเคารพต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิทธิมนุษยชน ในเรื่องของเด็กเราจะต้องทำให้เด็กสามารถเข้าใจและเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้

สิทธิที่ 3 สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครอง โดยเด็กจะต้องได้รับการปกป้องให้ปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง และในขณะเดียวกันต้องปลอดพ้นจากภาวะเสี่ยงที่จะไปกระทำผิดหรือมีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดปัญหา ซึ่งสิทธินี้ครอบคลุมตั้งแต่ช่วงก่อนที่เด็กจะถูกกล่าวหา หรือก่อนที่เด็กจะกระทำความผิด และหลังจากที่เด็กกระทำความผิดแล้ว ก็ต้องมีกระบวนการคุ้มครองเพื่อแก้ไข เยียวยา และฟื้นฟูพฤติกรรมที่ดีให้แก่เด็ก

สิทธิที่ 4 สิทธิในการมีส่วนร่วม (Participation) ซึ่งเป็นสิทธิที่ขยายมุมมองเรื่องสิทธิเด็ก แต่ต้องเข้าใจว่าเด็กไม่ใช่ผู้ใหญ่ตัวเล็ก ๆ สิทธิบางอย่างที่ผู้ใหญ่มีเด็กอาจไม่สามารถทำได้ เนื่องจากข้อจำกัดทางพัฒนาการสมองและร่างกายที่ยังไม่สมบูรณ์ เช่น การมีบุตร ซึ่งเด็กที่อายุต่ำกว่า 12 ปี โดยเฉลี่ยไม่สามารถมีบุตรได้ด้วยประการทั้งปวง สิทธินี้มีบัญญัติไว้ในอนุสัญญาฯ ข้อ 31 สิทธิที่เกี่ยวข้องกับสิทธินี้คือ สิทธิที่จะได้รับฟังความเห็นและความต้องการ (Right to be Heard) ของเด็กที่มีผลกระทบต่อตนเองซึ่งมีบัญญัติไว้ในอนุสัญญาฯ ข้อ 12 ซึ่งอาจตีความได้ว่าเป็นสิทธิในการมีส่วนร่วม (Participation) คิดตัดสินใจใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อตัวเด็กเอง

หลักสิทธิทั้ง 4 ด้านนี้ คือแก่นหลักที่ครอบคลุมทุกข้อในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

กระบวนการที่ทำให้เด็กได้รับสิทธิเหล่านี้มีอยู่ด้วยกัน 3 กระบวนการ คือ

กระบวนการที่ 1 เป็นเรื่องที่รัฐสามารถเข้าไปให้การรับรองและบังคับใช้ได้โดยตรง

กระบวนการที่ 2 เป็นเรื่องที่รัฐให้การรับรอง แต่การบังคับใช้ไม่สามารถทำโดยรัฐโดยตรง ต้องผ่านพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือบุคคลแวดล้อมเด็ก

กระบวนการที่ 3 รัฐไม่สามารถให้การรับรองได้โดยตรง แต่สามารถสร้างปัจจัยเกื้อหนุนหรือเอื้ออำนวยให้เกิดการได้รับสิทธิของเด็ก

หลักสิทธิเด็ก 4 ด้าน กับ 3 กระบวนการเพื่อคุ้มครองสิทธิเด็ก

สิทธิกลุ่มแรก สิทธิที่จะมีชีวิตและอยู่รอด โดยสิทธิที่จะมีชีวิตเกี่ยวข้องกับเรื่องของรัฐ เมื่อเกิดการตั้งครรภ์ เด็กในครรภ์มีสิทธิที่จะมีชีวิต ดังนั้นการทำแท้งผู้ตั้งครรภ์จึงไม่อาจตัดสินใจทำแท้งได้เอง ต้องให้รัฐร่วมจัดการ เช่น กรณีที่การตั้งครรภ์เกิดจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เป็นสิทธิของผู้ที่ตั้งครรภ์นี้จะตัดสินใจไม่เก็บเด็กหรือทำแท้ง รัฐเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยการออกกฎหมายมาเอื้ออำนวยผู้ที่ตั้งครรภ์ให้สามารถทำแท้งได้ แต่ต้องเป็นทางออกสุดท้าย ดังนั้นก่อนหน้าทำแท้งต้องมีกระบวนการเยียวยาแก้ไขการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ด้วย เพื่อให้เด็กได้รับสิทธิที่จะมีชีวิต กรณีนี้เป็นภาระของรัฐที่มาเกี่ยวข้อง สิทธิที่จะตามมาอีกด้าน คือ สิทธิที่จะมีชื่อ ผู้ปกครองตั้งชื่อ รัฐรับรองว่าชื่อนี้เด็กได้รับจากการตั้งชื่อของพ่อแม่ สัญชาติได้จากการสืบสายโลหิตจากบิดามารดา เป็นเรื่องที่รัฐสามารถให้การรับรอง เพราะเกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนการเกิด การได้สัญชาติ

เด็กต้องมีสิทธิได้รู้จักกับบิดามารดาที่แท้จริง ระยะเวลาหลังมีเรื่องการยกเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ควรมีการจดบันทึก รายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ไว้ เพื่อเมื่อเด็กเติบโตเขาอยากรู้รากเหง้าเขามีสิทธิที่จะไปค้นหาข้อเท็จจริงว่าพ่อแม่ที่แท้จริงของเขาใคร เป็นสิทธิของเด็กที่รัฐจะต้องบังคับการ ซึ่งรัฐจะต้องมีการจัดระบบควบคุมดูแลเรื่องการผสมเทียม หรือการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ต้องเข้ามาให้การรับรองและบังคับการให้เป็นไปตามนั้น

เด็กมีสิทธิได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากบิดามารดา รัฐให้การรับรอง แต่เวลาการบังคับใช้กฎหมายปัจจุบัน ต้องอาศัยบุคคลแวดล้อมเด็กฟ้องเรียกค่าอุปการะ การอุปการะเลี้ยงดูไม่ใช่เรื่องการจ่ายเงิน แต่หมายถึง การพัฒนาเด็ก กระตุ้นพัฒนาการต่าง ๆ ที่เด็กควรจะมี โดยใช้ชีวิตร่วมกับเด็ก ระหว่างพ่อแม่กับเด็ก การเลี้ยงดูลูกไม่ใช่เพียงการให้ปัจจัยสี่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีการใช้ชีวิตกับลูก มีปฏิสัมพันธ์กับลูก โดยเฉพาะทำอะไรพ่อแม่จะเป็นนั่งร้านให้ลูกได้พัฒนาตนเอง ซึ่งถ้าไม่มีสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่การเลี้ยงดูตามเจตนารมณ์ของอนุสัญญาฯ

สังคมปัจจุบัน สิทธิของเด็กถูกละเลย เพราะพ่อแม่จำนวนไม่น้อยเอาโทรศัพท์มือถือ หรือแท็บเล็ตให้เด็กใช้ ผลร้ายที่ตามมา เด็กย่อมไม่ได้รับการอุปการะเลี้ยงดู หรือไม่ได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อแม่ smart phone ไม่ได้ทำหน้าที่เลี้ยงดูเด็ก แต่เป็นเพียงสิ่งที่ทำให้เด็กเลียนแบบ เป็นความเข้าใจผิดของผู้ปกครอง หรือมีความเชื่อผิดอื่น ๆ เช่น เด็กอายุ 3 เดือนนอนร้องไห้เพื่อให้ผู้ใหญ่อุ้ม แต่มีความเชื่อผิด ๆ ว่า อุ้มไม่ได้เดี๋ยวเด็กติดมือ แต่ในความเป็นจริงการที่เด็กร้องไห้เพราะต้องการให้อุ้ม เพื่อเดินเพราะเด็กเดินเองไม่ได้ แต่สายตาปรับระยะชัดได้ เด็กจึงอยากเรียนรู้เรื่องรอบ ๆ ตัวด้วยการมองเห็น ถ้าพ่อแม่ไม่ได้อุ้ม ไปตัดสิทธิที่เขาจะได้รับการพัฒนาหรือการเรียนรู้ผ่านประสาทตา

สิทธิที่จะมีชีวิตติดตามมาด้วยสิทธิที่จะอยู่รอด เป็นเรื่องที่บางส่วนเกี่ยวกับพ่อแม่ผู้ปกครอง แต่ว่าส่วนใหญ่รัฐจะต้องให้หลักประกัน คลอดออกมาแล้วทำอย่างไรให้เด็กมีชีวิตรอด ไม่เสียชีวิตตอนเกิด ด้วยการดูแลของแพทย์อย่างใกล้ชิด ด้วยการแนะนำวิธีเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดและการกระตุ้นพัฒนาการ รวมทั้งภูมิคุ้มกันโรคโดยมีกำหนดนัดพบกุมารแพทย์ที่คลินิกเด็กสุขภาพดี

สิทธิกลุ่มที่ 2 สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา คือ การพัฒนาให้เด็กมีทักษะในการดูแลตนเอง มีทักษะชีวิต ทักษะสังคม มีความสามารถในการเข้ากับสังคมแวดล้อม ในด้านพฤติกรรมที่สังคมแวดล้อมยอมรับว่าเขาเป็นสมาชิกส่วนหนึ่ง เติบโตด้านร่างกาย จิตใจที่สมวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาบางอย่าง ตัวอย่างเช่น Cognitive Development การพัฒนาสมองส่วนหน้า ในส่วนที่เป็น Executive Function ที่ทำให้ความสามารถทางสมองของเขามีความสามารถในการยังคึกคักควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเอง การกระตุ้นพัฒนาการทางสมองในส่วนนี้ไม่ใช่การให้เล่นเกม หรือฟังดนตรีโมซาร์ท (Mozart) แต่พ่อแม่ผู้ปกครองต้องให้ความใกล้ชิด เข้าไปตอบสนองความต้องการจำเป็นของเด็กในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ทันทกรณี เช่น ถ้าเด็กร้อง ให้อุ้ม พาเดิน เด็กจะเงียบเก็บข้อมูลเข้าสมองผ่านการมองเห็น

การพัฒนาสมองส่วนหน้าในส่วนที่เป็นวิจารณ์ญาณ หรือ Critical Thinking ในการคิดวิเคราะห์วินิจฉัยเรื่องราวดีขึ้น คือ ทำอย่างไรให้เด็กมีวิจารณ์ญาณที่ดี นั่นหมายถึง ต้องไม่ห้าม อย่าทำ สำหรับเด็กเล็ก ๆ การถูกห้ามจะทำให้เด็กไม่สามารถพัฒนาให้เกิดวิจารณ์ญาณ เขาจะต้องถูกกระตุ้นให้ตั้งข้อคำถาม ข้อสงสัย ข้อสงสัยแล้วรู้จักค้นหาคำตอบ ซึ่งโยงถึงการพัฒนาทางเพศด้วย ขณะนี้เด็กมีการพัฒนาทางเพศที่ผิดปกติ เพราะสามารถเข้าสู่กระตุ้นทางเพศได้อย่างเสรีทางอินเทอร์เน็ต คงไม่ใช่การไปห้ามหรือควบคุม แต่ควรจะพัฒนาให้เขามีความสามารถในการรู้ทันสื่อ ใช้อินเทอร์เน็ตหรือไซเบอร์เป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง (Cyber Literacy) ของเด็ก ถ้าเด็กมีความสามารถตรงนี้จะไม่มีเวลาไปสนใจเรื่องอื่นนอกจากเรื่องที่จะพัฒนาตนเองหรือเป็นประโยชน์ทางการศึกษา และหากเด็กสามารถตั้งข้อคำถาม ข้อสงสัย ข้อสงสัยแล้วรู้จักค้นหาคำตอบ พ่อแม่ให้คำชี้แนะแนวทางชีวิต ให้ค้นพบว่าตนมีศักยภาพอะไร ตั้งเป้าหมาย และวางแผน ให้สอดคล้องกับศักยภาพของตนเอง พ่อแม่ผู้ปกครองส่งเสริมสนับสนุนด้วยการหาทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินตามแผนของเด็ก เช่น เด็กต้องมีเครื่องมือที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ จำเป็นต้องมีเงินจำนวนหนึ่งเพื่อซื้อ e-book ผ่านอินเทอร์เน็ต หรือไปงานนิทรรศการหนังสือซื้อหนังสือตามร้านหนังสือ

การพัฒนาทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม ครอบครัวย (Psychosocial Development) การพัฒนาจุดนี้เกี่ยวพันทำอะไรเด็กจะมีความสุข มีอารมณ์ที่ดีแจ่มใส มีความมั่นคงในชีวิต กำหนดพฤติกรรมของตนเองที่พึงปรารถนาได้ สามารถเข้าสังคมกับผู้อื่นได้ สร้างมิตรภาพกับผู้อื่น สร้างความรักความผูกพันกับผู้อื่น เด็กจำนวนมากขณะนี้อยู่คนเดียว ยึดถือตัวเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) ไม่สนใจผู้อื่น การเลี้ยงลูกของคนในสังคมปัจจุบันไม่ส่งเสริมสิทธิเด็ก เพราะไม่เปิดโอกาสให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับคนมากมายหลายตา รวมไปถึงพ่อแม่ผู้ปกครองเองก็ไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์ทางด้านสังคมและครอบครัวกับเด็ก ซึ่งทำให้เด็กไม่มี empathy ไม่มีความรู้สึกอ่อนไหวกับความทุกข์ของคนอื่นที่มีความทุกข์จากการกระทำของตน เด็กจะทำอะไรก็ได้ที่สนองตัณหาของตนเองโดยไม่คำนึงว่าจะทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน การใช้สิทธินั้นจะต้องไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนหรือละเมิดสิทธิของผู้อื่น

มีหลายประเด็นที่รัฐสามารถให้การรองรับบังคับการได้ เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการเข้าไปอยู่ในสังคม ส่วนการได้รับการยอมรับจากสังคมต้องอาศัยพ่อแม่ผู้ปกครองไม่ใช่รัฐที่จะเข้าไปจัดการ

สิทธิกลุ่มที่ 3 สิทธิที่จะต้องได้รับการคุ้มครองให้ปลอดภัย จากสถานะเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่าง ๆ หรือเสี่ยงที่จะกระทำผิด หรือทำผิดแล้วได้รับการคุ้มครอง ซึ่งมีรายละเอียดจำนวนมาก ในหลายเรื่องรัฐจะต้องเป็นผู้ดำเนินการ เช่น รัฐจะต้องมีหลักประกันว่าจะไม่มีใครเข้ามาทำร้าย ประทุษร้าย ต่อทรัพย์หรือต่อชีวิตของผู้อื่นได้ แต่หากเป็นเรื่องในครอบครัว รัฐจะเข้าไปช่วยไม่ทัน เพราะเป็นเรื่องในบ้าน พ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องมีบทบาทดูแลเด็กให้ปลอดภัย แต่ในปัจจุบันพ่อแม่ผู้ปกครองกลายเป็นผู้ที่ก่ออันตรายให้กับเด็กหรือเป็นผู้ที่ทำให้เด็กเสี่ยงต่อการกระทำผิด พ่อแม่ผู้ปกครองจำนวนไม่น้อยที่เสพยาเสพติด ค้ายาเสพติดส่งผลถึงเด็ก เด็กที่เติบโตในครอบครัวลักษณะนี้จะถูกดึงหรือถูกชักจูงให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการกระทำผิด ตรงนี้เป็นเรื่องที่พ่อแม่ผู้ปกครองควรจะทำตรงกันข้าม แต่ถ้าเขาเกิดปัญหาที่เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะเข้าไปแทรกแซงดูแลคุ้มครอง และเมื่อเด็กกระทำผิด เป็นเพราะสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัจจัยสำคัญทำให้เด็กกระทำผิดไม่ใช่ที่ตัวเด็กเอง เด็กยังไม่เติบโตพอที่จะมีความสำนึกว่าการกระทำของตนเองเป็นการทำความผิด ตัวอย่างเช่น เด็กประณมปลายเห็นผลไม้ของเพื่อนบ้านแล้วหยิบมากิน แต่เด็กไม่คิดว่าเป็นการลักทรัพย์ การที่เด็กจะรู้ว่าสิ่งใดควรทำและไม่ควรทำอยู่ที่พ่อแม่ผู้ปกครอง ไม่ใช่รอให้เด็กกระทำผิดก่อนแล้วส่งมาให้รัฐ เหมือนพ่อแม่จำนวนหนึ่งที่อยากส่งลูกของตนเองไปสถานพินิจ เพื่อให้สถานพินิจแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือนิสัย ซึ่งเป็นความคิดที่ไม่ถูกต้อง

สิทธิที่ 4 สิทธิในการมีส่วนร่วม (Participation) เป็นการขยายมุมมองเรื่องสิทธิเด็ก แต่ต้องเข้าใจว่าเด็กไม่ใช่ผู้ใหญ่ตัวเล็ก ๆ สิทธิบางอย่างที่ผู้ใหญ่มี เด็กอาจไม่สามารถทำได้ เนื่องจากข้อจำกัดทางพัฒนาการสมองและร่างกายที่ยังไม่สมบูรณ์ เช่น การมีบุตร ซึ่งเด็กที่อายุต่ำกว่า 12 ปี โดยเฉลี่ยไม่สามารถมีบุตรได้ด้วยประการทั้งปวง สิทธิในการมีส่วนร่วมนี้มีบัญญัติไว้ในอนุสัญญาฯ ข้อ 31 คือสิทธิของเด็กที่จะมีการพักและเวลาพักผ่อน การเข้าร่วมกิจกรรม การละเล่นทางสันติภาพที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก และการมีส่วนร่วมอย่างเสรีในทางวัฒนธรรมและศิลปะ ทั้งนี้สิทธิที่เกี่ยวข้องกับสิทธินี้คือสิทธิที่จะได้รับฟังความเห็นและความต้องการ (Right to be Heard) ของเด็กที่มีผลกระทบต่อตนเองซึ่งมีบัญญัติไว้ในอนุสัญญาฯ ข้อ 12 ซึ่งอาจตีความได้ว่าเป็นสิทธิในการมีส่วนร่วม (Participation) คัดค้านใจใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อตัวเด็กเอง

สิทธิในการมีส่วนร่วม สำคัญมากเพราะคนเข้าใจผิด สิทธิในการมีส่วนร่วมมีเฉพาะเรื่องของการมีส่วนร่วมในทางสังคมแวดล้อม ส่วนร่วมในกิจกรรมศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา หรืออื่น ๆ ที่คนในสังคมฟังจะมีซึ่งเด็กมีส่วนร่วมได้ แต่ไม่ใช่มีส่วนร่วมในการบริหารรัฐกิจอย่างที่ทุกคนเข้าใจผิดในทุกวันนี้ สิ่งที่จะนำไปสู่การบริหารรัฐกิจหรืออื่น ๆ อยู่ที่สิทธิที่จะได้รับการรับฟังเสียงเด็ก ทุกวันนี้ในโรงเรียนจะกำหนดระเบียบของการเรียนในโรงเรียนขึ้นมาโดยผู้ใหญ่ หรือโดยผู้อื่น เด็กไม่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นหรือความต้องการว่ากฎระเบียบเหล่านี้มีความจำเป็นหรือสำคัญสำหรับการเรียนหรือไม่ ยกตัวอย่างเช่น การแต่งกาย ทรงผม มีผลร้ายอย่างไรต่อการเรียนของเด็ก ถ้าเด็กไม่ได้แต่งเครื่องแบบ หรือเด็กผู้หญิงไว้ผมยาวเกินตัก จะทำให้การเรียนของเด็กผู้หญิงมีปัญหาอย่างไร เมื่อมีการกำหนดขึ้นมาแบบนี้ทำให้เด็กคุ้นเคยกับการต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์และระเบียบ โดยที่เขาไม่รู้ว่าเป็นมาอย่างไร และไม่ได้แสดงความคิดเห็นความต้องการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวเองเลย จะทำให้เด็กโตขึ้นมาเขาจะใช้อำนาจบังคับผู้อื่นเช่นกัน ถ้าเด็กไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็น แสดงความต้องการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของตัวเองเขาจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมโดยภาพรวมได้อย่างไร

เป็นเรื่องที่สังคมไทยต้องทบทวนว่า มอง “สิทธิเด็ก” อย่างไร สิทธิเด็กที่คุณจะทำอะไรให้เด็กได้รับสิทธิ และทำอะไรเด็กจะได้รับประโยชน์สูงสุดจากการปฏิบัติของคุณต่อเด็ก เป็นเรื่องที่คุณต้องทำความเข้าใจ

การดำเนินการให้เป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

การดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็คนั้น ต้องมีมาตรการอย่างน้อย 4 มาตรการ คือ

มาตรการที่ 1 มาตรการทางกฎหมาย ซึ่งประเทศไทยขณะนี้ทำได้ค่อนข้างดี แต่อาจต้องปรับปรุงในบางจุดให้สอดคล้องกับอนุสัญญาฯ โดยเฉพาะเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตร ตัวอย่างเช่น กรณีที่บิดามารดามีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดู แต่หากพวกเขาไม่จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดู หรือเกิดสถานการณ์ที่ทำให้ลูกไม่ได้รับการเลี้ยงดูจากพวกเขา และมีผู้อื่นหรือรัฐเข้ามาอุปการะเลี้ยงดูแทน บิดามารดาจะต้องรับผิดชอบ ตามข้อ 27 ย่อหน้าที่ 4 (รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งหมด เพื่อให้เด็กได้รับค่าชดเชยการเลี้ยงดูจากบิดามารดาหรือบุคคลอื่นที่มีความรับผิดชอบทางการเงินต่อเด็ก ทั้งในรัฐภาคีเองและในรัฐอื่น ๆ โดยเฉพาะในกรณีที่บุคคลที่มีความรับผิดชอบทางการเงินต่อเด็กอาศัยอยู่ในรัฐอื่น นอกเหนือจากรัฐที่เด็กอาศัยอยู่ รัฐภาคีจะส่งเสริมการเข้าร่วมเป็นภาคีในความตกลงระหว่างประเทศ หรือการทำข้อตกลงเช่นนั้น รวมทั้งการจัดทำข้อตกลงอื่น ๆ ที่เหมาะสม) ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีทั้งกฎหมายบังคับใช้ จะต้องอาศัยการฟ้องร้องดำเนินคดีทางแพ่ง ประเทศไทยแม้ว่ามาตรการทางกฎหมายทั่วไปพอใช้ได้ เนื้อหาดี แต่ว่ามาตรการทางกฎหมายไม่ใช่มีแค่ตัวบทแต่ต้องมีระบบงาน มีโครงสร้างการบริหารกฎหมายที่ชัดเจนเพื่อส่งต่อความรับผิดชอบระหว่างกัน ต้องมีกลไกและผู้มีหน้าที่ดำเนินการตามกฎหมาย

ยกตัวอย่างเช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้มีพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล จะต้องมีส่วนงานตำรวจแห่งชาติ มากำหนดตำแหน่งงานที่เป็นพนักงานสอบสวน มีสำนักอัยการสูงสุดที่กำหนดตำแหน่งงาน พนักงานอัยการว่าคดีในคดีอาญา สำนักงานศาลยุติธรรมจะต้องมีผู้พิพากษาที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาแบบต่าง ๆ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาระบบกฎหมายเกี่ยวกับเด็กของประเทศไทย ควรมีโครงสร้างที่ชัดเจน ปัจจุบันยังไม่มีโครงสร้างตรงนี้และอยู่ในระหว่างการปรับปรุง อาจจะไม่จำเป็นต้องมีพนักงานเจ้าหน้าที่จำนวนมาก แต่ต้องมีนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพที่ทำงานภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 โดยอาศัยอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการออกคำสั่งต่าง ๆ นี่เป็นประเด็นแรกที่ยังต้องปรับปรุงแก้ไขกันอีกมาก

มาตรการที่ 2 มาตรการทางการบริหาร สำคัญมากเช่นกัน รัฐจะต้องดูแลเรื่องการจัดสรรทรัพยากรและบุคลากรให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง ในปัจจุบันยังไม่มีแผนงานที่ชัดเจนในเรื่องนี้ ยกตัวอย่างเช่น เราไม่ทราบจำนวนเด็กทั้งหมดที่ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐมีมากน้อยเพียงไร ทั้งในแง่ของการช่วยเหลือทั่วไปและการคุ้มครองเป็นพิเศษ ดังนั้น จึงทำให้การตั้งงบประมาณไม่สอดคล้องกับความจำเป็นในการปฏิบัติงาน แม้แต่ระดับนโยบายก็ยังไม่มีการการบริหารมารองรับ ขณะที่เรามีคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ และคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด ที่มีบทบาทหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการสงเคราะห์คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก แต่ขาดกลไกรองรับที่จะส่งคำแนะนำปรึกษาไปถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับมีบุคลากรไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้ทั่วถึง จึงยังไม่สามารถทำงานได้ตามที่ควร

มาตรการที่ 3 มาตรการทางสังคม ประกอบด้วย 4 ด้าน

ด้านที่หนึ่ง คือ งานสังคมสงเคราะห์ มุ่งเข้าไปช่วยแก้ปัญหาในครอบครัว หรือปัญหาของเด็ก เพื่อให้เขาสามารถแก้ปัญหาด้วยตัวเองและยืนอยู่ด้วยตนเองได้

ด้านที่สอง เรียกว่า Social Protection คือ การมีโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อให้เด็กได้รับการดูแลตามสิทธิที่ควรจะเป็น เช่น ถ้าเด็กมีสิทธิได้รับการดูแลด้านสุขภาพ ต้องมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล และในขณะเดียวกันต้องมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือ อสม. ซึ่งอยู่ในชุมชนเพื่อเข้าไปดูแลเด็กด้วย ในส่วนของสุขภาพนั้นต้องชมว่ารัฐบาล โดยเฉพาะกระทรวงสาธารณสุขทำได้ดีมากเรื่องนี้ ในด้านสุขภาพแต่เรื่องสุขภาพจิต กลับมีปัญหาทันที เพราะสุขภาพจิตถูกออกแบบให้เป็นอีกแบบหนึ่ง โดยกรมสุขภาพจิตเป็นผู้ดูแล ด้านนโยบายและการบำบัดฟื้นฟูทางจิต แต่กลับต้องพึ่งพากำลังคนจากโรงพยาบาลศูนย์ ซึ่งไม่ได้ถูกออกแบบมาให้รองรับปัญหาสุขภาพจิตและส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดีโดยตรง ประเด็นสำคัญคือ เมื่อผู้มีปัญหาสุขภาพจิต โดยเฉพาะเด็ก ซึ่งมีจำนวนมาก การแก้ไขปัญหานี้ใช้วิธีการให้ยาที่เราเรียกว่า “เวชบำบัด” แต่เวชบำบัดไม่สามารถแก้ปัญหาทางด้านสุขภาพจิตได้ ต้องใช้ “จิตบำบัด” ซึ่งปัจจุบันบุคลากรที่เกี่ยวข้องทางด้านนี้มีน้อยมาก อีกทั้งเรายังไม่เคยขยายบทบาทไปยังผู้ประกอบการวิชาชีพอื่น ในต่างประเทศเรียกว่า “Psychotherapist” หรือ “นักบำบัดทางจิต” หรือ “นักจิตบำบัด” ไม่จำเป็นต้องเป็นแพทย์เสมอไป อาจเป็นนักสังคมสงเคราะห์ หรือครู เช่น ครูด้านดนตรี ด้านศิลปะ ที่ผ่านการฝึกอบรมด้านการบำบัดโดยเฉพาะ การบำบัดส่วนใหญ่จะไม่ใช้ยาหรือใช้เพียงเพื่อจะปรับอารมณ์ให้อยู่ในภาวะปกติ การบำบัดทางจิต ต้องมีการออกแบบ คือ ไม่ใช่แค่รู้ทฤษฎีแล้วเอาไปทำได้เลย อย่างเช่นทฤษฎีเรื่องการบำบัดในด้านจิตใจและพฤติกรรมที่เรียกว่า “Cognitive Behavioral Therapy (CBT)” ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติที่ต้องไปออกแบบที่หน้างาน ต้องรู้ว่าเด็กคนนี้มีความเป็นมาอย่างไร ทำไมถึงมีปัญหาแบบนี้ และต้องออกแบบการแก้ไขให้ตรงกับเหตุและความเป็นมาของเด็ก

ด้านที่สาม คือ เครือข่ายสนับสนุนช่วยเหลือทางสังคม (Social Support) ถ้าพ่อแม่เลี้ยงลูกตามลำพัง พ่อเลี้ยงเดี่ยว แม่เลี้ยงเดี่ยว ต้องไปทำมาหากินไม่มีคนดูแลลูก ต้องมีอาสาสมัคร เครือญาติ คนในชุมชนเข้ามาช่วยเหลือ หรือ นายจ้างที่มีลูกจ้างเป็นพ่อแม่ลูกอ่อน อาจจัดสถานที่ในที่ทำงานเป็น Day Care สำหรับเด็กทารกที่เป็นบุตรของลูกจ้าง

ด้านสุดท้าย คือ Social Security หมายความว่า แม้ว่าพ่อแม่ของเด็กจะไม่ได้เป็นลูกจ้างที่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติประกันสังคมโดยตรง ซึ่งมีระบบที่นายจ้างและรัฐร่วมจ่ายสมทบ ควรมีการส่งเสริมให้บุคคลที่ไม่ได้เป็นลูกจ้างสามารถจ่ายเบี้ยประกันสังคมให้ตนเองและบุตรได้เช่นกัน เพื่อช่วยกระจายความเสี่ยงหรือความเสียหายได้ ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่พ่อแม่ไม่มีงานทำอาจมีการจัดสรรเงินช่วยเหลือเพื่อให้พวกเขาสามารถดำรงชีพได้ในระยะเวลา 3 เดือน อย่างไรก็ตาม ในช่วงระยะเวลา 3 เดือนนี้ จำเป็นต้องมีหน่วยงานเข้ามาช่วยพัฒนาอาชีพและเพิ่มรายได้ให้แก่พ่อแม่เพื่อสร้างความมั่นคงในระยะยาวด้วย

มาตรการที่ 4 มาตรการทางการศึกษา

การจะทำให้บุคคลที่อยู่รอบตัวเด็กสามารถนำอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กไปปฏิบัติได้จริงจำเป็นต้องออกข้อชี้แนะหรือคำอธิบายว่าพ่อแม่หรือผู้ปกครองควรเลี้ยงลูกอย่างไรให้สอดคล้องกับหลักสิทธิเด็ก ซึ่งไม่ได้หมายความว่าต้องเอาสิทธิเด็กไปให้บุคคลที่อยู่รอบตัวเด็กอ่าน แต่ควรสื่อสารถึงวิธีการเลี้ยงดูที่ยึดหลักการสำคัญ เช่น การให้ความสำคัญกับประโยชน์สูงสุดของเด็ก หมายถึงพ่อแม่ต้องเอาลูกเป็นศูนย์กลางไม่ใช่เอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง ทุกวันนี้พ่อแม่มักเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง คอยสั่งหรือบอกให้ลูกทำสิ่งต่าง ๆ ตามที่ตนเองต้องการ แต่ถ้าพ่อแม่คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของลูกต้องเอาลูกเป็นศูนย์กลาง และที่สำคัญคือต้องฟังเสียงลูกว่าลูกต้องการอะไร เช่น “เย็นนี้จะกินอะไรกันดี” ถ้าลูกต้องการจะกินอันนี้ ก็ให้ลูกกลับมาจากโรงเรียนเร็วหน่อยเราจะได้ไปจ่ายกับข้าวด้วยกันได้ เพราะโรงเรียนจะเลิกประมาณบ่าย 3 โมงครึ่ง ซึ่งยังมีเวลาสักหนึ่งถึงสองชั่วโมงในการไปจ่ายตลาดและทำกิจกรรมร่วมกัน แล้วกลับมาช่วยกันทำอาหาร ลูกช่วยล้างผักล้างเนื้อ ตัด หั่นเนื้อ ส่วนพ่อแม่ก็ปรุงอาหาร ลูกอาจจะช่วยหุงข้าวด้วย พ่อแม่ก็ถ่ายทอดทักษะในการทำอาหารให้ลูก

พ่อแม่ไม่จำเป็นต้องรู้รายละเอียดทั้งหมดเกี่ยวกับสิทธิเด็ก แต่ควรรู้วิธีเลี้ยงลูกให้สอดคล้องกับหลักการเหล่านั้น เช่น ในครอบครัวฟังเสียงลูก ถ้าฟังเสียงลูกจะสอดคล้องกับข้อ 12 และข้อ 3 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งจริง ๆ แล้วจะสอดคล้องกับข้ออื่น ๆ อีกหลายข้อ เพียงแค่พ่อแม่ฟังลูก

แม้ปัจจุบันจะมีภาคเอกชนเขียนคู่มือในการเลี้ยงดูเด็ก แต่เน้นไปที่พัฒนาการทางด้านร่างกาย ซึ่งสิ่งที่สำคัญและขาดอยู่คือ เรื่อง Cognitive Development และ Psychosocial Development โดยบุคคลแวดล้อมเด็กที่เข้ามาทำหน้าที่ในการเอื้ออำนวยช่วยเหลือให้เด็กพัฒนาตนเอง ให้ทรัพยากร แนววิธี แนวทางชีวิต เป็นที่พึงพอใจให้ลูกได้ มีหลักประกันว่าลูกจะปลอดภัย ดูแลลูกในชีวิตประจำวัน ตอบสนองความต้องการลูกในชีวิตประจำวันอย่างทันท่วงที ต่อเนื่อง สม่ำเสมอ จะช่วยเพิ่มความผูกพันระหว่างพ่อแม่กับลูกได้ (Secure Attachment) ก็จะเกิด Trust และ Empathy ระหว่างกัน

พ่อแม่เป็นนั่งร้าน-สร้างพัฒนาการของลูก

ผู้คนยังไม่เข้าใจความเป็นพ่อแม่ ซึ่งความเป็นพ่อแม่มีอยู่ 3 ลักษณะ คือ เป็นพ่อแม่ คือ สามารถทำแทนกันได้ ทำร่วมกันได้ การดูแลเด็กในชีวิตประจำวันบางอย่างทำร่วมกันได้ ทำแทนกันได้ แต่บางอย่างทำแทนกันไม่ได้ เช่น พ่อจะไม่สามารถสอนลูกสาวให้เตรียมตัวรับมือกับการมีประจำเดือนครั้งแรกในชีวิตได้ ในขณะเดียวกัน แม่ไม่ถนัดที่จะให้คำแนะนำลูกชายที่กำลังจะมีเชื้อสุจิไหลออกมาจากกลางคืน เพราะฉะนั้นจะมีฟังก์ชันหรือบทบาทหน้าที่การเป็นพ่อแม่ 3 แบบ คือ พ่อแม่ พ่อ หรือแม่ ที่เป็นไปตามลักษณะทางเพศของพวกเขา ถ้าเข้าใจตรงนี้แล้ว ความเป็นนั่งร้านก็ต้องสอดคล้องกับ 3 บทบาทนี้ด้วย เช่น ถ้าเป็นพ่อจะสามารถให้ gender education แก่ลูกชาย ส่วนแม่จะเป็นแบบทาง gender ฝั่งหญิง

ยกตัวอย่างกรณีมีลูกวัยรุ่น หรือวัยรุ่น ทั้งพ่อแม่ต้องมีบทบาทร่วมกันในการดูแลลูกวัยรุ่น สอนเรื่อง

1. การดูแลสุขอนามัยด้านเพศของเด็ก จะดูแลอย่างไร จะรับมือกับวิกฤติทางด้านการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ และเมื่อมีฮอร์โมนเพศทำงาน เด็กจะดูแลตนเองอย่างไร
2. การหลีกเลี่ยงปัจจัยกระตุ้นเร้าอารมณ์เพศ ไม่ใช่การห้ามเด็กมีเพศสัมพันธ์ แต่พ่อแม่ต้องทำให้เด็กเข้าใจว่าความสามารถในการควบคุมอารมณ์เพศของวัยรุ่นจะต่ำ ต้องระวังตนเองไม่ให้ไปอยู่ในสถานการณ์ที่กระตุ้นเร้าอารมณ์เพศ เช่น นั่งใกล้ชิดกับเพศตรงข้ามมากเกินไป จะสุดฟีโรโมน ที่เป็นฮอร์โมนเพศที่มีฤทธิ์กระตุ้นเร้าอารมณ์เพศของเพศตรงข้าม ทำให้ตนเองไม่สามารถควบคุมอารมณ์เพศของตนเองได้ หรือการอยู่ลำพังสองต่อสองในที่ลับ เข้าเว็บไซต์เกี่ยวข้องกับเพศ สิ่งที่พ่อแม่ควรจะทำคือ ทำให้เด็กมีทักษะรู้เท่าทันสื่อหรือมี Cyber Literacy ถ้าเด็กมีความสนใจใช้ cyber พัฒนาตนเอง มีเป้าหมายดำเนินชีวิต เด็กจะไม่มีเวลาไปสนใจเรื่องอื่น
3. กิจกรรมทดแทนการมีเพศสัมพันธ์ ทำกิจกรรมที่ได้ออกกำลังกาย และทำให้สมองหลั่งสารความสุขที่ไม่ใช่การร่วมเพศ จะสามารถทดแทนและลดปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ในกลุ่มวัยรุ่นได้
4. กิจกรรมอาสาสมัครบำเพ็ญประโยชน์ จะเกิด empathy ต่อผู้อื่น ได้ช่วยเหลือผู้อื่น ทำให้ไม่กล้าไปมีเพศสัมพันธ์ สุ่มสี่สุ่มห้า นอกจากนี้ยังได้ทักษะสังคม ทักษะการจัดการปัญหา ทักษะการดำเนินชีวิต และเกิดความสุข เพราะได้ช่วยเหลือผู้อื่น นี่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการเป็นนั่งร้านที่พ่อแม่สามารถทำได้เพื่อช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาตนเองต่อไปได้

บทสัมภาษณ์พิเศษ “ความพยายาม ในการแก้ปัญหาสิทธิเด็ก : เด็กไร้รัฐ ไร้สัญชาติ ไร้รากเหง้า”

ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาด้วยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2535 และอนุสัญญา
มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535 โดยได้ตั้งข้อสงวน 8 จำนวน 3 ข้อ คือ ข้อที่ 7 เรื่อง การจดทะเบียน
การเกิดและการให้สัญชาติผู้ลี้ภัย ข้อที่ 22 สถานะของเด็กผู้ลี้ภัย และข้อที่ 29 (ค) เรื่องสิทธิการศึกษา
ของชนกลุ่มต่าง ๆ ต่อมาในวันที่ 11 เมษายน 2540 ประเทศไทยจึงได้ถอนข้อสงวนข้อที่ 29 (ค)
และวันที่ 13 ธันวาคม 2533 ประเทศไทยถอนข้อสงวนข้อที่ 7

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 7

1. เด็กจะได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังการเกิด และจะมีสิทธิที่จะมีชื่อนับแต่เกิด และสิทธิที่จะได้สัญชาติ และเท่าที่จะเป็นไปได้ สิทธิที่จะรู้จักและได้รับการดูแลเลี้ยงดูจากบิดามารดาของตน
2. รัฐภาคีจะประกันให้มีการปฏิบัติตามสิทธิเหล่านี้ตามกฎหมายภายในและพันธกรณีของรัฐภาคีที่มีอยู่ภายใต้ตราสารระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เด็กจะตกอยู่ในสถานะไร้สัญชาติ

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีประชากรไร้รัฐไร้สัญชาติมากที่สุดในโลก ข้อมูลจากกระทรวงมหาดไทย
ณ เดือนกันยายน 2567 ระบุว่ามียุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติกว่า 592,340 คน โดยในจำนวนนี้เป็นเด็กประมาณ
169,241 คน

การจดทะเบียนเกิด ถือเป็นก้าวแรกในการยืนยันตัวตนทางกฎหมายของเด็ก และเป็นหลักฐานสำคัญ
ในการขอสัญชาติ หากไม่ได้รับการจดทะเบียนเกิด เด็กอาจกลายเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ ซึ่งจะทำให้
สูญเสียสิทธิสำคัญ เช่น การเข้าถึงการรักษาพยาบาล การศึกษา และการคุ้มครองทางกฎหมาย อีกทั้ง
ยังเพิ่มความเสี่ยงต่อการถูกแสวงประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ

กฎหมายไทยให้สิทธิเด็กทุกคนที่เกิดในประเทศไทยได้รับการจดทะเบียนเกิดและมีใบสูติบัตร ไม่ว่าพ่อแม่จะมีสัญชาติไทยหรือไม่ อย่างไรก็ดี เด็กจำนวนมากโดยเฉพาะเด็กในกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ยังคงไม่ได้รับการจดทะเบียนเกิด เนื่องจากครอบครัวอาจขาดความตระหนักในเรื่องนี้ หรือไม่สามารถเดินทางไปอำเภอเพื่อทำการจดทะเบียนเกิดได้ (<https://www.unicef.org/thailand/th/endstatelessness>)

บทสัมภาษณ์พิเศษ เรื่อง “ความพยายามในการแก้ปัญหาสิทธิเด็ก : เด็กไร้รัฐ ไร้สัญชาติ ไร้รากเหง้า” ซึ่งสัมภาษณ์คุณวินัส สีสุข อดีตรองอธิบดีกรมการปกครอง ฝ่ายการทะเบียน และเทคโนโลยีสารสนเทศ ถือเป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนในการผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหา เด็กไร้รัฐ ไร้สัญชาติ และไร้รากเหง้า ทั้งการผลักดันด้านกฎหมายและกลไกการดำเนินงาน เพื่อให้เด็กทุกคนที่เกิดในประเทศไทย ได้รับสิทธิตามที่ระบุไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

จุดเริ่มต้นดำเนินงานเรื่องสถานะบุคคล

จุดเริ่มต้นที่ผมสนใจแล้วก็ให้ความสำคัญกับเรื่องพวกนี้เริ่มจากงานที่รับผิดชอบ เมื่อไปเป็นปลัดอำเภอ เรื่องงานทะเบียนราษฎรที่รับผิดชอบได้พบเจอประเภทคนที่ตกหล่น ไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนต่างด้าว ที่ตกหล่นจากระบบทะเบียนราษฎร คนกลุ่มนี้จะไม่มีการรับรองตัวบุคคล ปัจจุบันเรียกว่า “เป็นคนไร้รัฐ” หรือ “Stateless” แม้ว่าเขาจะมีพยานบุคคลยืนยันว่าเขาเป็นลูกพ่อไทย แม่ไทย แต่เมื่อยังไม่ได้รับการบันทึกจดแจ้งรายการไม่ว่าจะเป็นการเกิดหรือการเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน ก็ทำให้คนเหล่านี้กลายเป็นคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ

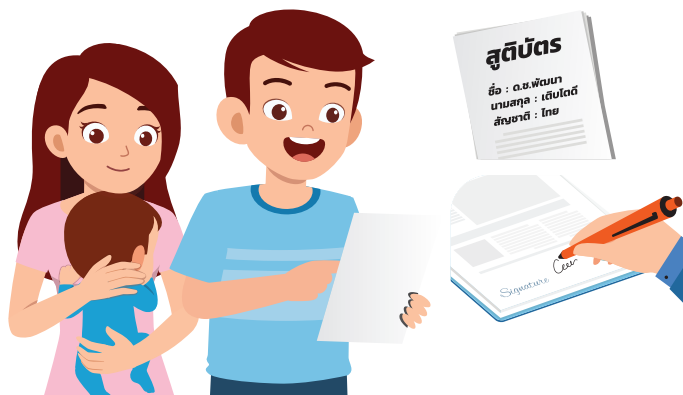
การที่ตกเป็นคนไร้รัฐไร้สัญชาติ เกิดปัญหาตามมามากมาย โดยเฉพาะเรื่องของการดำรงชีวิต การใช้สิทธิ การทำธุรกรรมต่าง ๆ การขอรับสวัสดิการภาครัฐ เป็นปัญหาอุปสรรคหมด ตอนนั้นได้แต่ศึกษาหนังสือสั่งการที่ทางกรม ทางกระทรวงมีไป แล้วพอช่วยได้ ทำได้ ก็เกิดความอึดอัด เหมือนกับว่างานนี้เป็นงานทำบุญทำกุศล เห็นชาวบ้านเขายิ้มแย้มแจ่มใส เขามีความสุข เลยเกิดความมุ่งมั่นว่างานนี้ถ้าเราจริงเราจังจะเป็นประโยชน์แล้วไม่ใช่เฉพาะคนใดคนหนึ่ง เพราะผมคิดว่าขนาดพื้นที่อำเภอ กิ่งอำเภอเล็ก ๆ ยังมีคนประเภทนี้ตกหล่นอยู่ แล้วถ้าทั่วประเทศในทุกอำเภอก็น่าจะมี ถ้าเป็นปัญหาในเชิงของนโยบาย กฎหมาย ระเบียบ จะกระทบทั้งหมด ถ้าเป็นไปได้ ถ้ามีโอกาสก็น่าจะมาทำเรื่องนี้

ปัจจัยที่ทำให้กลายเป็นคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ

หลังจากได้เข้ามารับผิดชอบงานทะเบียนราษฎร ได้ศึกษาเอกสาร งานวิชาการ ทำให้พบว่า มีหลายกรณีที่เป็นปัจจัยทำให้คนตกหล่น ไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนต่างด้าว ความไม่ใส่ใจของผู้ปกครอง หรือบิดามารดา เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กตกหล่น การไม่รู้ในตัวบทเอกสาร เป็นอีกเหตุหนึ่งที่ทำให้ตกหล่น เหมือนกัน เช่น เด็กคลอดที่โรงพยาบาลจะมีหนังสือรับรองการเกิดที่เรียกว่า “ท.ร. 1/1” ชาวบ้านส่วนใหญ่ ไม่รู้ว่า ท.ร. 1/1 กับสูติบัตร นั้นแตกต่างกัน เขาก็คิดว่าหนังสือรับรองการเกิด คือ ใบเกิด การที่จะต้องเอา หนังสือรับรองการเกิดจากโรงพยาบาลไปออกใบเกิด ไม่มีไม่ได้ทำ ถือใบนั้นอยู่เรื่อย แต่ปรากฏว่าใบ ท.ร. 1/1 เพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านไม่ได้ เพราะมันไม่ใช่ใบเกิด ผู้ปกครองจะมารู้อีกทีก็ต่อเมื่อเด็กต้องใช้สูติบัตร ต้องใช้ทะเบียนบ้าน เพื่อสมัครเข้าเรียนหนังสือ การศึกษาบังคับเริ่มเจ็ดปี เด็กชนบท พอเจ็ดปีไปเข้าโรงเรียน ระยะเวลาเจ็ดปี ยังไม่มีเอกสารทะเบียนราษฎร ไม่มีใบเกิด เพราะเจ็ดปีมาขอแจ้งเกิด เกินกำหนด จะไม่เหมือนกับการที่คุณได้รับการแจ้งเกิดตั้งแต่แรกเกิด เรื่องของพยานหลักฐาน ความเชื่อของ นายทะเบียนจะเชื่อได้อย่างไรว่าใช้เด็กคนนี้กับเอกสารที่โรงพยาบาลออกให้เป็นคนคนเดียวกันหรือเปล่า เป็นลูกของพ่อแม่คนนี้จริงหรือเปล่า ปัญหาที่ตามมามากมาย ต้องแสวงหาพยานเพื่อมายืนยันตัวตนของเด็ก อันนี้คือ ความไม่เข้าใจของทางประชาชน

การแก้ไขต้องดูสาเหตุที่เป็นปัญหาในทางปฏิบัติ หรือว่าปัญหาจากข้อกฎหมายข้อระเบียบ มีเรื่องอะไรบ้าง เช่น ความไม่รู้ของชาวบ้านจะแก้ไขอย่างไร ความไม่รู้ของเจ้าหน้าที่จะแก้ไขอย่างไร เรื่องของปัญหา อุปสรรคจากระเบียบกฎหมายควรจะต้องแก้ไขอย่างไร สิ่งหนักหนาที่สุดจะเป็นเรื่องของกฎหมาย เพราะว่ามันไม่ได้จบที่เรา แต่กฎหมายเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก ตั้งแต่กฎหมายชั้นพระราชบัญญัติ จนกระทั่งถึงชั้นอนุบัญญัติหรือกฎหมายระดับรอง กฎกระทรวง เป็นเรื่องที่ลำบาก เป็นเรื่องที่จะต้องแก้ไข ด้วยความพยายามอย่างมาก แล้วต้องหาจังหวะ หาโอกาส ถึงจะสามารถที่จะเสนอเรื่องเหล่านี้ได้

การผลักดันปรับแก้ไขกฎหมาย แก้ปัญหาคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ ไร้รากเหง้า

ในส่วนของกฎหมาย เหตุใดถึงทำให้คนที่อยู่ในประเทศไทยหลายกลุ่ม หลายประเภทไม่สามารถเข้าสู่ระบบทะเบียนราษฎรได้ โดยเฉพาะถ้าเด็กนั้นไม่มีสัญชาติไทย ถ้ามีสัญชาติไทย กฎหมายไม่ได้ปิดกั้นเรื่องของการแจ้งเกิด เรื่องของการมีชื่อในระบบทะเบียนราษฎร แต่เด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย ทำอย่างไร พบว่าในพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 มาตรา 5 ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีอำนาจในการออกกฎกระทรวงที่จะทำให้คนต่างด้าวปฏิบัติเกี่ยวกับการทะเบียนราษฎร คนต่างด้าวประเภทใดบ้างที่จะทำทะเบียนราษฎรได้

ตั้งแต่กฎกระทรวงปี พ.ศ. 2535 ก็มีปัญหมาแล้ว เพราะกำหนดให้คนประเภทเดียว ต่างด้าวในบ้านเรามีตั้งหลายประเภท แต่กำหนดให้ประเภทเดียวที่ทำทะเบียนราษฎร คือต่างด้าวที่เข้ามาโดยถูกต้องตามกฎหมาย ถือพาสปอร์ต มีวีซ่าเข้ามา คนกลุ่มนี้จะเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านได้ แจ้งเกิด แจ้งตายตามกฎหมายทะเบียนราษฎรได้

แต่ต่างด้าวประเภทอื่น ต่างด้าวที่เป็นชนกลุ่มน้อย ถ้าไม่ได้รับแจ้งเกิด ก็กลายเป็นคนไร้รัฐและสัญชาติ เป็น stateless ที่อยู่ประเทศไทย นั่นหมายความว่า ในตัวบทจะต้องเขียนให้ชัดว่าเด็กทุกคนที่เกิดในราชอาณาจักรสามารถที่จะเข้าสู่กระบวนการในการจดทะเบียนการเกิดได้ ซึ่งเป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก หรือ CRC ข้อ 7 เริ่มต้นต้องมีหลักฐานการเกิด ส่วนสัญชาติจะตามมา จะได้สัญชาติไทยหรือไม่ก็ค่อยว่ากัน เพราะว่าบ้านเรา แยกระหว่างทะเบียนราษฎรกับสัญชาติ คนละฉบับ ตรงจุดนี้ถือเป็นจุดที่ทำให้เกิดการศึกษา แล้วก็เห็นปัญหากันมาแล้ว จนกระทั่งปี พ.ศ. 2551 เป็นจังหวะดีมากที่ผมได้เข้าไปทำงานในสภา

ช่วงนั้นได้เข้าทำงานในสภานิติบัญญัติแห่งชาติ หรือ สนช. ได้ทำงานร่วมกับคุณเตือนใจ ดีเทศน์ หรือพี่แดง ซึ่งทำเรื่องสถานะบุคคลเหมือนกัน และ คุณวัลลภ ตังคณานุรักษ์ หรือ พี่หุຍ อดีตรองอธิบดีกรมการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 ซึ่งในปีนั้นออกมาสองฉบับ ทั้งทะเบียนราษฎรและสัญชาติ ซึ่งทางสภานิติบัญญัติ (สนช.) เป็นผู้เสนอและทางมหาดไทยให้ความเห็นชอบและเดินเรื่องต่อให้

โดยพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ชัดเจนในวัตถุประสงค์ ในหลักการว่าเด็กทุกคนที่เกิดในราชอาณาจักรต้องได้รับการจดทะเบียนการเกิด ไม่ว่าเด็กนั้นจะมีสัญชาติไทยหรือไม่มีสัญชาติไทย เป็นลูกของต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายหรือต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หมายความว่า ถ้าคุณเกิดในราชอาณาจักร คุณต้องได้รับการจดทะเบียนการเกิด แม้กระทั่งไม่ปรากฏตัวบิดามารดาก็ต้องได้รับการจดทะเบียนการเกิด ที่เราเรียกว่า “เด็กไร้รากเหง้า”

นำมาซึ่งการแก้ไขพระราชบัญญัติ ซึ่งขยายความมากขึ้นจากกรณีที่เด็กเกิดโดยมีบิดามารดา รู้จักบิดามารดา ไม่ว่าจะคลอดในหรือนอกโรงพยาบาล เป็นคนไทยหรือคนต่างด้าว แม้กระทั่งเด็กที่ถูกทอดทิ้ง ได้รับการแก้ไขในช่วงกฎหมายฉบับเดียวกันนี้

เพราะว่าเดิมมีปัญหาเด็กด้อยโอกาส เด็กถูกทอดทิ้ง กฎหมายเดิมมาตรา 19 กล่าวไว้ว่า “เด็กแรกเกิด หรือเด็กอ่อนถูกทอดทิ้ง” เด็กแรกเกิดหรือเด็กอ่อนถูกทอดทิ้ง คำว่า “เด็กอ่อน” โดนตีความว่า เด็กมีอายุ ตั้งแต่แรกเกิดอายุไม่เกิน 28 วัน คำว่า “เด็ก” มีกฎหมายเทียบเคียง เช่น พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เด็ก คือ แรกเกิด จนถึง อายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์

การที่จะทำให้เด็กเหล่านี้พ้นจากการไร้รัฐ ไร้สัญชาติ โดยเฉพาะไร้รัฐ คนที่ปราศจากเอกสาร แสดงตน ถ้าเขียนไว้แค่ “เด็กเล็ก” จะไม่เกิดประโยชน์ เพราะกลุ่มเป้าหมายต้องเป็นเด็กที่อายุไม่เกิน 18 ปี จึงมีการแก้ไขใช้คำว่า “เด็กแรกเกิด” หรือ “เด็กไร้เดียงสาถูกทอดทิ้ง” ออกกฎกระทรวง นิยามคำว่า “เด็กไร้เดียงสา” คืออายุตั้งแต่แรกเกิดไม่เกิน 7 ปี นี่คือการแก้กฎหมายเดิม เมื่อจบตรง 7 ปี จะมีอีกกลุ่มหนึ่งที่เรามองกัน บอกว่าคนที่อายุตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไปแต่ไม่เกิน 18 ปี จะทำอย่างไร ถ้าบทบัญญัติ ของกฎหมายไม่ถึง ไม่สามารถที่จะคุ้มครองเด็กได้ทั้งหมด ก็จะไม่สมบูรณ์ในตัวเอง จึงเกิดมาตรา หนึ่งเพิ่มขึ้นมาคือ มาตรา 19/1 ในพระราชบัญญัติปี พ.ศ. 2551 เพื่อดูแลเด็กอายุตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไปจนถึง ไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ที่อยู่ในการดูแลของสถานสงเคราะห์ ไม่ว่าจะเป็นสถานสงเคราะห์ของรัฐหรือเอกชน ตรงนี้ก็สามารถที่จะแจ้งการเกิดได้ในกลุ่มของเด็กเร่ร่อน เด็กไม่ปรากฏบุพการี หรือบุพการีทอดทิ้ง นี่คือการแก้ไขปัญหาของเด็กไร้รากเหง้าในตัวบท

การแก้ปัญหาเรื่องสัญชาติ แนวทางของรัฐในกรณีของเด็กต่างด้าว จะมีอยู่แค่ 2 กลุ่มเท่านั้น โดยเฉพาะ กลุ่มที่เกิดในราชอาณาจักร ซึ่งมีจุดเกาะเกี่ยวในฐานะเป็นผู้ที่เกิดในราชอาณาจักร อาจจะได้สัญชาติได้ กับอีกกลุ่มหนึ่ง คือกลุ่มที่เกิดนอกราชอาณาจักร กรณีกลุ่มเกิดนอกราชอาณาจักร และพ่อแม่เป็นต่างด้าว ไม่มีหลักให้เกาะ ไม่ว่าจะเป็นสายโลหิตหรือหลักดินแดนก็ตาม ซึ่งกฎหมายให้อยู่ 2 กลุ่มเท่านั้นเอง แต่ในทางปฏิบัติ เราพบตัวตนของเด็กที่เราไม่รู้ว่าเขาเกิดที่ไหน ไร้รากเหง้า จะมีอยู่ 3 กลุ่ม คือ ไร้รากเหง้า เกิดในราชอาณาจักร ไร้รากเหง้าเกิดนอกราชอาณาจักร และไร้รากเหง้าที่ไม่รู้ว่าเกิดในหรือเกิดนอก ไม่สามารถหาหลักฐานมาพิสูจน์ได้ว่าเกิดในหรือนอกราชอาณาจักร จึงเกิดแนวคิดที่สร้างมาตราขึ้นมาอีก มาตราหนึ่งคือ มาตรา 19/2 ในปี พ.ศ. 2551

มาตรา 19/2 ซึ่งถ้าคนที่มาขอแจ้งเกิดหรือมาขอเพิ่มชื่อ แล้วนายทะเบียนไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า เขาเกิดในหรือเกิดนอก คือพิสูจน์สถานะการเกิดไม่ได้ อย่าปล่อยกลับไปในฐานะเป็นบุคคลไร้รัฐ ต้องจัดทำทะเบียนให้ จึงมีคำว่า “ทะเบียนประวัตินี้” ปรากฏขึ้นมาในมาตรา 19/2 เด็กพอไม่สามารถพิสูจน์ ได้ว่าเกิดในหรือเกิดนอก นายทะเบียนก็จะปฏิเสธการไม่รับจดทะเบียนให้กับเขาไม่ได้แล้ว แต่ไม่ใช่ ทะเบียนเกิด เป็นทะเบียนประวัตินี้ ซึ่งเป็นเอกสารทะเบียนราษฎร มีเลข 13 หลัก ซึ่งเลขนั้นถูกบันทึก จัดสร้างฐานข้อมูล สามารถแก้ปัญหาคนไร้รัฐได้

แต่ปัญหายังไม่จบ เมื่อแก้ไขเรื่องของการไร้รัฐ แต่การใช้ชีวิตในประเทศ การใช้ชีวิตอยู่ เขาจะใช้ชีวิตอยู่อย่างไร ถ้าเขายังไม่ได้สัญชาติ เหมือนกับถ้าเขายืนยันว่าเขาเกิดไทย แต่เขาหาหลักฐานไม่ได้ คุณจะมีหลักฐานให้เป็นต่างด้าวหรือ เบื้องต้นเรามาจบตรงที่ปี พ.ศ. 2551 ให้เขามีเอกสารแสดงตนไปก่อนแล้วก็พยายามอธิบายว่าตรงนี้เหมือนกับทำศาลาพักร้อนไว้ให้ก่อนให้เขาไม่ตกหล่นจากฐานข้อมูล ไม่ตกหล่นจากราชการไทย แล้วก็วิธีการจะช่วยให้เขาได้มีสิทธิอะไรต่าง ๆ ค่อย ๆ ขยับจนกว่าจะมีช่องทางที่จะทำให้เขาได้สัญชาติ อันนี้เป็นจุดเริ่มต้น เมื่อมีพระราชบัญญัติฉบับนี้ออกมาทำให้การจดทะเบียนการเกิด เดินหน้า ก้าวหน้ามาก แม้กระทั่งเด็กที่เป็นลูกผู้ลี้ภัย

เด็กผู้ลี้ภัย กับการได้มาซึ่งสัญชาติ

ในช่วงแรก นายทะเบียนจะปฏิเสธ ถือว่าคนกลุ่มนี้ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายที่จะต้องดำเนินการ เราต้องอธิบายว่า ที่พักพิงชั่วคราว 9 แห่ง ใน 4 จังหวัดของประเทศไทย ตั้งแต่จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดตาก จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดราชบุรี สถานที่ที่เราค้นไว้เป็นที่พักพิงชั่วคราว 30 กว่าปีแล้ว เป็นราชอาณาจักรไทยหรือไม่ หากคุณไม่รับแจ้งเกิดเขา นั้นหมายความว่าตรงนั้นไม่ใช่ราชอาณาจักรไทย ใช่หรือไม่ ถ้าคุณบอกว่าป็นราชอาณาจักรไทย กฎหมายต้องเข้าไปถึง บทบัญญัติต้องเดินหน้าได้ จึงมีหนังสือสั่งการ ทำความเข้าใจ และเริ่มสู่กระบวนการในการไปจดทะเบียนเกิดให้กับเด็กที่เกิดในที่พักพิง ซึ่งตอนนี้เป้าหมายที่ทำไปแล้วสามหมื่นกว่าคน ใน 9 แห่ง มีการจดทะเบียนเกิด มีสูติบัตรแล้วสำหรับเด็กที่เป็นลูกผู้ลี้ภัยประมาณสามหมื่นกว่าราย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา

แต่การแก้ไขปัญหายังไม่จบ จะต้องแก้ทั้งสองเรื่อง คือ เรื่องการไม่มีเอกสารแสดงตนกับเรื่องของสัญชาติให้ได้ เมื่อได้มีส่วนรับผิดชอบในเรื่องของงานทะเบียนราษฎร ต้องเรียนว่างานทะเบียนราษฎรไปผูกกับเรื่องของสัญชาติโดยปฏิเสธไม่ได้ เพราะว่าตั้งแต่กระทรวงมหาดไทยนำเรื่องของโครงการเลข 13 หลักมาใช้ ปี พ.ศ. 2526 เป็นต้นมา เลขสิบสามหลักแบ่งประเภทคนไว้เป็นกลุ่ม คนไทยก็เลขหนึ่ง คนต่างด้าวไม่ได้สัญชาติไทยก็เลขหนึ่ง ซึ่งหลายคน หลายกรณีไม่สามารถได้สัญชาติ ติดเงื่อนไขในเรื่องของกฎหมายหรือเรื่องของนโยบาย มีหลายกลุ่มที่รัฐไม่สามารถดำเนินการได้ และอดีตที่ผ่านมาเราก็คยอมรับว่าเราไม่สามารถดำเนินการได้ อย่างกรณีของชนกลุ่มน้อย เขาเข้ามาอยู่ในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้อง เช่น ผู้อพยพ หรือผู้หลบหนีเข้าเมือง ไม่ว่าจะมียศสายไทย หรือไม่มีเชื้อสายไทยก็ตาม ส่งกลับไม่ได้ และติดเงื่อนไข ข้อยกขระหว่างประเทศ เรื่องของการส่งกลับด้วย ถ้าส่งกลับไปแล้วเขาต้องพบกับภัยอันตรายถึงชีวิต หรือไม่สามารถจะใช้ชีวิตในพื้นที่หรือประเทศตัวเองได้ ตรงนี้เป็นเหตุที่ไม่อาจส่งกลับได้ ซึ่งเป็นหลักสากล หรือว่าอยู่ระหว่างการเจ็บป่วย การศึกษา ก็เป็นเหตุหนึ่งเหมือนกันที่ไม่อาจส่งกลับได้

การแก้ปัญหาให้กับกลุ่มคนเหล่านี้ ต้องใช้กฎหมายคนเข้าเมือง มาตรา 17 ใช้กฎหมายพิเศษ ผ่อนผันให้อยู่ได้กรณีพิเศษ ได้รับมติคณะรัฐมนตรี ผ่อนผันให้ได้ พอผ่อนผันได้ การแก้ไขปัญหาเรื่องทะเบียนราษฎรก็สามารถทำได้ตามกฎหมาย แต่เรื่องสัญชาติ เงื่อนไขการให้สัญชาติ เป็นการให้สัญชาติแบบมีเงื่อนไขทั้งสิ้น ถ้าเกิดว่าคนที่โดนกฎหมายเดิม คือ กฎหมายสัญชาติเดิม แล้วไปทำให้เขาเสียสัญชาติ อันนี้คือขั้นตอนในการแก้เมื่อปี พ.ศ. 2551 โดยเฉพาะถ้าโดนประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 ปี พ.ศ. 2515 เป้าหมายคนที่ถูกถอนสัญชาติตอนนั้นเกือบแสนคน

กระบวนการในการแก้ปัญหาเรื่องคนประมาณเกือบแสนคน ซึ่งโดนประกาศคณะปฏิวัติ 337 อยู่ในเป้าหมายที่จะต้องดำเนินการ ตอนนั้นทางทีมของคุณเดือนใจ ดีเทศน์ และคุณวัลลภ ตังคณานุรักษ์ ช่วยกันผลักดันจนกระทั่งเกิดมาตรา 23 พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 ขึ้นมาแก้คืนให้กลุ่มคนที่ถูกถอนโดยประกาศคณะปฏิวัติ หรือไม่ได้สัญชาติเพราะประกาศคณะปฏิวัติ รวมถึงลูกของเขาที่เกิดแล้วก็ไม่ได้สัญชาติไทยเพราะกฎหมายที่แก้ไขเมื่อปี พ.ศ. 2535 ด้วย

มาตรา 23 บรรดาบุคคลที่เคยมีสัญชาติไทยเพราะเกิดในราชอาณาจักรไทยแต่ถูกถอนสัญชาติไทยตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ข้อ 1 ผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยแต่ไม่ได้สัญชาติไทยตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ข้อ 2 รวมถึงบุตรของบุคคลดังกล่าวที่เกิดในราชอาณาจักรไทย ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับและไม่ได้สัญชาติไทยตามมาตรา 7 ทวิวรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 ซึ่งเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ถ้าบุคคลผู้นั้นอาศัยอยู่จริงในราชอาณาจักรไทยติดต่อกันโดยมีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร และเป็นผู้มีความประพฤติดี หรือทำคุณประโยชน์ให้แก่สังคมหรือประเทศไทย ให้ได้สัญชาติไทย ตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เว้นแต่ผู้ซึ่งรัฐมนตรีมีคำสั่งอันมีผลให้เป็นผู้มีสัญชาติไทยแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่น่าภูมิใจที่ทำให้เขาพ้นจากการเสียสัญชาติหรือการไม่ได้สัญชาติไทย เป็นสิ่งที่ติดอยู่ในใจน่าจะเป็นการทำบุญครั้งยิ่งใหญ่ ทำให้คนที่เกิดในประเทศไทยแล้วก็เคยมีสัญชาติหรือไม่ได้เพราะกฎหมายเขาก็ได้คืนกลับไป

กรณีเกิดในราชอาณาจักร แต่ไม่ได้สัญชาติ

ถ้าคุณเป็นคนที่เกิดในราชอาณาจักร แล้วสามารถจดทะเบียนการเกิดได้ แต่ไม่ได้สัญชาติ จะดำเนินการอย่างไรให้ได้สัญชาติ ซึ่งในพระราชบัญญัติสัญชาติ มีมาตราที่กล่าวต่อเนื่องจากมาตรา 7 ทวิวรรคหนึ่ง ที่บอกว่าคุณเกิดในประเทศไทยแล้วไม่ได้สัญชาติไทย วรรคสองบอกว่าคนที่เกิดในประเทศไทยแล้วไม่ได้สัญชาติไทยตามวรรคหนึ่ง จะได้สัญชาติไทย แต่จะต้องเป็นไปตามอำนาจของรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้ได้ จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

เมื่อเสนอท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ในขณะนั้น คือ คุณอนุพงษ์ เผ่าจินดา ท่านเห็นด้วย เนื่องจากกระแสจากสื่อมวลชน จากคนในประเทศไทย พี่น้องทั้งหลายที่เกิดปัญหาเรื่องเรียนผ่านสื่อ ทำให้รัฐมนตรีเรียกไปสอบถามและอธิบายข้อกฎหมายสัญชาติ พร้อมอธิบายช่องทางการแก้ไขปัญหา จึงเป็นที่มาของมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2559 คนต่างด้าวทุกคนที่เกิดในราชอาณาจักรไทย ถ้าพิสูจน์ได้ว่าเกิดในราชอาณาจักรไทย คุณมีสิทธิ์ได้สัญชาติไทย เพราะฉะนั้นขบวนการในการแก้ปัญหา คนไร้สัญชาติจะจบ

สำหรับคนต่างด้าวทุกคนที่เกิดในราชอาณาจักรไทย เราแบ่งกลุ่มคนไว้ชัดในมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2559 เช่น ถ้าคุณเป็นบุตรของชนกลุ่มน้อย แสดงได้ว่าพ่อหรือแม่คุณเป็นชนกลุ่มน้อย คุณยื่นคำขอได้เลย ไม่ต้องดูคุณสมบัติในเรื่องของการศึกษา และถ้าอายุไม่ถึง 18 ปี รัฐมนตรียกเว้นในเรื่องของการตรวจพิสูจน์หรือตรวจสอบเรื่องความประพฤติ ประวัติอาชญากรรมต่าง ๆ โดยอิงกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก การปฏิบัติต่อเด็กให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดสำหรับเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งขณะนี้ มีคนกลุ่มนี้อยู่ประมาณแสนกว่าคนในฐานข้อมูลที่จะสามารถยื่นขอสัญชาติได้ตามมติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้

กรณีบุตรของคนต่างด้าวอื่น ๆ ถ้าพ่อแม่เป็นต่างด้าวที่ไม่ใช่ชนกลุ่มน้อย ลูกไม่ได้สัญชาติไทย ในมตินี้ ถ้าพ่อแม่คุณเป็นต่างด้าวที่ไม่ใช่ชนกลุ่มน้อยที่รัฐบาลมีมติไว้เดิม สามารถที่จะขอสัญชาติได้ เพียงแต่ตอนนั้น นโยบายของรัฐคือต้องการดูแล หรือว่าสนับสนุนผู้ที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี ถ้าได้สัญชาติไทย การทำประโยชน์ให้กับประเทศ จะไม่มีข้อจำกัด มติ ครม. 7 ธันวาคม พ.ศ. 2559 ถ้าเรียนจบ สามารถนำปริญญาบัตร หรือทรานสคริปต์มาแสดงตนเพื่อขอสัญชาติได้ จุดนี้ทำให้ลูกของแรงงานต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทย หากเรียนจนกระทั่งจบปริญญาตรีแล้วสามารถขอสัญชาติไทยได้

สำหรับคนที่ไร้รากเหง้า ให้นำหลักฐานการเข้าเรียนหนังสือ หรือให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ออกหนังสือรับรองความเป็นคนไร้รากเหง้าให้ หรือหากเกิดแล้วอยู่ในราชอาณาจักรไทย 10 ปี ให้นำหลักฐานการเรียน มีหนังสือรับรองความเป็นคนไร้รากเหง้า มีเลข 13 หลัก มีสูติบัตร หรือมีหลักฐานหนังสือรับรองการเกิด มาขอสัญชาติได้

ในมติ ครม. ฉบับนี้ คนกลุ่มที่ 4 บอกว่า ถ้าคุณมีความจำเป็นต้องได้สัญชาติก่อนที่คุณจะจบปริญญาตรี คุณก็สามารถจะขอสัญชาติได้ แต่ต้องแสดงเหตุผลความจำเป็น ว่ามีเหตุอะไรที่ทำให้คุณต้องได้สัญชาติ ก่อนจะจบปริญญาตรี และเหตุผลความจำเป็นให้รัฐมนตรีเป็นผู้กำหนดไว้ ประกาศออกไปให้ทั่วให้ทราบเป็นการทั่วไป เช่น พ่อหรือแม่คุณได้สัญชาติไทยแล้วแต่คุณยังไม่ได้สัญชาติ อันนี้เป็นความจำเป็น

เพราะเงื่อนไขการเป็นครอบครัว สิทธิในการก่อตั้งครอบครัว สิทธิในครอบครัว พ่อแม่ลูกควรจะอยู่ในกลุ่มของคนสัญชาติประเภทเดียวกัน จึงเป็นข้อยกเว้นไว้ให้ว่า ถ้าบิดาหรือมารดาได้สัญชาติไทยแล้ว แต่เด็กยังไม่ได้ อยู่ในกลุ่มที่ยังไม่ต้องจบปริญญาดริก็สามารที่จะได้สัญชาติไทยได้ หรือพ่อแม่ที่เป็นพ่อบุญธรรมหรือแม่บุญธรรม คือเด็กต่างด้าวที่มาเป็นบุตรบุญธรรมของคนไทย ตรงนี้ถ้าเป็นบุตรบุญธรรมที่จดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมเสร็จ อยู่ในกรปกครองดูแลของครอบครัวที่เป็นคนไทย 5 ปีขึ้นไป สามารถที่จะมาขอสัญชาติได้ ไม่ต้องจบปริญญาดริ

กรณีของหม่อง ทองดี ผู้ที่ทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศ ไม่ต้องให้เรียนจบปริญญาดริ สามารถมาขอสัญชาติได้ หม่องก็ได้กรณีนี้ ตอน 7 ธันวาคม 2559 อีกประเภทหนึ่งคือ ผู้ที่กำลังจะไปทำประโยชน์ให้กับประเทศ เด็กนักเรียนนักศึกษาทั้งหลายที่จะเป็นตัวแทนประเทศไทยไปแข่งระดับนานาชาติทั้งหลาย ตรงนี้หน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้ส่งเข้าไป จะทำเรื่องมาเพื่อขอเหตุการณ์จำเป็นให้กับเด็กเหล่านี้ มีตัวอย่าง เช่น ส่งเด็กไปแข่งขันวิทยาศาสตร์โอลิมปิก มีตัวแทนที่กระทรวงศึกษาธิการคัดเลือกเด็กต่างด้าวไว้ 2 คน ที่เกิดในราชอาณาจักร จากจังหวัดระนอง และจังหวัดเชียงราย แล้วก็ขอเหตุจำเป็นมา ก็ได้สัญชาติไทยก่อนที่จะไปแข่ง แล้วก็ไม่ได้ผิดหวัง เพราะว่าเขาทั้ง 2 คน ก็ได้เหรียญทองมาทั้งคู่ น่าปลื้มใจ น่ายินดี

จะเหลืออยู่กลุ่มหนึ่งที่เป็นปัญหาคือ เขาไม่สามารถจะพิสูจน์ตัวเองได้ว่าเกิดในหรือเกิดนอก ณ เวลานี้ได้โอกาสแก้ปัญหให้กับคนกลุ่มนี้แล้ว กลุ่มที่ 3 ปี พ.ศ. 2562 รัฐมนตรีมีการแก้ไขพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 ได้มีประเด็นการแก้ไขปัญหให้กับคนไร้รากเหง้ากลุ่มที่ 3 นี้ด้วย โดยแก้มาตรา 19/2 เพิ่มวรรคสองขึ้นมา คนที่พิสูจน์ไม่ได้ เมื่อทำทะเบียนประวัติไปแล้ว 10 ปี หรือถ้ามีหลักฐานพิสูจน์ได้ว่าอยู่ในประเทศไทยต่อเนื่อง 10 ปี ให้สัญชาติไทย การแก้ปัญหาคคนไร้รากเหง้าทั้ง 3 กลุ่ม ก็สามารถแก้ปัญหได้

จากนโยบายสู่การปฏิบัติ

ปัญหาคือขบวนการในการนำไปปฏิบัติ (Implementation) เจ้าหน้าที่ของรัฐในสังกัดกระทรวงมหาดไทย ที่นำนโยบาย นักกฎหมายไปปฏิบัติ ตรงนี้เป็นตัวจักรสำคัญ เป็นฟันเฟืองสำคัญที่จะทำให้นโยบายของรัฐหรือกฎหมายได้รับการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องทำความเข้าใจกฎระเบียบและมติคณะรัฐมนตรีให้ชัด

ในส่วนของการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ไม่ได้มีงานอยู่ในเรื่องของการแก้ปัญหาเรื่องคนไร้รัฐไร้สัญชาติโดยเฉพาะเรื่องของเด็ก แล้วก็ดำเนินการต่อแม้กระทั่งเด็กที่เกิดแล้วมีปัญหาเรื่องของการพิสูจน์สถานะการเกิด ถ้านายทะเบียนได้รับหลักฐานการพบตัวเด็กที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ส่งให้ก็ดี หรือผู้ปกครองนำมาส่งก็ดี สถานที่ที่พบตัวเด็ก ลักษณะของเด็ก สภาพของเด็กที่เจอแรกเกิด สถานที่ที่พบเด็กไม่ใช่สถานที่ที่ติดตามแนวชายแดน ในเมื่อเด็กเกิดในประเทศไทยให้สันนิษฐานว่าเกิดในประเทศไทย เด็กต้องได้สัญชาติไทย กระทรวงมหาดไทยออกหนังสือสั่งการไป แล้วก็มีการปฏิบัติ หลายเคสที่ไม่ปฏิบัติ มีการร้องเรียนเข้ามา สุดท้ายเมื่อชี้แจงทำความเข้าใจก็มีการแก้ไข แล้วก็ได้มีการจดทะเบียนให้เด็กได้เป็นคนสัญชาติไทย เหล่านี้เป็นสิ่งที่เราพยายามทำ

ความสำเร็จเกิดจากความร่วมมือกับทุกภาคส่วน

จริง ๆ ต้องเรียนว่า การริเริ่มของเราฝ่ายเดียวโอกาสที่นำไปสู่ความสำเร็จไม่ใช่เรื่องง่าย ถ้าไม่มีเครือข่ายที่ให้การสนับสนุน ที่กล่าวมาทั้งหมด คือแนวทางที่ดำเนินการจนบรรลุผลสำเร็จ แต่ในระหว่างเส้นทางที่จะเสนอ ไม่ว่าจะเป็นการเสนอกฎหมายเมื่อปี พ.ศ. 2551 ปี พ.ศ. 2562 หรือแม้กระทั่งมติคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2559 มีการศึกษาที่รู้ว่าเป็นปัญหา เกิดจากอุปสรรคของกฎหมาย อุปสรรคจากนโยบายของรัฐบาล และศึกษาวิธีการแก้ว่ากระบวนการในการแก้ควรจะออกมาลักษณะใด เป้าหมายที่จะแก้ไขคือกลุ่มไหน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้รับความร่วมมือจากเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นภาคองค์กรพัฒนาเอกชน NGO หลายองค์กร ไม่ว่าจะเป็นคุณสันติพงษ์ มูลฟอง และมูลนิธิต่าง ๆ เช่น ทางภาคตะวันตก จังหวัดราชบุรี เราก็จะมีเครือข่ายที่ดูแลเรื่องนี้ และทีมของคุณเตือนใจ ดีเทศน์ มูลนิธิพัฒนาชุมชนและเขตภูเขา และได้รับความร่วมมือจากทางภาควิชาการ โดยเฉพาะทางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สถาบันนิติบัญญัติแห่งชาติ หรือ สนช. เป็นอีกส่วนหนึ่งที่มีการประชุมร่วมกัน ทำงานร่วมกันอยู่ตลอด มีการระดมสมอง ถือว่าเครือข่ายเป็นผลงานของเครือข่ายหรือว่าเป็นภาคีของเรา เพราะเราไม่ได้ทำงานฝ่ายเดียวอยู่แล้ว กรมการปกครองทำงานร่วมกันกับองค์กรพัฒนาเอกชนหลายองค์กร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภายในหรือภายนอก UNHCR UNICEF UNESCO ที่ทำเรื่องเด็กก็เข้ามามีส่วนร่วมกับเราหมด การสัมมนาที่เราไม่ได้เป็นผู้จัด เพราะเราติดปัญหาเรื่องงบประมาณ เราก็จะเสนอแนะบอกว่าให้ NGO องค์กรช่วยจัด สัมมนากลุ่มย่อย 2-3 ครั้ง หรือกันจนตกผลึก นำเสนอผลการศึกษา ผลการประชุมสัมมนาในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการแก้ปัญหาสถานะบุคคล เรื่องสัญชาติ นำเสนอต่อผู้บังคับบัญชาให้ทราบเป็นระยะ ๆ จนกระทั่ง ออกมาเป็นรูปเป็นร่าง เพราะว่ามีการศึกษา มีผลการศึกษาที่เข้ามาสนับสนุนแนวทางในการแก้ปัญหา ทำให้งานเดินหน้า และสำเร็จ

บทสัมภาษณ์พิเศษ “เส้นทางชีวิตใหม่ เด็กกับการเลี้ยงดูทดแทน”

หัวใจสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งเน้นย้ำถึงบทบาทของครอบครัวต่อการพัฒนาเด็กที่ปรากฏอยู่ในอารัมภบท คือ

“เชื่อว่า ครอบครัวในฐานะที่เป็นกลุ่มพื้นฐานของสังคมและเป็นสิ่งแวดล้อมสำหรับการเจริญเติบโตและความอยู่ดีกินดีของสมาชิกทุกคนโดยเฉพาะเด็ก ครอบครัวควรได้รับการคุ้มครองและช่วยเหลือที่จำเป็นเพื่อที่จะสามารถมีความรับผิดชอบในชุมชนของตนได้อย่างเต็มที่” (อารัมภบท วรรค 5) และ

“ยอมรับว่า เพื่อให้เด็กพัฒนาบุคลิกภาพได้อย่างกลมกลืนและเต็มที่ เด็กควรจะได้เติบโตในสิ่งแวดล้อมของครอบครัว ในบรรยากาศแห่งความสุข ความรัก และความเข้าใจ” (อารัมภบท วรรค 6)

เด็กทุกคนควรอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ให้การส่งเสริม สนับสนุน คุ้มครอง และให้การเลี้ยงดู อันจะช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ เมื่อครอบครัวของเด็กไม่สามารถให้การเลี้ยงดูเด็กได้อย่างเหมาะสม แม้ว่าครอบครัวนั้นจะได้รับความช่วยเหลืออย่างเต็มที่แล้วก็ตาม รัฐมีหน้าที่สร้างหลักประกันให้เด็กได้รับการเลี้ยงดูทดแทนที่เหมาะสม

แนวทางปฏิบัติด้านการเลี้ยงดูทดแทนของสหประชาชาติกำหนดว่า เมื่อจำเป็นต้องแยกเด็กออกจากครอบครัว ให้การดำเนินการดังกล่าวมีระยะเวลาสั้นที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อให้เวลาและความพยายามในการแก้ไขปัญหาอันเป็นสาเหตุให้ต้องแยกเด็คนั้น การช่วยเหลือครอบครัวลักษณะนี้เรียกว่า การให้การสนับสนุนแก่ครอบครัว ทั้งนี้ การเลี้ยงดูทดแทนในรูปแบบครอบครัวมีทางเลือกต่าง ๆ ได้แก่ ครอบครัวเครือญาติอุปถัมภ์ และครอบครัวอุปถัมภ์ ซึ่งควรใช้เป็นทางเลือกอันดับแรกในการเลี้ยงดูทดแทนสำหรับเด็ก โดยให้สถานสงเคราะห์เป็นทางเลือกในอันดับท้ายสุด (<https://alternativecarethailand.com/th/>)

บทสัมภาษณ์พิเศษเรื่อง “เส้นทางชีวิตใหม่ เด็กกับการเลี้ยงดูทดแทน” ถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานของสหทัยมูลนิธิ องค์กรพัฒนาเอกชนที่ดำเนินงานเรื่องนี้มา 48 ปี ตั้งแต่ยุคเริ่มต้นจนถึงปัจจุบันซึ่งมีการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรภาคเอกชน เป็นเครือข่ายการเลี้ยงดูทดแทน หรือ **Alternative Care Thailand**

ดารารรรณ ธรรมารักษ์ ประธานกรรมการอำนวยการ สหทัยมูลนิธิ

หลังสงครามเวียดนาม จุดเริ่มต้นทำงานปัญหาเด็ก

“ตอนนั้นเป็นอาจารย์สอนที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อาจารย์วารุณี บินทสันต์ ท่านเป็นคนบติในสมัยนั้นและทำงานห้องเดียวกัน อาจารย์แนะนำคุณ John Williams ซึ่งเป็นตัวแทนของโฮล์ท อินเตอร์เนชันแนล (Holt International) ซึ่งทำงานอยู่เวียดนามและเกาหลี และจะมาเปิดสาขาทำงานที่เมืองไทย ตอนนั้นบ้านเราเป็นช่วงสงครามเวียดนาม ในระหว่างสงครามเวียดนาม ทหารอเมริกันมีเมียเช่าและเด็กลูกครึ่งเกิดขึ้น ตอนนั้นมีปัญหาเรื่องการซื้อขายเด็ก บางคนอยากจะได้เด็ก ต้องบินเข้ามาเมืองไทย สถานสงเคราะห์เต็มจนไม่มีที่รับเด็ก ซึ่งค่อนข้างเป็นปัญหา

พอเด็กคลอดออกมาเป็นลูกครึ่ง ถ้าเป็นลูกครึ่งที่ตัวดำก็ราคาต่ำหน่อย แต่ถ้าเป็นลูกครึ่งที่สวยงาม ราคาก็สูง มีการซื้อขายเด็กแบบนั้น เราทำทุกอย่างตั้งแต่ต้น เพราะปกติแล้วเด็กเกิดมาควรจะได้รับ การเลี้ยงดูจากพ่อแม่ผู้ปกครอง แต่ในสถานการณ์ทางสังคม บางครั้งจำเป็นต้องส่งเสริมการเลี้ยงดูทดแทนเข้ามา เพราะครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่หรือบทบาทที่ควรทำได้ พ่อมีเมียเยอะตามลักษณะชายไทย ส่วนผู้หญิงมีสามีหลายคน คือสภาพของโครงสร้างครอบครัวไทยไม่สามารถทำหน้าที่เลี้ยงดูครอบครัว ได้ดีเท่าที่ควร

ตอนที่อาจารย์ได้มีโอกาสเริ่มต้นดูแลเด็กคนแรก เห็นปัญหาในสถานสงเคราะห์มีมาก เด็กไม่มีใครรัก สถานสงเคราะห์เอาเด็กไปเลี้ยง ตายบ้าง ไม่ตายบ้าง น่าจะมีทางออกใหม่ มีสองทางเลือก คือถูกขอไปเลี้ยง หรือไม่ก็อยู่กับครอบครัว ดีกว่าการเลี้ยงในสถานสงเคราะห์”

เด็กคนแรกของการดูแลแบบครอบครัวทดแทน

“เริ่มจากเด็กคนแรกที่รับไว้ในการดูแลของมูลนิธิ เป็นเด็กหญิงอายุราว ๆ สองขวบ ตาบอดข้างหนึ่งเพราะเป็นโรคมตาแต่กำเนิด คุณ John แนะนำให้หาครอบครัวบุญธรรมให้เด็ก เมื่อรับเด็กมา มูลนิธิหา Foster Home คนแรก คือคุณอ้อย เพื่อมาเลี้ยงสมศรี ในขณะที่เด็กอยู่กับคุณอ้อย เด็กได้รับการผ่าตัดรักษาจากแพทย์โรงพยาบาลจุฬาฯ ตาก็ยังบอดอยู่ แต่อาการสมองไหลหยุดแล้ว คุณอ้อยเลี้ยงดูเด็กจนในที่สุดหาครอบครัวบุญธรรมให้ได้ เป็นเรื่องที่น่าประทับใจ ซึ่งยืนยันได้ว่างานนี้เป็นงานที่ดีและสวยงามมาก ในการสร้างคนขึ้นมา และเด็กหลายคนที่ผ่านมาเมื่อเราไปได้ดิบได้ดีก็มี แต่ก็มีเด็กบางคนที่ถูกขอไปเลี้ยงที่ต่างประเทศแล้วก็ถูกคืนมา เพราะเด็กมีปัญหาทางอารมณ์ เมื่อเอาตัวกลับมาเมืองไทยแล้ว เราก็ดูแลต่อในครอบครัวทดแทน

การเลี้ยงดูในบริบทของครอบครัว เช่นครอบครัวทดแทน มีความสำคัญกับตัวตนของเด็กคนหนึ่ง คือ ครอบครัวสามารถที่จะ**ช่วยให้เด็กรู้จักรัก แล้วก็รู้จักถูกรัก** เด็ก ๆ พวกนี้มาแล้วไม่สมบูรณ์ แบบร้อยเปอร์เซ็นต์ จะมีโรคติดตัวมา บางคนกินนมวัวไม่ได้ นมที่ไม่แพ้อาการระบองเป็นพันบาท ไม่สบายบ่อย ป่วยเป็นโรคต่าง ๆ ซึ่งเด็กพวกนี้มาโดยไม่มีประวัติ เราต้องมาตั้งแฟ้มประวัติให้เด็กใหม่ ถ้าเราไม่เลือกสรรบ้านที่เข้มแข็งพอ เขาจะคืนเด็ก นับเป็นข้อบกพร่องของการไม่เลือกสรรครอบครัว ซึ่งมีความมั่นคงแข็งแรงพอที่จะเลี้ยงเด็ก พอที่จะรักเด็ก ถ้าเมื่อไม่รักเด็กเขาก็จะตีเด็ก จะใช้เด็กเป็นคนใช้ แต่ถ้าเราเลือกดี ๆ และเราติดตามดี ๆ เด็กจะไม่ถูกกระทำเช่นนั้น”

ครอบครัวทดแทน เสริมตัวตนเด็ก

“ถ้าเราตั้งใจทำ เด็กได้” หากเราไม่ตั้งใจทำ เด็กจะลำบาก เหมือนเอาเด็กไปใส่รถ อยู่ในครอบครัวไม่ดี เป็นอะไรที่น่าเศร้า สหทัยมูลนิธิทำเรื่องครอบครัวอุปการะมา 48 ปี มี foster home ไม่ถึง 200 คน ต่อปี ซึ่งน้อยมาก foster ที่เราเลือกให้จะเป็น foster ใหม่ และมีครอบครัว foster ซึ่งอยู่มานาน 48 ปี คนทำงานมีความรัก ความเมตตา จะส่งผลดีต่อการพัฒนาเด็ก คือ จะช่วยเสริมคุณค่าในตัวตน (self-esteem) ให้เด็ก ให้เห็นความสำคัญของการเป็นตัวตน อย่างพวกเรามีพ่อแม่ฟังก์ชันหรือทำหน้าที่นั้น การที่เรามีครอบครัวทดแทน ยืนยันว่า **เด็กจะได้รับและถูกรัก แล้วก็รู้จักให้รัก**

ถ้าเด็กอยู่ในครอบครัวที่ไม่เหมาะสม เด็กจะไม่ได้มีโอกาสรักอย่างเต็มที่ ดังนั้นโอกาสที่เขาจะรักคนอื่นจะยาก จึงจำเป็นต้องมี foster ต้องทำให้เขาถูกรัก แล้วเขาถึงจะรักคนอื่นได้ และรู้สึกมีคุณค่า เพราะเมื่อตอนที่เรายู่ในครอบครัวจะทำให้เรารู้ว่าเรามีคุณค่า เราทำได้ ความสำคัญของเรื่องการมีครอบครัวทดแทน คือ การที่ทำให้เด็กได้มีโอกาสได้รับความรัก และเพื่อเขาจะได้รับการเอาใจใส่ดูแล ซึ่งเด็กได้รับแล้วจะมีผลกระทบกับตัวเด็ก เพราะฉะนั้นเราจะต้องคัดเลือกครอบครัวที่ดีก่อน เป็นครอบครัวซึ่งไม่มีพิษมีภัยกับเด็ก แล้วจะรักเมตตาเด็กได้ ถ้าตกไปอยู่ในมือคนไม่ดี เด็กจะลำบาก แล้วเด็กช่วยตัวเองไม่ได้ พูดยอะไรไม่ได้ เพราะฉะนั้นผู้ที่ดูแลโครงการนี้จะต้องดูแลแบบถึงพริกถึงขิง ดูอย่างเข้มข้น ไม่ใช่ยังงี้ก็ได้ เอาเด็กไปทิ้งไว้ให้เขาเลี้ยงหมดเรื่องแล้ว ไม่ใช่ เพราะเราต้องการหาครอบครัวที่ดี”

การดำเนินงานในเรื่องการดูแลเด็ก ที่เราใช้คำว่า “ครอบครัวทดแทน” เด็กกลุ่มนี้เหมือนลูกเรา ให้เขาไปเถอะให้เต็มที่ แล้วก็ให้ด้วยความความตั้งใจที่ดี จะเป็นประโยชน์ต่อตัวเด็ก”

กอบกาญจน์ ตระกูลวารี ผู้อำนวยการบริหารสหทัยมูลนิธิ และผู้ประสานงานเครือข่ายการเลี้ยงดูทดแทน

ครอบครัว คือสภาพแวดล้อมที่ดีที่สุดในการดูแลเด็ก

สหทัยมูลนิธิได้ทำงานเกี่ยวกับเรื่องของการส่งเสริมเด็กให้เติบโตในครอบครัวมา 48 ปีแล้ว ทำมาก่อนที่จะมีการบัญญัติคำว่า “การเลี้ยงดูทดแทน” จากประสบการณ์การทำงานของมูลนิธิ เราเชื่อว่าเด็กทุกคนควรเติบโตในครอบครัว ครอบครัวเป็นที่หล่อหลอมเด็กให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ เราจึงพยายามที่จะคงเด็กไว้ในครอบครัวเดิม ด้วยความเชื่อว่าพ่อแม่ทุกคนสามารถที่จะดูแลลูกได้ หากว่าเราให้โอกาสและมีการสนับสนุนเขา และในกรณีที่จำเป็นต้องแยกเด็กออกจากครอบครัว หรือเมื่อพ่อแม่ไม่สามารถเลี้ยงดูได้ เด็กควรได้รับโอกาสเติบโตในครอบครัวเช่นกัน เพราะเราไม่เชื่อว่าสถานสงเคราะห์ต้องเป็นทางเลือกสุดท้ายในการดูแลเด็ก

องค์กรภาคเอกชนด้านเด็กรวมตัว “เครือข่ายการเลี้ยงดูทดแทน”

หลังจากทำงานมาระยะหนึ่ง สหประชาชาติได้ประกาศแนวปฏิบัติว่าด้วยการเลี้ยงดูทดแทนสำหรับเด็ก ในปี พ.ศ. 2552 หลังจากนั้น ประเทศไทยมีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายสิทธิเด็กแห่งประเทศไทย ซึ่งได้พยายามผลักดันประเด็นเกี่ยวกับสิทธิเด็กในหลายด้าน ประเด็นเรื่องการเลี้ยงดูทดแทนเป็นประเด็นหนึ่งในเรื่องที่ได้รับการผลักดันเป็นพิเศษ มีการรวมตัวของเครือข่ายที่เรียกว่า “เครือข่ายการเลี้ยงดูทดแทนประเทศไทย” หรือ Alternative Care Thailand ซึ่งประกอบด้วยองค์กรต่าง ๆ เช่น สหทัยมูลนิธิ มูลนิธิก้าวหน้าพัฒนา Care for Children มูลนิธิวันสกาย และอีกหลายองค์กร รวมประมาณ 10-14 องค์กร พยายามรวมพลังกันเพื่อผลักดันแนวคิดเรื่องการเลี้ยงดูทดแทนให้แพร่หลายมากขึ้น (<https://alternativecarethailand.com/th/>)

การรวมตัวกันทำงานนี้เกิดขึ้นทั้งในภาคเอกชน และต้องผลักดันภาครัฐด้วย เพราะภาครัฐถือเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับเรื่องเด็กและเยาวชน มีการสำรวจสถานสงเคราะห์เด็กเอกชนที่มีอยู่ทั่วประเทศ รวมถึงการผลักดันร่วมกับกรมกิจการเด็กและเยาวชนให้เกิดแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยการเลี้ยงดูทดแทนสำหรับเด็ก ระยะที่ 1 โดยขณะนี้ประเทศไทยมีความพยายามในการจัดทำร่างมาตรฐานการเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ระดับชาติ แต่ขณะนี้เอกสารต่าง ๆ ยังไม่ได้ถูกนำมาใช้ในทางปฏิบัติจริง ๆ ซึ่งเราคิดว่าเมื่อมีแผนแล้วควรจะมีการขับเคลื่อน เพราะถ้ามีการขับเคลื่อนตามนั้นจริง ๆ เด็ก ๆ จะได้รับการดูแลอย่างดีที่สุด และได้รับการคุ้มครองอย่างเต็มที่ ซึ่งเรื่องนี้ส่วนหนึ่งมาจากทัศนคติที่ว่าสถานสงเคราะห์เป็นที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก เป็นที่ที่เด็กอยู่แล้วมีกิน มีหมอรักษาเวลาไม่สบาย แต่ในความเป็นจริงแล้วการเลี้ยงดูในรูปแบบสถานสงเคราะห์นั้นทำลายอัตลักษณ์ของเด็ก และทำให้เด็กไม่ได้รับการดูแลด้านจิตใจ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมากที่จะช่วยให้เด็กเติบโตแบบรู้จักตัวเอง รู้จักรักคนอื่น และสามารถให้ความรักกับคนอื่นได้ด้วย

ผลักดันป้องกันไม่ให้เด็กเข้าสู่สถานสงเคราะห์และลดจำนวนเด็กในสถานสงเคราะห์

เครือข่ายรวมตัวกันผลักดันเรื่องการเลี้ยงดูเด็กทดแทน โดยมีความพยายามในการทดลองทำในระดับชุมชน มีพื้นที่นำร่อง คือ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งทำงานร่วมกับสถานสงเคราะห์เด็กบ้านแคนทอง และบ้านพักเด็ก 3 แห่ง ที่ส่งเด็กเข้าสู่บ้านแคนทองสูงสุด คือ บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดขอนแก่น บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดกาฬสินธุ์ และบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดร้อยเอ็ด โดยจะทำทั้งในเชิงการป้องกันไม่ให้เด็กเข้าสู่สถานสงเคราะห์ และลดจำนวนเด็กในสถานสงเคราะห์

โดยพยายามให้เด็กทุกคนมีเป้าหมายในการอยู่ นั่นคือ เมื่อเด็กต้องเข้าสู่สถานสงเคราะห์ เด็กต้องอยู่ในระยะเวลาสั้นที่สุด อยู่เท่าที่จำเป็นจริง ๆ และพยายามให้เข้าไปอยู่ในสภาพแวดล้อมของครอบครัวให้มากที่สุด ซึ่งขณะนี้เริ่มมีการทยอยคืนเด็กสู่ครอบครัวโดยกำเนิด เด็กหลายรายถูกยกมอมเพื่อให้สามารถจัดหาครอบครัวบุญธรรมได้ และยังมีเด็กจำนวนหนึ่งที่เราทำงานร่วมกับบ้านพักเด็กฯ เด็กเหล่านี้ไม่ต้องเข้าสู่สถานสงเคราะห์ จำนวนกว่า 70 ราย ซึ่งเราคิดว่าหากพื้นที่นำร่องนี้สามารถพิสูจน์ได้ว่ามีเครื่องมือในการทำงาน และต้องใช้ทรัพยากรใดบ้างในการสนับสนุน จะทำให้เกิดระบบที่สามารถทำงานเพื่อป้องกันไม่ให้เด็กเข้าสู่สถานสงเคราะห์ได้อย่างแท้จริง

เปลี่ยนมุมมองสถานดูแลเด็กเอกชน เน้นฟื้นฟูครอบครัว

สถานดูแลเด็กเอกชนที่เปิด หลายคนมีความปรารถนาดีอยากจะช่วยเหลือเด็ก แต่ไม่เข้าใจว่าการเลี้ยงดูในรูปลักษณะนี้นั้นส่งผลกระทบอะไรต่อเด็กอย่างไรบ้าง เพราะฉะนั้นขณะนี้ในการสำรวจ เหมือนเป็นการทำความเข้าใจกับผู้ที่เปิดสถานทั้งหลายด้วย และหลายราย หลายบ้านรู้สึกว่าจะอยากจะปรับเปลี่ยนการบริการของตนเอง ซึ่งเราถือว่าเป็นอะไรที่ดีมาก ๆ เป็นการทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนบริการของตัวเอง

หลายบ้านเริ่มคิดถึงเรื่องการป้องกันไม่ให้เด็กเข้าไปอยู่ และช่วยฟื้นฟูครอบครัวเด็ก เป้าหมายการทำงานของเครือข่ายการเลี้ยงดูทดแทนประเทศไทยในอีกสองปีข้างหน้าคือ ไม่อยากให้มียุติสถานสงเคราะห์ใหม่เกิดขึ้น และอยากจะผลักดันว่าเด็กแรกเกิดถึงอายุ 6 ปี ไม่ควรจะเข้าสู่สถานสงเคราะห์ เพราะเป็นช่วงวัยที่สำคัญที่สุด ที่เด็กควรจะได้รับ การเลี้ยงดูแบบใกล้ชิด ถ้าครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่อย่างเต็มที่ แต่ว่ามีครู และชุมชนเข้ามาสนับสนุน รวมถึงหน่วยงานทางรัฐและเอกชนที่เข้าไปช่วย จะสามารถทำให้เด็กเติบโตในบรรยากาศของครอบครัวได้ หรืออาจจะมียุติครอบครัวอุปถัมภ์ในชุมชน การที่ชุมชนสามารถช่วยกันดูแลเด็กได้จะช่วยป้องกันไม่ให้เด็กต้องออกมาจากที่ที่เด็กคุ้นเคย ควบคู่กับได้รับการดูแลที่ปลอดภัยและมีคุณภาพ

เรียรทอง ประสานพานิช

ผู้อำนวยการกลุ่มคุ้มครองเด็กและเยาวชน
กรมกิจการเด็กและเยาวชน

บทบาทของรัฐกับการทำงานครอบครัวทดแทน

กรมกิจการเด็กและเยาวชน ดำเนินงานตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ให้ความสำคัญกับเรื่องการให้เด็กเติบโตในครอบครัว สำหรับการทำงานเรื่องครอบครัวทดแทน ขณะนี้ทางกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ยังคงเจตนาารมณ์ในการที่ทำให้เด็กเติบโตในครอบครัว ซึ่งเดิมมีโครงการเด็กที่เติบโตในครอบครัวอุปการะ แต่เมื่อมีการรับรองเอกสารฉบับหนึ่งขึ้นมา คือเรื่องของการเลี้ยงดูเด็กทางเลือกในการเลี้ยงดูเด็กทดแทน ทำให้เรามีความเข้าใจมากขึ้นว่า การทำให้เด็กเติบโตในครอบครัว จะต้องทำงานตั้งแต่เริ่มต้นที่ครอบครัว คือการป้องกันไม่ให้เด็กต้องหลุดออกจากครอบครัว ประการที่สอง เราค้นพบว่ามมีเด็กที่เติบโตในสถานสงเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือของเอกชนจำนวนมาก มีเด็กเติบโตในสถานสงเคราะห์เอกชนที่อาจจะไม่ได้จดทะเบียนโดยรัฐ ข้อมูลตรงนี้ถือว่าเป็นข้อมูลที่ทำให้เกิดความท้าทายขึ้นว่า เราจะทำอย่างไรเพื่อเป็นการป้องกันและลดจำนวนเด็กที่เติบโตในลักษณะของสถานสงเคราะห์ให้กลับคืนสู่ครอบครัวมากที่สุด โดยมีโครงการที่ทำงานกับองค์กรภาคเอกชน ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายสิทธิเด็กประเทศไทย หรือเป็นเครือข่ายที่จัดตั้งขึ้นมาเป็นกลุ่มเฉพาะเรื่องนี้ คือ Alternative Care Thailand ซึ่งทำงาน 2 ลักษณะ คือการดำเนินงานผ่านกลไกสู่ชุมชนคุ้มครองเด็ก เพื่อให้เกิดกลไกการเฝ้าระวังเด็กกลุ่มเสี่ยงที่คุณพ่อคุณแม่หรือผู้ปกครองอาจจะดูแลเด็กไม่ได้ เราค้นพบว่าเด็กจำนวนมากที่หลุดออกจากครอบครัวเกิดจากปัญหาความยากจน ซึ่งแสดงว่าการเติมสวัสดิการ เช่น ค่าตอบแทนของเด็ก เป็นการลดจำนวนเด็กออกจากสถานสงเคราะห์ การทำงานกับครอบครัวต้นกำเนิดของเด็กมากขึ้นช่วยให้เด็กบางส่วนกลับสู่ครอบครัว

อีกประการหนึ่งก็คือว่าเป็นความท้าทายในการทำงาน คือ การรณรงค์ให้ครอบครัวเป็นครอบครัวอุปถัมภ์มากขึ้น ต้องเข้าใจว่าอาจจะไม่ใช่เด็กทุกคนที่ถูกออกจากครอบครัวแล้วสามารถคืนสู่ครอบครัวต้นกำเนิดได้ ยังมีเด็กจำนวนหนึ่งที่ต้องอยู่ในการรอครอบครัวบุญธรรม สำหรับกลุ่มนี้จำเป็นต้องหาครอบครัวอุปถัมภ์ ซึ่งต้องขจัดความเชื่อหรือค่านิยมของคนไทยที่มองว่า เอาลูกเขามาเลี้ยงจะเหมือนเอามาเป็นภาระ เรายังคงมีผู้ที่มีความพร้อมในการมอบความรักและดูแลเด็ก ถ้าเราสามารถรณรงค์ให้เป็นครอบครัวอาสาได้ จะทำให้เด็กกลุ่มนี้สามารถอยู่ในครอบครัวอุปถัมภ์และเป็นบุตรบุญธรรม ซึ่งถือว่าเป็นครอบครัวถาวรของเด็ก

งบประมาณสนับสนุนครอบครัวทดแทน

งบประมาณที่จะสนับสนุนครอบครัว จะมีค่าตอบแทนการเลี้ยงดูให้กับครอบครัว ครอบครัวละ 2,000 บาทต่อเด็กหนึ่งราย แต่ว่างบประมาณนี้ได้ถูกกำหนดมานานเกือบ 20 ปีแล้ว จึงมีการศึกษากับทางองค์กรทุนเพื่อเด็กแห่งประเทศไทยเพื่อทบทวนหลักเกณฑ์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องค่าตอบแทนการเลี้ยงดู หรือเรื่องค่าใช้จ่ายรายคนของเด็ก ซึ่งอาจจะมีความแตกต่างกันไปตามอายุและสภาพปัญหาของเด็ก แต่เราต้องเข้าใจว่าเราพยายามรณรงค์ เพราะไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจำเป็นต้องได้รับเงินค่าตอบแทนการเลี้ยงดู เราเชื่อมั่นว่ายังมีครอบครัวไทยที่จะอาสาเข้ามา ซึ่งเป็นครอบครัวที่มีศักยภาพ ค่าตอบแทนการเลี้ยงดูอาจจะเฉพาะกับครอบครัวที่มีใจและมีทักษะในการเลี้ยงดูเด็ก แต่ไม่มีรายได้มาก

หากเป็นไปได้อยากจะทำงานร่วมกับกรมผู้สูงอายุ เพราะว่าผู้สูงอายุในปัจจุบันมีสุขภาพดี แม้อายุ 60 ปีแล้ว แต่เป็นวัยที่มีความเป็นอิสระ ถ้ามีแนวคิดนี้ผู้สูงอายุอาจจะเป็นส่วนหนึ่งของการเข้าร่วมกับเราได้จริง ๆ ในเรื่องของการเลี้ยงดูเด็กทดแทน เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ดูแลโดยปู่ย่าตายาย ลุงป้า น้าอา ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการเลี้ยงดูในรูปแบบครอบครัวอุปถัมภ์แบบเครือญาติ ซึ่งในขณะนี้ถือเป็นสถานการณ์ที่ท้าทายของประเทศไทย เพราะเราเห็นว่าเด็กที่เติบโตมาจะต้องอยู่กับผู้สูงอายุทุกวัน ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในนโยบาย 5x5 ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งกล่าวถึงนโยบายที่จะสร้างระบบนิเวศเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกันและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

นโยบาย 5x5 ฝ่าวิกฤตประชากร ได้แก่ นโยบายที่หนึ่ง การพัฒนาทักษะและเสริมศักยภาพ (Reskill/Upskill) เพื่อเพิ่มโอกาสในการส่งเสริมการมีงานทำและรายได้ นโยบายที่สอง การดูแลเรื่องของเด็กและเยาวชน ส่งเสริมสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษาให้เข้มแข็ง นโยบายที่สาม การให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงศักยภาพการทำงานมากขึ้นและต่อเนื่อง นโยบายที่สี่ การสนับสนุนและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาสำหรับคนพิการตามศักยภาพและเพิ่มการจ้างงานคนพิการในทุกภาคส่วน และนโยบายที่ห้า เรื่องระบบนิเวศและสภาพแวดล้อม สำหรับคนรุ่นต่อไป (https://www.m-society.go.th/news_view.php?nid=39173)

ในปัจจุบันเราจะไม่มองเด็กเป็นเพียงปัจเจกบุคคล แต่จะมองว่าเด็กเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวที่มีสมาชิกหลากหลาย เมื่อก่อนเราอาจมีหลักเกณฑ์แยกต่างหากสำหรับผู้สูงอายุ คนพิการ และเด็ก แต่ขณะนี้กำลังปรับปรุงให้มีการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัวเป็นฐาน

บทสัมภาษณ์พิเศษ “ความพยายามในการแก้ปัญหาสิทธิเด็ก : เด็กในบริบทโยกย้ายถิ่นฐาน”

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ๔ ข้อ 22 ระบุว่า

1. รัฐภาคีจะดำเนินการที่เหมาะสมที่จะประกันว่า เด็กที่ร้องขอสถานะเป็นผู้ลี้ภัย หรือที่ได้รับการพิจารณาเป็นผู้ลี้ภัย หรือที่ได้รับการพิจารณาเป็นผู้ลี้ภัยตามกฎหมายหรือกระบวนการภายในหรือระหว่างประเทศที่ใช้บังคับ ไม่ว่าจะมีความสามารถของเด็กหรือบุคคลอื่นติดตามมาด้วยหรือไม่ก็ตาม จะได้รับการคุ้มครองและความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมที่เหมาะสมในการได้รับสิทธิที่มีอยู่ตามที่ระบุไว้ในอนุสัญญานี้ และในตราสารระหว่างประเทศอื่น ๆ อันเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนหรือมนุษยธรรม ซึ่งรัฐดังกล่าวเป็นภาคี

2. เพื่อวัตถุประสงค์นี้ รัฐภาคีจะให้ความร่วมมือตามที่พิจารณาว่าเหมาะสมแก่ความพยายามใด ๆ ของทั้งองค์การสหประชาชาติ และองค์การระดับรัฐบาล หรือองค์การที่มีในระดับรัฐบาลอื่นที่มีอำนาจ ซึ่งร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติ ในการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กเช่นว่า และในการติดตามหาบิดามารดา หรือสมาชิกอื่นของครอบครัวของเด็กผู้ลี้ภัย เพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นสำหรับการกลับไปอยู่ร่วมกันใหม่เป็นครอบครัวของเด็ก ในกรณีที่ไม่สามารถค้นพบบิดามารดาหรือสมาชิกอื่น ๆ ของครอบครัว เด็กนั้น จะได้รับการคุ้มครองเช่นเดียวกับเด็กที่ถูกพรากจากสภาพครอบครัว ทั้งที่เป็นการถาวรหรือชั่วคราว ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใด ดังเช่นที่ระบุไว้ในอนุสัญญานี้

สถานการณ์เกี่ยวกับเด็กที่ได้รับสิทธิตามข้อ 22 ในประเทศไทย ประเทศไทยให้การช่วยเหลือบุคคลที่หลบหนีจากการประหัตประหารบนพื้นฐานของหลักมนุษยธรรมมากกว่า 70 ปี ซึ่งมีจำนวนกว่าล้านคน เคยพักพิงอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราวก่อนเดินทางกลับประเทศต้นทางหรือไปสู่ประเทศที่สาม โดยมีการจำแนกเด็กเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

(1) กลุ่มเด็กผู้หนีภัยการสู้รบจากเมียนมา จากเหตุการณ์ความรุนแรงในเรื่องของความขัดแย้งทางการเมืองและชาติพันธุ์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในเมียนมาตั้งแต่ปี 2531 ชาวเมียนมาได้หนีภัยการสู้รบเข้ามาแสวงหาที่พักพิงในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นประชากรเด็กจำนวนประมาณ 32,000 คน คิดเป็นร้อยละ 41 ของประชากรผู้หนีภัยการสู้รบทั้งหมด ซึ่งประเทศไทยได้มีการให้ความช่วยเหลือในเรื่องที่พักพิงชั่วคราว จำนวน 9 แห่ง ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี และราชบุรี ซึ่งมีการให้บริการขั้นพื้นฐาน เช่น การศึกษา การฝึกอาชีพ การบริการสุขภาพ รวมถึงพัฒนากลไกคุ้มครองผู้หนีภัยการสู้รบ

(2) กลุ่มเด็กผู้ลี้ภัยและเด็กผู้แสวงหาที่พักพิงในเขตเมือง ประชากรกลุ่มนี้มีความหลากหลายและเพิ่มมากขึ้นในช่วงระยะเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวมถึงจังหวัดใหญ่ในประเทศไทย เช่น จังหวัดเชียงใหม่ ตาก โดยมีทั้งกลุ่มผู้ลี้ภัยที่เดินทางเข้าประเทศไทยมาอย่างถูกต้องตามกฎหมายและพำนักต่อในประเทศไทยภายหลังเอกสารตรวจลงตราหมดอายุ และกลุ่มที่เดินทางเข้าประเทศไทยผิดกฎหมาย

โดยผ่านเส้นทางธรรมชาติ ซึ่งสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติได้ประมาณการว่ามีประชากรเด็กจำนวน 1,800 คน คิดเป็นร้อยละ 35 ของประชากรผู้ลี้ภัยในเขตเมืองทั้งหมด ซึ่งมาตรการช่วยเหลือที่ผ่านมาผู้ลี้ภัยในเขตเมืองจำนวนหนึ่งได้รับการคัดกรองเป็นบุคคลในความห่วงใยของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติและองค์การพัฒนาเอกชนให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม

นอกจากนี้ ในด้านการศึกษา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้รับรองสิทธิในการจัดการศึกษาภาคบังคับ 12 ปี ให้เด็กทุกคนในประเทศไทย ซึ่งรวมไปถึงกลุ่มเด็กผู้ลี้ภัยและเด็กผู้แสวงหาที่พักพิงด้วย

ความพร้อมของประเทศไทยในการถอนข้อสงวน ข้อ 22 ประเทศไทยมีความพร้อมต่อการถอนข้อสงวน ข้อ 22 ซึ่งเมื่อพิจารณาจากการที่ประเทศไทยได้ตีความข้อ 22 ของอนุสัญญาฯ ให้เป็นไปภายใต้กรอบการดำเนินการรองรับการคุ้มครองเด็กผู้ลี้ภัยที่ประเทศไทยดำเนินการอยู่แล้ว ทั้งด้านกลไก มาตรการกฎหมาย พันธกรณี กติกา และตราสารระหว่างประเทศที่ประเทศไทยรองรับ (เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งมีข้อบทสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเด็กผู้ลี้ภัยอยู่ด้วย) ส่งผลให้การดำเนินการช่วยเหลือผู้ลี้ภัยของประเทศไทยเป็นมาตรการที่เหมาะสมตามอนุสัญญา ข้อ 22 เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งให้ความคุ้มครองเด็กทุกคนอย่างครอบคลุมและไม่เลือกปฏิบัติ ทั้งนี้ แม้ว่าประเทศไทยจะยังมีข้อห่วงใยเกี่ยวกับการถอนข้อสงวน ข้อ 22 บางประการ เช่น การจัดทำฐานข้อมูลระบุตัวตนเด็ก การกำหนดบริการด้านสาธารณสุขที่ชัดเจนในประเด็นการเข้าถึงบริการ ระบบคัดกรอง แนวทางการส่งต่อบริการ รวมถึงการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่ดีในการปฏิบัติของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง แต่ประเทศไทยได้ดำเนินการขึ้นพื้นฐานที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนบริการสำหรับเด็กที่ได้รับการรับรองสิทธิตามข้อ 22 โดยจะได้มีการตอบสนองต่อข้อห่วงใยในประเด็นต่าง ๆ เพื่อยกระดับการดูแลเด็กทั้งระบบให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นโอกาสอันดีที่ประเทศไทยจะได้พัฒนาระบบการดูแลเด็กในอนาคต (ที่มา : <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/85586>)

เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2567 ประเทศไทยได้ยื่นตราสารถอนข้อสงวนของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 22 ว่าด้วยการคุ้มครองเด็กผู้ลี้ภัยและเด็กผู้แสวงหาที่พักพิง แสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยมีความมุ่งมั่นต่อการปกป้องคุ้มครองสิทธิของเด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมและไม่เลือกปฏิบัติ

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2567 เห็นชอบต่อการถอนข้อสงวน ข้อ 22 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ว่าด้วยการคุ้มครองเด็กผู้ลี้ภัยและเด็กผู้แสวงหาที่พักพิง ตามที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เสนอ เหตุด้วยไทยได้ดำเนินการปกป้องคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานตามมาตรการที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครอง และจัดบริการสำหรับเด็กผู้ลี้ภัยและเด็กผู้แสวงหาที่พักพิงอย่างต่อเนื่อง

บทสัมภาษณ์พิเศษ เรื่อง “ความพยายามในการแก้ปัญหาสิทธิเด็ก : เด็กในบริบทโยกย้ายถิ่นฐาน”
เป็นการสะท้อนมุมมองความคิดของตัวแทนภาครัฐและภาคประชาสังคม ซึ่งดำเนินงานช่วยเหลือเด็กเยาวชนและผู้พลัดถิ่นในประเทศไทย แม้จะพบกับปัญหาและข้อท้าทายมากมาย แต่ทั้งหมดนี้เป็นไปเพื่อปกป้อง คุ้มครอง และเติมเต็มสิทธิเด็กทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ และเกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับเด็ก

เรียร์ทอง ประสานพานิช

ผู้อำนวยการกองคุ้มครองเด็กและเยาวชน
กรมกิจการเด็กและเยาวชน

ภาครัฐกับข้อท้าทายในการทำงานเด็กโยกย้ายถิ่นฐาน

ประเด็นเด็กในบริบทของการโยกย้ายถิ่นฐาน สถานการณ์ที่เรามีโอกาสพบกับเด็กต่างชาติจากหลาย ๆ ชาติที่เข้ามาด้วยสถานการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ เราต้องรับมือในฐานะที่เราคือประเทศที่จะต้องดูแลเด็กเหล่านี้ด้วย โดยเฉพาะในกรอบของ “อาเซียนว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของเด็กในระบบไร้ถิ่นฐาน” ประเทศไทยให้ความสำคัญกับเด็กทุกสัญชาติ โดยเห็นได้จากกฎหมายของไทยที่มีความก้าวหน้า เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งให้ความคุ้มครองกับเด็กทุกคน ไม่ว่าจะเข้าเมืองในรูปแบบใด ระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการให้สิทธิการศึกษาแก่เด็ก ไม่ว่าจะมีความสามารถทางบุคคลอย่างไร รวมถึงความก้าวหน้าในด้านระบบสาธารณสุข บุตรที่ติดตามแรงงานสามารถซื้อประกันสุขภาพได้

แต่เนื่องจากในขณะนี้ สถานการณ์จากเพื่อนบ้าน ไม่ว่าจะเป็นที่ชายแดนหรือสถานการณ์ที่อาจจะทำให้เด็กและผู้ปกครองต้องหนีร้อนมาพึ่งเย็นในประเทศไทย อาจทำให้เกิดสถานการณ์ที่ค่อนข้างมากเกี่ยวกับเด็กต่างชาติ เริ่มตั้งแต่เรื่องของเด็กบางคนอาจต้องอยู่ในห้องกักตัวของสถานกักตัวคนต่างด้าวของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง

สำหรับเรื่องนี้ ประเทศไทยโดยรัฐบาลได้ให้คำมั่นว่า จะทำอะไรเพื่อไม่ให้เด็กและมารดาถูกกักอยู่ในสถานกักตัว จนในปี พ.ศ. 2560 มีบันทึกข้อตกลงร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คำมั่นเกิดผลในทางปฏิบัติว่าจะไม่ให้เด็กติดอยู่ในสถานการณ์ดังกล่าว ต้องมีการดำเนินการช่วยเหลือเด็กออกมา ไม่ว่าจะอยู่ในสถานรองรับของหน่วยงานภาครัฐ หรือการส่งไปอยู่ในครอบครัวอุปถัมภ์ รวมถึงการช่วยเหลือครอบครัวและเด็กให้ได้รับการดูแลที่เหมาะสม การอยู่ในชุมชนถือว่าเป็นมาตรการที่ต่างประเทศให้การยอมรับว่าเรามีการช่วยเหลือเด็กออกจากสถานการณ์ที่ไม่เหมาะสม

อีกประการหนึ่งในการทำงาน คือการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการติดตามสถานการณ์ ไม่ว่าจะเด็กที่อยู่ตามตะเข็บชายแดน หรือเด็กต่างชาติที่อาจจะอยู่ในสถานสงเคราะห์ ศูนย์การเรียนรู้ หรือแม้แต่ในองค์กรศาสนา ปัจจุบันมีสถานการณ์ที่ค่อนข้างท้าทายเป็นพิเศษอีกหนึ่งข้อที่เราต้องทำงานคือ จะอย่างไรให้คนไทยมีความเข้าใจว่าเด็กต่างชาติที่เข้ามานั้นมีความจำเป็นต้องเคลื่อนย้ายมา เพราะพวกเขาไม่สามารถอยู่ในประเทศของตัวเองได้ หรือไม่สามารถกลับได้ เนื่องจากอาจหนีภัยประหัตประหารหรือกลับไปแล้วมีความไม่ปลอดภัย

การทำงานกับชุมชนและเจ้าหน้าที่เพื่อปรับทัศนคติเป็นสิ่งที่สำคัญ ในเมื่อเขาหนีร้อนมาพึ่งเย็น เราจะทำอย่างไรให้พวกเขาเหล่านั้นได้รับสิทธิขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำเกิดขึ้น เพราะถ้าเขาอยู่ในประเทศไทยอย่างไม่ถูกกฎหมาย ไม่ได้รับการศึกษาหรือไม่ได้รับสวัสดิการต่าง ๆ จะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาแน่นอน การที่เราให้สิทธิขั้นพื้นฐานกับเขา จะช่วยให้เขามีคุณภาพชีวิตที่ดี

อีกประการหนึ่งที่สำคัญ เป็นเรื่องวิกฤตประชากรของประเทศ ประเทศไทยเด็กเกิดน้อยมาก แล้วเด็กเกิดในครอบครัวที่อาจจะไม่ได้มีคุณภาพ ตอนนี้ทางกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือ พม. เสนอคณะรัฐมนตรีให้รับในเรื่องของนโยบายการแก้ปัญหาวิกฤตประชากร อีกประเด็นหนึ่งเราต้องยอมรับว่าถ้าหากเราไม่ได้มองแค่คนไทย แต่เราอาจจะมี การส่งเสริมและพัฒนาเด็กต่างชาติที่อยู่ในประเทศไทยให้เขาได้ทำงานและมีรายได้ ถือว่าเขาเป็นกำลังส่วนหนึ่งสำคัญที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของเรา

กลยุทธ์การสร้าง Soft Power ของประเทศไทย ซึ่งเป็น Soft Power ที่ดีของไทย คือ การทำให้คนที่อยู่ในประเทศเกิดความรัก และรู้สึกว่าเป็นบ้านที่ต้อนรับเขาในยามที่เขาลำบาก ในวันหนึ่งไม่ว่าเขาจะอยู่ที่ไทยหรือไปอยู่ที่ไหนบนโลกใบนี้ เขาจะนึกถึงความเป็นมิตรของประเทศไทย สิ่งนี้คือการสร้าง Soft Power แบบการกระจาย เป็นความเข้มแข็งของประเทศไทยโดยที่ไม่ต้องใช้งบประมาณ ซึ่งเป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่คิดว่าจะสามารถส่งเสริมและทำความเข้าใจกับคนไทย เด็กไทย และเยาวชนไทยได้ คือเราอยู่ในยุคที่เคยมีคนถามว่า ทำไมต้องช่วยสิ่งเหล่านี้

สร้างความเข้าใจเจ้าหน้าที่ – สร้าง Empathy ต่อเด็กโยกย้าย

เพราะฉะนั้น ถ้าเราทำให้เขาเข้าใจว่าไม่ว่าอยู่ชาติไหนแต่เป็นแผ่นดินเดียวกัน เป็นโจทย์ที่ท้าทาย แต่ก็ เป็นโจทย์ที่น่าสนใจ เราต้องขอบคุณประเทศไทยที่ยึดหลักเพื่อไทย ไม่เลือกปฏิบัติ เป็นโจทย์สำหรับเด็กที่อยู่ในบริบทการโยกย้ายถิ่นฐาน

โดยในช่วงประมาณ 4-5 ปีที่ผ่านมา เราคิดว่าสิ่งที่จะทำให้การดูแลกลุ่มคนต่างชาติเกิดประโยชน์ที่สุดสำหรับทั้งประเทศไทยและกลุ่มคนที่อพยพมา คือการทำให้เกิดความเข้าใจถึงสาเหตุที่ทำให้พวกเขาต้องโยกย้ายถิ่นฐานมาว่าคืออะไร เราจึงมีการอบรมเจ้าหน้าที่ของทางภาครัฐ ตั้งแต่ตำรวจ ฝ่ายปกครอง นักสังคมสงเคราะห์ ทีมสหวิชาชีพในจังหวัดทั้งหมด ให้เข้าใจว่าสาเหตุของการโยกย้ายถิ่นฐานของพวกเขาเหล่านี้เกิดจากอะไรบ้าง

เมื่อเจ้าหน้าที่เข้าใจสาเหตุของการโยกย้าย วัฒนธรรม และภาษา จะทำให้การจัดบริการต่าง ๆ ค่อย ๆ ยกระดับขึ้น เราคิดว่าเรื่องการให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากจุดเล็ก ๆ และขยายไปยังเจ้าหน้าที่รุ่นต่อ ๆ ไปได้ คือทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเกิดความรู้สึก Empathy หรือมีความเห็นใจพวกเขา ในการดูแลเด็กในบริบทโยกย้ายถิ่นฐานเราไม่สามารถใช้กฎหมายอย่างเดียวได้ เพราะกฎหมายอย่างเดียวมีข้อจำกัด ดังนั้น การอบรมเจ้าหน้าที่ หรือการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน หรือแนวปฏิบัติต่าง ๆ จึงใช้กรอบที่เน้นการดูแลคุณภาพชีวิตและหลักสิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งสำคัญ

ศิริพร แก้วสมบัติ

ผู้อำนวยการมูลนิธิช่วยไร้พรมแดน

เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ดำเนินงานเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พลัดถิ่นและชุมชนชายขอบตามแนวชายแดนไทย-เมียนมา โดยยึดหลักความเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ และให้การช่วยเหลืออย่างไร้พรมแดน เพื่อสร้างโอกาสในการมีชีวิตที่ปลอดภัย มีคุณภาพ และมีอนาคตที่ดีขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนซึ่งเปราะบางและได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ผ่านการทำงาน 4 ด้านหลัก คือ ด้านการศึกษา ด้านพัฒนาศักยภาพเยาวชน ด้านการคุ้มครองเด็กงานบรรเทาทุกข์ และงานด้านการพัฒนาชุมชน-เครือข่าย

สิทธิพื้นฐานที่หายไปจากเด็กโยกย้ายถิ่นฐาน

ประเทศไทยมีชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น จังหวัดตาก ทางฝั่งตะวันตกมีชายแดนติดกับประเทศเมียนมา หรือประเทศพม่า และตลอดแนวชายแดนตั้งแต่เหนือจดใต้ มีอาณาเขตเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านยาวถึง 2,400 กิโลเมตร ซึ่งเป็นระยะทางที่ยาวมาก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังคงมีการอพยพข้ามไปมาของผู้คนระหว่างสองประเทศนี้ โดยเฉพาะคนพม่าที่มีเหตุผลต้องอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน คือเรื่องของความไม่สงบ ทั้งเรื่องสงครามที่เกิดขึ้นในประเทศเมียนมาเอง รวมถึงปัญหาทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นระยะเวลายาวนาน ทำให้ผู้คนต้องโยกย้ายถิ่นฐาน เป็นธรรมดาของมนุษย์จะต้องแสวงหาโอกาสในการมีชีวิตที่ดีกว่า ผู้คนจึงมีการอพยพถิ่นฐานเข้ามายังประเทศไทยจำนวนมาก เห็นได้จากจำนวนแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านที่ทำงานในประเทศไทยมากที่สุดก็น่าจะเป็นจากประเทศเมียนมาเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในความเป็นจริงนั้นงานหลายประเภทคนไทยก็ไม่ทำแล้ว แรงงานต่างชาตินี้ก็ได้เข้ามาทำงานในภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมภาคเกษตร ที่มักจะมียุตรหลานติดตามมาด้วย ทั้งที่ติดตามพ่อแม่เข้ามาหรือเด็กบางคนก็เกิดในประเทศไทย แม้จะมีเอกสารการเกิดแต่กลุ่มนี้ก็ยังไม่ได้รับสัญชาติไทย ยิ่งถ้าไม่ได้เกิดในไทย อาจจะไม่มีการรับรองใด ๆ เลย กลุ่มนี้มักมีอุปสรรคในการเข้าถึงบริการที่เป็นบริการขั้นพื้นฐานของที่หน่วยงานรัฐจัดให้โดยเฉพาะในเรื่องของการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา การดูแลสุขภาพ หรือการได้รับการปกป้องคุ้มครอง ซึ่งในเรื่องสิทธิทางการนั้นการมีเอกสารถือเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เด็กสามารถเข้าถึงโอกาสต่าง ๆ ที่พึงจะได้รับ ยกตัวอย่างเช่น ถ้าไม่มีเอกสารทางด้านอายุ หรือเอกสารที่แสดงตัวทางกฎหมาย เช่น มีเลข 13 หลัก จะกลายเป็นอุปสรรคสำคัญของเด็กในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาทันที แม้เราจะตระหนักถึงหลักการว่าเด็กทุกคนสมควรต้องมีโอกาสได้รับการศึกษา เพราะการได้รับการศึกษาคือการเติมเต็มความเป็นมนุษย์คนหนึ่ง เป็นสิทธิสากลที่ทุกคนต้องได้รับ ไม่ว่าเขาจะมีสัญชาติไทยหรือไม่มีสัญชาติไทยก็ตาม

ช่วยให้เด็กได้รับการศึกษา เต็มเต็มสิทธิพื้นฐานของเด็ก

การให้โอกาสเด็กทุกคนที่จะเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของโลก ได้รับการศึกษา เพราะการศึกษา คือการที่เด็กได้พัฒนาตัวเอง และส่งผลต่อการพัฒนาครอบครัวของเขาและอนาคตของเขา และเขาจะเป็นคนที่มีคุณภาพ ลองนึกถึงว่าในอนาคต ถ้าคน ๆ หนึ่งเติบโตมาที่มีการศึกษากับไม่มีการศึกษา คนที่เติบโตมีการศึกษาจะมีโอกาสในชีวิตที่ดีสำหรับตัวเอง และสามารถที่จะได้ช่วยพัฒนาสังคมได้

สิ่งที่มูลนิธิช่วยไว้พรหมแดนดำเนินการคือ การให้เด็กทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเหมาะสม และตรงกับความต้องการของเขา ในการส่งเสริมสนับสนุนที่มูลนิธิ สนับสนุน 2 รูปแบบหลัก กลุ่มแรกเด็กต้องการอยากเรียนในโรงเรียนของรัฐบาล มูลนิธิจะสนับสนุนในรูปแบบของทุนการศึกษา เริ่มจากการพาเด็กไปสมัครเรียน ช่วยเตรียมเอกสาร ประสานงานกับครูและโรงเรียนตั้งแต่เริ่มสมัครเรียน รวมถึงติดตามเด็กตลอดระยะเวลาที่เรียนจนจบหลักสูตร เพื่อให้มั่นใจว่าเด็ก ๆ ผู้ปกครอง ได้รับการดูแลช่วยเหลือสนับสนุนจนจบการศึกษา และในส่วนของการสนับสนุนทุนการศึกษานั้นจะเน้นตามความจำเป็นของเด็ก ซึ่งแต่ละคนจะต้องการการสนับสนุนไม่เหมือนกัน แล้วแต่ระดับชั้นและโรงเรียน ที่ล้าหลังการอุดหนุนเรียนฟรี 15 ปี ที่เด็กจะได้รับจากโรงเรียนไม่เพียงพอ อาทิเช่น เครื่องแบบนักเรียน ค่าเดินทาง อุปกรณ์การเรียน ที่นอกเหนือจากงบอุดหนุนเรียนฟรี 15 ปี ซึ่งจะช่วยแบ่งเบาภาระผู้ปกครองส่วนใหญ่มีฐานะยากจน รับจ้างรายวัน หรือหาเช้ากินค่ำ เด็กกลุ่มนี้คาดว่าจะในอนาคตอาจจะเป็นแรงงานที่มีคุณภาพของประเทศไทย เพราะว่าเขาสามารถที่จะทำงานให้กับสังคมไทยและให้กับคนไทยได้

อีกกลุ่มหนึ่งคือ จัดการศึกษาในรูปแบบของศูนย์การเรียนรู้เด็กข้ามชาติ หรือเรียกว่าศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชนพลัดถิ่น (Migrant Learning Centers: MLCs) การศึกษาประเภทนี้เป็นการเก็บเด็กทุกคนที่อาจจะไม่สามารถเข้าเรียนในระบบที่รัฐจัดให้ได้ ด้วยข้อจำกัดเรื่องเอกสาร อายุ การศึกษารูปแบบนั้นเน้นเป็นการจัดการศึกษาในรูปแบบที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับความต้องการของเด็ก ๆ ที่จะได้เรียนเป็นภาษาเมียนมาที่คุ้นเคยเป็นหลัก เป็นภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเด็กทุกคนพูดได้อยู่แล้ว จึงไม่ต้องการการปรับตัวมาก เด็กทุกคนจึงเข้าเรียนได้ รวมถึงยังได้เสริมหลักสูตรทักษะชีวิตที่เน้นการปกป้องตัวเองไม่ให้ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หรือการถูกแสวงหาประโยชน์ต่าง ๆ เป็นต้น และเราพบว่าเด็กทุกคนมีศักยภาพที่จะเป็นคนที่ดีกลับไปตอบแทนชุมชนของตนเองได้ ผ่านกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่เด็ก จะได้เรียนรู้เพื่อเข้าใจเรื่องปัญหาสังคม เข้าใจปัญหาชุมชน สามารถออกแบบการแก้ไขปัญหาชุมชนของตัวเอง แม้ว่าจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทั้งหมด แต่อย่างน้อยเป็นส่วนหนึ่งในการส่งมอบข้อมูลหรือทักษะต่าง ๆ ที่เด็กได้รับจากโครงการไปยังครอบครัวของเขา และไปยังชุมชนของเขาได้

สุดท้ายแล้ว สังคมและชุมชนชายแดนที่มีความหลากหลาย ความต้องการรับการศึกษาของเด็กแต่ละคนก็ไม่เหมือนกัน การศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งอาจจะไม่สามารถตอบโจทย์ปัญหานี้ได้ เพราะปัญหาการเข้าไม่ถึงการศึกษาของเด็กที่มีบริบทโยกย้ายถิ่นฐานนี้มีความซับซ้อนและต้องการการแก้ไขที่มีความยืดหยุ่นหลากหลาย และด้วยการจัดการศึกษาจากรัฐเพียงลำพังอย่างเดียวอาจจะไม่เพียงพอ เราจึงต้องร่วมมือกัน โดยเป้าหมายเดียวกันคือ การทำให้เด็กแต่ละคนได้เข้าถึงการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมกับความต้องการของเขา สิ่งที่ต้องทำคือให้การศึกษาไปถึงผู้เรียนที่มีความพร้อม ข้อจำกัด และศักยภาพที่แตกต่างกันได้อย่างทั่วถึงที่สุด ฉะนั้นการทำงานร่วมกันของภาคีทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาสังคม ที่ต้องอาศัยร่วมมือกันจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อการจัดการปัญหาในพื้นที่ที่มีความหลากหลายและเป็นพหุวัฒนธรรมมาก โดยอาศัยการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนจะนำไปสู่ความยั่งยืนในพื้นที่ได้

ให้โอกาสคนข้ามชาติแสดงศักยภาพช่วยพัฒนาประเทศไทย

อันที่สอง เรื่องของความเข้าใจต่อประเด็นปัญหา ประเทศไทยมีชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเมียนมา ที่เราไม่สามารถจะย้ายบ้านหนีได้ เราจึงจำเป็นต้องสามารถอยู่และจัดการกับปัญหานี้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมและทุกคนได้ประโยชน์ร่วมกันอย่างไร การสร้างความเข้าใจว่าประเทศไทยจะได้ประโยชน์อย่างไรต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้ในเชิงบวก อันนี้เป็นสิ่งที่สำคัญมาก ๆ เราไม่มองว่าคนเหล่านี้มาสร้างภาระหรือมาสร้างปัญหาหรือมาแย่งงาน แต่กลับมองว่าคนเหล่านี้เขาจะมาเติมเต็มส่วนที่เราจะขาดได้อย่างไรบ้าง ตัวอย่างเป็นข้อมูลที่คนสังคมไทยยังไม่ค่อยรับรู้คือเรามีสัดส่วนการเกิดของเด็กไทยน้อยลงในทุก ๆ ปี อีก 20 ปีข้างหน้าถ้าไม่วางแผนเรื่องนี้อาจจะมีแรงงานที่เป็นคนไทยขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่จะหล่อเลี้ยงประเทศไม่เพียงพอ

หากมองเห็นโอกาสว่าคนข้ามชาติเหล่านี้ เข้ามายู่ในประเทศไทยเป็นเวลายาวนานและบางคนก็เกิดในประเทศไทยด้วยซ้ำ จะทำอย่างไรให้เขาได้รับโอกาสที่จะแสดงศักยภาพช่วยเติมเต็มจำนวนแรงงานที่อาจจะขาดแคลนในอนาคต และเมื่อนั้นพวกเขาก็จะร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยพัฒนาเศรษฐกิจประเทศไทยได้ เราอาจจะต้องเริ่มต้นด้วยการสร้างการสื่อสารในเชิงบวกในสังคมต่อกลุ่มประชากรที่เป็นคนข้ามชาติ หรือว่าเด็กในบริบทไทยยกย่องในฐานะ ในอนาคตเขาจะช่วยให้เราทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างสันติและจะสร้างสังคมที่ให้มีบรรยากาศของการอยู่ร่วมกันได้อย่างไร

การที่เราลิดรอนสิทธิโอกาสทางการศึกษาอย่างเช่นที่ผ่านมา เช่น การไล่ปิดศูนย์การเรียน เพราะบางคนหรือกระแสความรักชาติ เกิดกระแสสังคมปลูกปั่นว่าการศึกษาที่ไม่ได้สอนภาษาไทยเป็นภาษาหลัก คือภัยต่อความมั่นคง แต่จริง ๆ แล้วดิฉันกลับมองว่าความมั่นคงของมนุษย์และการจัดการศึกษา คือ การสร้างความมั่นคงของชาติ เพราะถ้ามนุษย์คนหนึ่งมีความมั่นคง ชาติก็จะมี ความมั่นคงด้วย การลิดรอนโอกาสทางการศึกษาเด็กโดยการไล่ปิดศูนย์การเรียน ไม่ได้แก้ปัญหอะไร การลิดรอนโอกาสทางการศึกษาของเด็กกลับทำให้เราขาด ทำให้เราตัดโอกาสของเราในการที่จะให้เด็กคนหนึ่งได้มีโอกาสในการแสดงศักยภาพของเขาในอนาคตและเป็นจุดเริ่มต้นของทัศนคติเชิงลบที่สังคมไทยจะไม่ได้ประโยชน์ใด ๆ เลย แต่สิ่งที่ควรทำคือการทำอย่างไรให้ศูนย์เหล่านั้นสามารถเปิดจัดการเรียนการสอนได้อย่างถูกกฎหมาย หรือการปรับลดกฎหมายบางอย่างเพื่อให้ศูนย์เหล่านี้สามารถจดทะเบียนให้ถูกกฎหมายได้น่าจะเป็นทางออกที่ยั่งยืนกว่า

หรือแม้แต่การละเลยปัญหานี้อาจจะทำให้เราสูญเสียโอกาสในอนาคต เพราะการให้เด็กได้เติบโตในพื้นที่ปลอดภัย ให้เขาอยู่ในที่ที่เขาารู้สึกว่าเขาได้รับการเห็นอกเห็นใจ ให้เขาได้เติบโตและพัฒนาคุณภาพชีวิตในอีก 10 ปีข้างหน้า โอกาสเหล่านี้ถ้าเขาไม่ได้รับในวันนี้ก็อาจจะสายเกินไป และจะกลายเป็นแทนที่เขาจะได้ใช้ศักยภาพความเป็นมนุษย์ของเขาจากการได้รับการศึกษา ถ้าเขาขาดโอกาสตรงนี้ไปจะทำให้เขาขาดโอกาส และอาจจะกลายเป็นปัญหาของเรา เป็นปัญหาสังคมจากคนหนึ่งที่เขาจะกลายเป็นคนที่หลงผิดกลายเป็นคนที่ต้องโทษแล้วทำให้เกิดปัญหาต่อตัวเอง และทำให้สังคมเกิดปัญหาด้วย

การแก้ไขปัญหานี้รัฐไม่สามารถทำเพียงลำพังได้ แม้ว่าจะได้ให้คำมั่นในเรื่องของการศึกษาเพื่อปวงชนแล้วก็ตาม เพราะต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมาก รัฐอาจจะไม่มีทรัพยากรเพียงพอสำหรับการจัดการปัญหาซับซ้อนนี้ได้ทั้งหมด แต่รัฐสามารถแสวงหาความร่วมมือจากภาคประชาสังคมและชุมชนให้เขามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรูปแบบที่เด็กผู้เรียนต้องการ สอดคล้องกับบริบทชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสังคมทั้งพื้นที่ชายแดน สังคมเมือง หรือในจังหวัดต่าง ๆ ให้กลายเป็นสังคมที่เราสามารถอยู่ร่วมกันได้ เพราะท้ายที่สุดแล้วเราไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงจากสังคมที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมได้ คิดว่านี่เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการทำเพื่อเด็ก ๆ ให้พวกเขามีอนาคตที่ดี ผ่านการศึกษาและการเรียนรู้ ให้เขาได้มีพื้นที่ปลอดภัย ให้เขาได้มีความสุขที่อยู่ที่นี่ แม้ประเทศไทยจะไม่ใช่อบ้านเกิดของเขาแต่ที่นี่คือเมืองนอนของเขา และเขาก็สามารถที่จะเป็นคนที่มีคุณค่าต่อสังคมนี้ได้ตลอดเวลาแน่นอน

บทบาทของบุคคลแวดล้อมเด็ก ในการส่งเสริมสิทธิเด็ก

1. ในครอบครัว : พ่อแม่ ผู้ปกครอง

ดูแลและส่งเสริมพัฒนาเด็ก ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคมให้สอดคล้องตามวัย และพัฒนาการของเด็ก

➤ เสริมทักษะความปลอดภัยและการป้องกันตนเองจากภัยต่าง ๆ ให้กับลูก เช่น การกำหนดเขตที่อยู่สำหรับเด็กที่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กแต่ละวัยในระยะเวลาที่ผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กให้ปลอดภัย สอนให้เด็กรู้จักป้องกันตัวเอง ช่วยกันสร้างบรรยากาศให้มีการใช้ชีวิตภายในครอบครัวร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน เช่น ทำอาหารด้วยกัน จัดงานวันปีใหม่ ไปทำบุญร่วมกัน ฯ

➤ เป็นที่พึ่งทางจิตใจซึ่งกันและกัน ปลอบโยนให้กำลังใจแก่กัน เมื่อสมาชิกคนใดคนหนึ่งในครอบครัว มีความทุกข์ใจ เศร้าเสียใจ

➤ หมั่นสื่อสารพูดคุยทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน รับฟังเมื่อผู้อื่นต้องการบอกเล่าความรู้สึก ความในใจ หรือขอความช่วยเหลือ นอกจากนี้ การสื่อสารพูดคุยระหว่างสมาชิกในครอบครัว ถ้าเป็นการแสดงอารมณ์ไม่ดี เช่น โกรธหรือไม่ชอบ ให้ใช้ภาษาพูดว่า “ฉันโกรธนะที่ทำอย่างนี้” ไม่ต้องตวาดหรือส่งเสียงดัง แต่ถ้าสื่อสารอารมณ์รัก ความห่วงใย การปลอบใจ ให้ใช้ภาษากาย เช่น โอบกอด เป็นต้น

➤ พยายามตอบสนองต่อการต้องการความช่วยเหลือของผู้อื่นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ถ้าช่วยเหลือเองไม่ได้หาหนทางให้คนอื่น ๆ มาช่วยแทน

➤ ปฏิบัติต่อกันในทางสร้างสรรค์อย่างเสมอต้นเสมอปลาย เช่น ใช้เสียงพูดหรือภาษาที่อ่อนโยน สุภาพต่อกันในทุกโอกาส

2. ในโรงเรียน : คุณครูและบุคลากรในโรงเรียน

โรงเรียน

โรงเรียนควรมีแนวทาง ระบบ และการดำเนินงานในโรงเรียนที่จะก่อให้เกิดความปลอดภัยสำหรับเด็ก อาทิ

➤ การจัดสภาพแวดล้อมทางอาคาร สถานที่ เครื่องใช้ เครื่องกีฬา วัตถุอันตราย มีการตรวจสอบแก้ไข ปรับปรุงบริเวณตามจุดต่าง ๆ ของโรงเรียนอยู่เป็นประจำ

➤ การมีมาตรการรักษาความปลอดภัยไม่ให้นักเรียนอยู่คนเดียวก่อนอันตรายแก่เด็ก เช่น มีกฎเกณฑ์เรื่องระบบการรับ-ส่งเด็กที่ปลอดภัย ไม่ให้นักเรียนอยู่ตามลำพังหรืออยู่กับผู้ใหญ่ในที่ลับตา ควรมีครูเวรยืนประจำตึก กำหนดเวลาการขึ้น-ลงอาคารเรียน

➤ มีระเบียบและกฎเกณฑ์ที่ทำให้เด็กปลอดภัย เช่น กำหนดพื้นที่ที่ปลอดภัยสำหรับเด็กแต่ละกลุ่มวัย ให้มีผู้ใหญ่ตั้งแต่สองคนขึ้นไปคอยดูแลความปลอดภัยให้เด็กตั้งแต่ก่อนที่เด็กคนแรกจะมาถึงโรงเรียน และเด็กคนสุดท้ายออกจากโรงเรียน

➤ จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยให้แก่เด็ก เช่น ฝึกเด็กให้รู้จักประเมินอันตราย รู้จักหลบหลีก รู้จักขอความช่วยเหลือเมื่อมีภัย จัดให้เด็กใช้ชีวิตร่วมกัน ดูแลให้ความเอื้ออาทรแก่กัน ด้วยการเข้าค่ายลูกเสือเนตรนารี และค่ายบำเพ็ญประโยชน์

➤ จัดความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครูให้เกิดความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรและปลอดภัย ไม่มีการข่มเหงรังแกกันระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก รวมทั้งจัดความสัมพันธ์ระหว่างเด็กด้วยกันให้เห็นออกเห็นใจเด็กที่แตกต่างจากตนเอง หรือเด็กที่มีปัญหาบางอย่างให้เข้าไปช่วยเหลือมากกว่าซ้ำเติมหรือล้อเลียน

➤ มีนโยบายปกป้องคุ้มครองเด็กภายในโรงเรียน ซึ่งเป็นนโยบายที่ครอบคลุมถึงหน้าที่รับผิดชอบ มาตรการป้องกันและการแก้ไขปัญหาที่เป็นการละเมิดสิทธิของเด็ก เพื่อทำให้มั่นใจได้ว่าเด็กทุกคนจะปลอดภัยจากความรุนแรงทุกรูปแบบ

คุณครูและบุคลากรในโรงเรียน

- มีข้อมูลพื้นฐานของเด็กนักเรียนทุกคน ทั้งทางด้านสภาพร่างกาย จิตใจอารมณ์และพฤติกรรม
- มีการปฏิบัติต่อเด็กในเชิงบวก โดยเน้นการสร้างเสริมคุณค่าในตัวเองให้แก่เด็กอย่างเหมาะสม
- รับรู้ถึงเปลี่ยนแปลงของเด็กอยู่ตลอดเวลา เพื่อเฝ้าระวังเด็กนักเรียนที่มีปัญหาและเด็กที่ถูกทำร้าย
- ไม่ใช้ความรุนแรงกับเด็ก ไม่ว่าจะทางวาจา ทางกาย และด้านจิตใจ
- ควรมีทักษะในการสังเกตเด็ก เมื่อพบว่าเด็กมีความผิดปกติให้รีบค้นหาสาเหตุทันทีหรือแจ้งครูประจำชั้นของเด็ก
- เมื่อพบเด็กถูกทำร้าย ไม่ว่าจะรู้จากตัวเด็กมาเล่าเองหรือสังเกตเห็น สิ่งแรกครูต้องแสดงให้เด็กรับรู้ว่ามีผู้ใหญ่เชื่อใจ และสร้างความมั่นใจให้แก่เด็กว่าจะได้รับความช่วยเหลือให้ปลอดภัย จากนั้นค้นหาข้อเท็จจริง บันทึกคำพูดที่เด็กพูด รวมทั้งร่องรอยบริเวณร่างกาย หรือพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงของเด็ก
- หากคุณครูหรือบุคลากรในโรงเรียนไม่สามารถให้การช่วยเหลือเด็กได้ ควรวางแผนประสานงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกในการช่วยเหลือและคุ้มครองเด็ก โดยแจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่ หน่วยงานเอกชนที่ทำงานด้านเด็ก โรงพยาบาล บ้านพักเด็ก และครอบครัวในพื้นที่นั้น ๆ

3. ในชุมชน

- ☐ มีการจัดสรรพื้นที่ในชุมชนให้เป็นพื้นที่สำหรับเด็กและครอบครัว
- ☐ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาเด็กและครอบครัวอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดกิจกรรมเสริมทักษะการป้องกันตัวเองให้กับเด็กในชุมชน การจัดค่ายครอบครัวเพื่อใช้ชีวิตร่วมกัน และการเสริมความรู้ด้านการเลี้ยงดูเด็กให้กับครอบครัวในชุมชน
- ☐ ชุมชนมีกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัยทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและบุคคล เช่น การสำรวจจุดเสี่ยงหรือสถานการณ์เสี่ยงที่มีผลกระทบต่อเด็กและครอบครัวในชุมชน การสำรวจสภาพปัญหาในชุมชน และการจัดกิจกรรมเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นปัญหารวมถึงการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและครอบครัว
- ☐ ชุมชนจัดให้มีกลไกการเฝ้าระวัง ดูแลและช่วยเหลือเด็กในชุมชน เช่น มีนักวิจัยในชุมชนสำรวจครอบครัว รับแจ้งเหตุเมื่อมีเด็กถูกทำร้าย ประสานงานส่งต่อหน่วยงานภายนอกให้ช่วยเหลือเด็ก

4. บุคคลทั่วไป

- ☐ ใส่ใจดูแลเด็ก ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา ด้วยความเข้าใจพัฒนาการตามวัยของเด็ก
- ☐ ไม่นิ่งเฉย หากสงสัยหรือพบเด็กที่เสี่ยงต่อการถูกทารุณกรรม หรืออยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อความปลอดภัยในชีวิต ให้เข้าช่วยเหลือเท่าที่สามารถทำได้ในขณะนั้น หรือโทรแจ้ง 1300 ศูนย์ช่วยเหลือสังคม
- ☐ ไม่สนับสนุนหรือส่งเสริมการกระทำที่ละเมิดต่อสิทธิเด็ก
- ☐ ไม่ใช้ความรุนแรงต่อเด็กในทุกรูปแบบ
- ☐ คอยช่วยสอดส่องและสังเกตเสมอว่า มีปรากฏการณ์อะไรบ้างที่สื่อแว่วว่าอาจจะมี การล่วงเกินทางเพศต่อเด็กที่คุณรู้จัก
- ☐ ปลอดภัย ให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือแก่เด็กที่ถูกละเมิดทางเพศ
- ☐ สนับสนุนหน่วยงานหรือโครงการที่ทำงานเกี่ยวกับการป้องกันและช่วยเหลือ

สิทธิเด็ก

สิทธิที่ผู้ใหญ่ต้องดูแล

สิทธิเด็ก พื้นฐาน 4 ด้าน คือ การมีชีวิตอยู่รอด การได้รับการส่งเสริมพัฒนา การได้รับการปกป้องคุ้มครองและสิทธิ การมีส่วนร่วม มีรายละเอียดสิทธิเด็ก ที่ผู้ใหญ่ควรรู้และส่งเสริม

1

เด็กทุกคนต้องได้รับสิทธิเท่าเทียมกัน

ปฏิบัติอย่างยุติธรรมโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่าง ด้านภาษา เชื้อชาติ ศาสนา สถานะทางครอบครัว เพศสภาพ หรือปัจจัยอื่นใด

2

เด็กมีสิทธิแสดงความคิดเห็นและความรู้สึก

ไม่ว่าจะเป็นด้วยการพูดคุย วาดรูป การเขียน หรือด้วยวิธีการใดก็ตามที่เป็นผลร้ายกับผู้อื่น ในสังคม และความสงบสุขเรียบร้อย

3

เด็กทุกคนต้องได้รับความคุ้มครอง จากความรุนแรงทุกรูปแบบ

ทั้งทางร่างกาย จิตใจ หรือการถูกละเมิด การแสวงประโยชน์ และการละเลยจากผู้ให้การดูแล

4

เด็กทุกคนมีสิทธิได้พัก ได้ผ่อนคลาย

ได้เล่นสนุก และได้มีส่วนร่วมในวัฒนธรรม และกิจกรรมสร้างสรรค์อย่างเสรีและเท่าเทียม

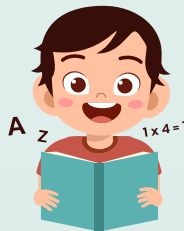
5

เด็กมีสิทธิได้รับความเป็นอยู่ที่ดี

ไม่ว่าจะเป็นอาหาร เสื้อผ้า และที่อยู่อาศัย เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ รัฐควรให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัว และเด็กที่ขาดปัจจัยเหล่านี้

6

เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษา

การเรียนระดับประถมศึกษา ไม่ควรมีค่าใช้จ่าย และต้องจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาไว้รองรับ เด็กควรได้รับการศึกษาถึงระดับสูงสุด ระเบียบในโรงเรียนต้องไม่ขัดต่อสิทธิของเด็ก และไร้ความรุนแรง

7

เด็กมีสิทธิได้รับการคุ้มครองจากการทำงาน

ที่เป็นอันตรายหรือส่งผลเสียต่อการศึกษา สุขภาพ หรือพัฒนาการ หากต้องใช้แรงงานเด็ก เด็กต้องมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม และปลอดภัย

8

เด็กมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือ

ด้านการฟื้นฟูทั้งทางร่างกายและจิตใจ หากถูกทำร้าย ถูกละเลย ได้รับผลกระทบจากสงครามเพื่อที่เด็ก จะได้กลับมามีความเป็นอยู่ที่ดี การเคารพตนเอง และคงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีของเด็ก

อินโฟกราฟิก : มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก
ข้อมูล : อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ
โทร : 02-412-0739
เว็บไซต์ : www.thaichildrights.org

Partage
avec les enfants du monde

สิทธิ ในการเกิดและ ได้สัญชาติของเด็ก

เด็กทุกคนจะต้องได้รับการจดทะเบียนการเกิด และ
ได้รับสัญชาติ ซึ่งเป็นสิทธิตามหลักสิทธิมนุษยชน
และสิทธิเด็ก ดังนี้

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

Universal Declaration of Human Rights

ข้อ 15

1 ทุกคนมีสิทธิในสัญชาติหนึ่ง

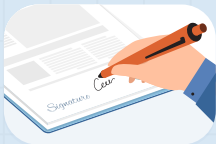

2 บุคคลใดจะถูกเพิกถอนสัญชาติของตน
ตามอำเภอใจ หรือถูกปฏิเสธสิทธิที่จะเปลี่ยนสัญชาติ
ของตนไม่ได้

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

Convention on the Rights of the Child

ข้อ 7

1 เด็กจะได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังการเกิด และจะมีสิทธิที่จะมีชื่อนับตั้งแต่เกิด และสิทธิที่จะได้รับสัญชาติ
และเท่าที่จะเป็นไปได้ สิทธิที่จะรู้จักและได้รับการดูแลเลี้ยงดูจากบิดามารดาของตน

2 รัฐภาคีจะประกันให้มีการปฏิบัติตามสิทธิเหล่านี้ตามกฎหมายภายในและพันธกรณีของรัฐภาคี ที่มีอยู่ภายใต้ตราสาร
ระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของเด็กจะตกอยู่ในสถานะไร้สัญชาติ

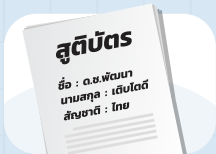
กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR

ข้อ 24

1 เด็กทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยมาตรการต่างๆ ที่จำเป็นตามสถานะของผู้เยาว์ จากครอบครัวของตน
สังคมและรัฐ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากเชื้อชาติ ศิพ เพศ ภาษา ศาสนา เผ่าพันธุ์แห่งชาติ หรือ
สังคม ทรัพย์สิน หรือกำเนิด

2 เด็กทุกคนต้องได้รับการจดทะเบียนทันทีภายหลังการเกิดและต้องมีชื่อ

3 เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้มาซึ่งสัญชาติ

ไม่ว่าเด็กนั้นจะเกิดในที่ใด ในสถานพยาบาล ทั้งของรัฐและเอกชน เด็กเกิดในบ้าน หรือเด็กเกิดนอกบ้าน พ่อแม่จึงมีหน้าที่ที่จะต้องแจ้งเกิดเพื่อไม่ให้
สิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กๆ ถูกละเมิดหรือเสียสิทธิต่างๆ เมื่อเด็กเติบโตขึ้น และไม่ว่าเด็กนั้น จะมีสิทธิในสัญชาติไทยหรือไม่ก็ตามนายทะเบียน
มีหน้าที่ต้องรับแจ้งการเกิดของเด็กทุกคน

ข้อควรรู้เพิ่มเติม

1) **หนังสือรับรองการเกิด (ท.ร.1/1)** ที่โรงพยาบาลออกให้และใบรับแจ้งการเกิด (ท.ร.1 ตอนหน้า)
ที่กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านออกให้ **ไม่ใช่** ใบเกิดหรือสูติบัตร

2) ในการแจ้งการเกิดจะต้องแจ้งชื่อเด็กในคราวเดียวกันเพื่อจะได้จดบันทึกในใบเกิดหรือสูติบัตรและเมื่อได้รับใบเกิดหรือสูติบัตร
แล้วให้ตรวจสอบข้อมูลเพื่อความถูกต้องอีกครั้ง

3) สูติบัตรที่นายทะเบียนออกให้จะมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงของเด็กแต่ละคน

อินโฟกราฟิก : มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก

โทร : 02-412-0739

เว็บไซต์ : www.thaichildrights.org

แหล่งที่มาข้อมูล : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

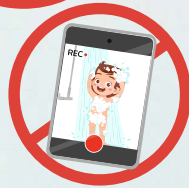
และผู้มีการจดทะเบียนการเกิด และกระบวนการพัฒนาสิทธิในสัญชาติไทย unicef

Partage
avec les enfants du monde

ร่วมปกป้องและคุ้มครองเด็ก ตามสิทธิเด็ก

"เด็ก" ทุกคนไม่ว่าจะเป็นลูกหลาน หรือเด็กที่ใดๆ ก็ตาม ล้วนเป็น **"มนุษย์"** เช่นเดียวกัน แต่ละคนมีสิทธิเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ผู้ใหญ่จึงต้องส่งเสริมและคุ้มครองในสิทธิเด็กที่มีอยู่อย่างเคารพโดยเด็กมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองในทุกๆ ด้าน เพื่อให้เด็กเติบโตขึ้นมาอย่างอยู่ดี มีสุข และปลอดภัย ดังนี้

ได้รับการป้องกันจากการลักพา การขาย หรือการลักลอบค้าเด็ก ไม่ว่าด้วยวัตถุประสงค์หรือในรูปแบบใด

ได้รับการคุ้มครองจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ และการกระทำความผิดที่มีขอบทุกรูปแบบ

ได้รับการคุ้มครองจากการถูกแสวงหาประโยชน์ที่เป็นผลร้ายต่อสวัสดิภาพของเด็ก ไม่ว่าในด้านใด

ได้รับการคุ้มครองจากการแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

จากการทำงานที่น่าจะเป็นการเสี่ยงอันตราย ขัดขวางการศึกษา เป็นอันตรายต่อสุขภาพ การพัฒนาทางร่างกาย สมอง จิตใจ ศีลธรรม และสังคม

ได้รับการคุ้มครองจากการใช้โดยผิดกฎหมายซึ่งยาเสพติด

รวมทั้งสารที่มีพิษต่อจิตประสาทอื่น ๆ และป้องกันการใช้เด็กเพื่อการผลิต และการค้า

ได้รับคุ้มครองจากความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ

การทำร้าย หรือการกระทำความผิดมิชอบ การทอดทิ้ง หรือการปฏิบัติโดยประมาท การปฏิบัติที่ผิด หรือการแสวงหาประโยชน์ รวมถึงการกระทำความผิดทางเพศ

ได้รับการส่งเสริมการฟื้นฟูทั้งทางร่างกายและจิตใจ

การกลับคืนสู่สังคมของเด็ก ที่ได้รับเคราะห์จากการละเลย การแสวงหาประโยชน์ การกระทำความผิดมิชอบ การทรมาน หรือการลงโทษ การปฏิบัติที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือต่ำช้า และการพิพาทกันด้วยอาวุธ โดยรัฐจะต้องฟื้นฟูทั้งร่างกาย และ จิตใจได้กลับคืนสู่สังคมอย่างมีศักดิ์ศรีอีกด้วย

สิทธิของเด็กที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรง

เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองจากผู้ใหญ่ทุกคนในสังคม เพื่อเติบโตขึ้นอย่างอยู่ดีมีสุข และปลอดภัย แต่หากเด็กฯ ถูกกระทำด้วยความรุนแรง พวกเขาจะมีสิทธิต่างๆ ดังนี้

1 สิทธิได้รับความช่วยเหลือและคุ้มครอง

อาทิ การตกเป็นเหยื่อของการละเมิดทางเพศ หรือ ความรุนแรงในครอบครัว

2 สิทธิได้รับการตรวจสอบและการสอบสวน

เพื่อค้นหาหลักฐานป้องกันความเสียหาย

3 สิทธิในการให้ความเห็นและการรับฟัง

ในกระบวนการทางกฎหมาย ต้องได้รับข้อมูลในทันที และเพียงพอ

4 สิทธิในการรับการประเมินและการรักษา

สิทธิในการฟื้นฟูเยียวยาทั้งทางร่างกาย จิตใจ และได้รับเยียวยาความเสียหายตามกฎหมาย

5 สิทธิได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นมิตร

ตลอดระยะเวลาที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม

6 สิทธิในการเลือกสิทธิ์

เด็กมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่ส่งผลต่อชีวิต และการดำเนินชีวิตของพวกเขา

ความรุนแรงต่อเด็กทุกรูปแบบเป็นเรื่องที่สำคัญ หากเกิดขึ้นจะมีผลกระทบต่อเด็กทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และทางเพศ ยากที่จะฟื้นฟูให้กลับมาเป็นปกติ

การคุ้มครองสิทธิเด็กและการป้องกันความรุนแรงต่อเด็ก จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ควรได้รับการสนับสนุนให้เกิดขึ้นจริงในทุกสังคม เพื่อให้พวกเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของประเทศไทยต่อไป

อินโฟกราฟิก : มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก
โทร : 02-412-0739
เว็บไซต์ : www.thaichildrights.org
แหล่งที่มาข้อมูล : อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก

Partage
avec les enfants du monde

รู้ไหม

เด็กก็มีสิทธิเล่น!

รู้ไหมว่าเด็กทุกคนมีสิทธิเล่น อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ในข้อที่ 31 ระบุว่า "เด็กจะมีการพักและเวลาพักผ่อน การเข้าร่วมกิจกรรม การละเล่น สันทนาการที่เหมาะสมตามวัยของเด็ก และการมีส่วนร่วมอย่างเสรีในทางวัฒนธรรมและศิลปะ"

การเล่นเป็นสิทธิเด็กที่สำคัญ เนื่องจากมีผลต่อการเติบโต และพัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจของเด็ก ช่วยให้เด็กได้เคลื่อนไหวร่างกาย ได้ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เรียนรู้สิ่งใหม่ เราจึงควรทำความเข้าใจถึงสิทธินี้ เพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิของเด็ก และเคารพกับสิทธิของเด็กให้มากยิ่งขึ้น ด้วยการสนับสนุนให้เด็กฯ ได้เล่น ดังนี้

มีเวลาเล่น

เด็กควรได้รับเวลาที่เพียงพอในการเล่น และพักผ่อน ผู้ปกครองควรเปิดโอกาสให้เด็กได้มีเวลาเล่นในแต่ละวันอย่างเหมาะสม จะส่งผลดีต่อพัฒนาการทั้งกายและจิตใจของเด็ก

ได้เลือกกิจกรรมและการเล่น

เด็กควรได้รับสิทธิในการเลือกเล่นกิจกรรมที่เหมาะสม และตามความสนใจ ด้วยตนเองจะช่วยให้พัฒนาทักษะต่างๆ เช่น การทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหา และการคิดสร้างสรรค์ผ่านการเล่น

มีพื้นที่เล่น

มีพื้นที่ที่ปลอดภัยและมีอุปกรณ์การเล่นที่เหมาะสม เพื่อให้เด็กได้สนุกสนาน สามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ และสร้างความปลอดภัยสำหรับเด็ก

ได้เล่นกับเพื่อน

ให้เด็กได้เข้าร่วมกิจกรรม หรือเล่นกับเพื่อน ช่วยให้เด็กสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข และเติบโตได้อย่างมีคุณภาพ ทั้งยังช่วยสร้างทักษะสังคม และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

เล่นเพื่อการเรียนรู้

การเล่นของเด็ก คือการเรียนรู้สิ่งใหม่ที่อยู่รอบตัว การปล่อยให้เด็กได้เล่นอย่างสนุกสนาน อิสระ ได้ทดลองสิ่งใหม่ๆ จะทำให้เด็กได้เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้ปกครองควรให้การดูแลเด็กบนพื้นฐานของการเคารพในสิทธิเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นอย่างอิสระ ปลอดภัย เหมาะสมกับช่วงวัย เพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโตตามวัย

อินโฟกราฟิก : มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก

โทร : 02-412-0739

เว็บไซต์ : www.thaichildrights.org

Partage
avec les enfants du monde

เด็กมีสิทธิ

เติบโตในสิ่งแวดล้อมที่ดี

สิทธิเด็กพื้นฐาน 4 ด้าน คือ สิทธิที่จะมีชีวิตรอด สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครอง สิทธิในการพัฒนา และสิทธิในการมีส่วนร่วมแล้ว สิทธิในการมีสิ่งแวดล้อมที่ดีก็เป็นอีกหนึ่งสิทธิที่สำคัญ เพื่อให้เด็กได้รับการส่งเสริม และคุ้มครองอย่างเหมาะสม

สิ่งแวดล้อมที่ดี หมายถึง สถานที่อยู่อาศัยปลอดภัย อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ สภาพภูมิอากาศเหมาะสำหรับดำรงชีวิต และการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนเพื่อให้คงอยู่ตลอดไป

สิทธิเด็กในการมีสิ่งแวดล้อมที่ดีนี้มีอะไรบ้าง

เติบโตในสภาพแวดล้อมที่ดี

เด็กทุกคนมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจที่ก่อให้เกิดผลกระทบ ต่อการมีสิ่งแวดล้อมที่ดีของตนเอง

ได้รับข้อมูลและได้เรียนรู้ในสิ่งแวดล้อมที่ดี

เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับข้อมูล และเรียนรู้ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่ชีวิตที่ดีขึ้น

ได้รับความคุ้มครองจากการถูกระทำ

เด็กทุกคนควรได้รับการคุ้มครองจากภัยคุกคาม ปัญหาความรุนแรงทุกรูปแบบ รวมถึง การละเมิดสิทธิในการเข้าถึงสิ่งแวดล้อมที่ดี

มีช่องทางให้ความช่วยเหลือ

เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะเรียกร้อง และได้รับการคุ้มครองในยามที่เด็ก ได้รับอันตรายหรือถูกละเมิดสิทธิ

ได้รับการคุ้มครองจากอันตรายทุกรูปแบบ

อันมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงของ สภาพภูมิอากาศ เช่น การปนเปื้อนสารพิษ ของแหล่งน้ำ หรือ ฝุ่นละออง PM 2.5

เล่นในสภาพแวดล้อมที่ดี

เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง ในการเล่นอย่างปลอดภัย ในสิ่งแวดล้อมที่ดี

ได้รับความคุ้มครองจากอันตรายต่าง ๆ

ที่เกิดจากการประกอบกิจการ หรือกิจกรรม ทางธุรกิจที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม

อินโฟกราฟิก : มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก
โทร : 02-412-0739
เว็บไซต์ : www.thaichildrights.org
แหล่งที่มาข้อมูล : *เอกสาร "สิทธิเด็กในการมีสิ่งแวดล้อมที่ดีในภูมิภาคอาเซียน
โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UNEP)

Partage
avec les enfants du monde

สิทธิเด็ก กับความปลอดภัยในโรงเรียน

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หมวด 7 มาตรา 63 ระบุว่า “โรงเรียนและสถานศึกษา ต้องจัดให้มีระบบงาน และกิจกรรม ในการแนะแนว ให้คำปรึกษา และฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคมและความปลอดภัยแก่นักเรียน นักศึกษา ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่ได้กำหนดในกฎกระทรวง” โรงเรียนควรมีแนวทาง ระบบ และการดำเนินงานในโรงเรียนที่จะก่อให้เกิดความปลอดภัยสำหรับเด็ก ทั้งนี้ประเด็นความปลอดภัย ที่จะต้องนำมาพิจารณา ประกอบกับพัฒนาการตามวัยของเด็ก มีด้วยกันทั้งหมด 3 เรื่อง คือ

1.การจัดสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัย

หมายถึง การวิเคราะห์อันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ อาทิ การจัดสภาพแวดล้อมทางอาคารสถานที่ เครื่องใช้ เครื่องกีฬา วัตถุอันตราย แล้วจัดสภาพแวดล้อมเหล่านั้นให้เหมาะสม เกิดความปลอดภัย มีการตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุงจุดต่างๆอยู่เป็นประจำ เช่น

ติดตั้งอุปกรณ์ป้องกันอันตราย

ตรวจสอบสิ่งชำรุดจัดหาของเล่นที่ปลอดภัย

จัดที่พักให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก

หากไม่ได้คาดการณ์ความเสี่ยงไว้อาจทำให้เกิดอันตรายถึงชีวิตได้

2.การกำหนดบริเวณที่ปลอดภัย

หมายถึง การที่ผู้ใหญ่จะต้องกำหนดและจัดให้เด็กไปอยู่ในบริเวณที่มีความปลอดภัย เช่น

บริเวณที่เด็กอยู่ต้องไม่เป็นที่ลับตาคน ไม่มีความเสี่ยงที่จะเกิดอันตราย อยู่ไม่ไกลเกินกว่าที่จะได้ยินเสียง กำหนดบริเวณที่จะไป กำหนดบริเวณสำหรับเด็กเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นห้องพัก ทำกิจกรรม การเล่น ห้องน้ำห้องส้วมเป็นสัดส่วนแยกจากผู้ใหญ่ การกำหนดวิธีการเดินทางที่ปลอดภัย หากมีการนัดหมาย ให้เด็กไปทำกิจกรรมนอกโรงเรียน ผู้ใหญ่ควรจะรู้ว่าไปที่ไหน ด้วยวิธีการอย่างไร และตรวจสอบได้เป็นระยะ

3.กฎเกณฑ์แห่งความปลอดภัย

หมายถึง กฎเกณฑ์ที่ผู้ใหญ่จะต้องกำหนดและให้เด็กได้เรียนรู้ถึงกฎเกณฑ์ของความปลอดภัย เพื่อป้องกันความเสี่ยงและอันตรายที่จะเกิดขึ้น เช่น

กฎจราจร กฎระเบียบข้อบังคับ ความปลอดภัยของสถานที่ต่าง ๆ การเดินทางทางน้ำ

กฎ และระเบียบปฏิบัติ ความปลอดภัยในโรงเรียน ในบ้าน เช่น กำหนดเวลาในการกลับบ้าน

การขับขี่จักรยานอย่างปลอดภัย การใช้ไฟฟ้าอย่างปลอดภัย การปฏิบัติเมื่อเกิดไฟไหม้

กฎเกณฑ์เกี่ยวกับตัวบุคคล กำหนดตัวบุคคลที่เด็กไปด้วยได้ การปฏิบัติต่อเพศตรงข้าม

มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยให้แก่เด็ก ฝึกเด็กให้รู้จักประเมินอันตราย รู้จักหลบหลีก รู้จักขอความช่วยเหลือเมื่อมีภัย จัดให้เด็ก ใช้ชีวิตร่วมกัน ดูแลให้ความเอาใจใส่กันด้วยการเข้าค่ายบำเพ็ญประโยชน์ต่าง ๆ

ความปลอดภัย เป็นเรื่องที่สามารถป้องกันได้ หากผู้ใหญ่ทุกคนตระหนัก ใส่ใจและให้ความสำคัญ เพื่อลูกหลานของเราจะได้เติบโตขึ้นอย่างปลอดภัยและมีความสุข

อินโฟกราฟิก : มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก

โทร : 02-412-0739

เว็บไซต์ : www.thaichildrights.org

แหล่งที่มาข้อมูล : คู่มือครู “การจัดระบบความปลอดภัยในโรงเรียน” มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก

Partage
avec les enfants du monde

รู้จักมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก

ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก เริ่มต้นดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 ต่อมาวันที่ 30 เมษายน 2539 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติอนุญาตให้จัดตั้งเป็นมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก

มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก ดำเนินการให้ความช่วยเหลือคุ้มครองเด็กถูกระทำความรุนแรง เด็กได้รับการเลี้ยงดูโดยมิชอบ รวมทั้งเด็กถูกแสวงประโยชน์ โดยประสานความร่วมมือกับสภวิชาชีพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ดำเนินงานด้านการป้องกัน โดยการส่งเสริมพัฒนาให้เด็กมีทักษะในการป้องกันตนเอง ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคลแวดล้อมเด็ก ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ทำหน้าที่ในการเลี้ยงดู ส่งเสริมพัฒนาและปกป้องคุ้มครองเด็กให้ปลอดภัย ส่งเสริมให้คนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสังคมเอื้ออาทรสำหรับเด็ก รวมทั้งการจัดการอบรมพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนให้มีความรู้และทักษะในการปกป้องคุ้มครองเด็ก

การพัฒนางานเชิงป้องกัน เพื่อลดปัญหาการละเมิดสิทธิเด็ก

ในปี พ.ศ. 2539 มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กได้เริ่มแนวคิดงานป้องกัน และพัฒนางานต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยในปี พ.ศ. 2540 ได้ริเริ่มดำเนินกิจกรรม “ตัวฉันเป็นของฉัน” เพื่อเสริมสร้างทักษะในการป้องกันตนเองจากภัยทางเพศให้แก่เด็ก มีการพัฒนาคู่มือกิจกรรมตัวฉันเป็นของฉัน ต่อมาในปี พ.ศ. 2563 มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก ได้พัฒนาคู่มือกิจกรรมตัวฉันเป็นของฉันขึ้นมาใหม่ พร้อมทั้งคลิปวิดีโอประกอบการจัดกิจกรรมในลักษณะหนังสือที่สถานการณ์ความไม่ปลอดภัยต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เด็กอาจพบในชีวิตประจำวันได้ www.feelingyesnothailand.com

ในปี พ.ศ. 2546 ได้ริเริ่ม “โครงการโรงเรียนคุ้มครองเด็ก” โดยมุ่งเน้นให้โรงเรียนมีการจัดระบบความปลอดภัยในโรงเรียนมีการเฝ้าระวังและช่วยเหลือเด็กนักเรียนและมีการสร้างความสัมพันธ์อันดีในโรงเรียน มูลนิธิได้ประสานงานกับหน่วยงานระดับนโยบาย ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานศึกษาธิการกรุงเทพมหานคร ปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2567 มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุ้มครองเด็ก จำนวนทั้งสิ้น 663 โรงเรียน

ข้อมูลเพิ่มเติม มาตรฐานโรงเรียนคุ้มครองเด็ก คู่มือครู

<https://www.thaichildrights.org/projects/project-current/safeschoolproject/>

ในปี พ.ศ. 2549 เริ่มดำเนิน “โครงการชุมชนคุ้มครองเด็ก” เพื่อพัฒนาให้ชุมชนนาร่องมีการดำเนินงานเรื่องความปลอดภัย การส่งเสริมพัฒนาเด็กและครอบครัว และการดูแลเฝ้าระวังและช่วยเหลือเด็กในชุมชน โดยมีจุดเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2542 มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก ได้ริเริ่มจัดกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ ดำเนินการเรื่อยมาจนกระทั่งปี พ.ศ. 2557 องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย ได้หารือกับมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก เรื่องความร่วมมือในการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในระดับตำบล เพื่อสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติงานแบบวิชาชีพเรื่องการคุ้มครองเด็กในระดับตำบลภายใต้ชื่อ โครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล โดยร่วมมือกับกรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หลังโครงการเสร็จสิ้นกรมกิจการเด็กและเยาวชนนำแนวทางการจัดให้มีระบบคุ้มครองเด็กในระดับท้องถิ่นไปขยายผลในพื้นที่ให้ครอบคลุมในแต่ละจังหวัด

ข้อมูลเพิ่มเติม : คู่มือการดำเนินโครงการชุมชนคุ้มครองเด็ก

<https://www.thaichildrights.org/multimedia/child-protection-community-manual/>

ถอดบทเรียนการดำเนินงานชุมชนคุ้มครองเด็ก

<https://www.thaichildrights.org/multimedia/community-protection/>

งานด้านการรณรงค์เผยแพร่อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ส่งเสริมให้คนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองสร้างสังคมเอื้ออาทรสำหรับเด็ก ยุติการใช้ความรุนแรงต่อเด็ก

ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์
www.thaichildrights.org

มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก มีการดำเนินงานเพื่อสร้างความตระหนักรู้ สร้างความเข้าใจต่อสาธารณะชนเพื่อร่วมกันดูแลปกป้องเด็ก ผ่านโครงการรณรงค์ ได้แก่ โครงการหยุดภัยให้หนู โครงการไม่ใหญ่ใจดี ร่วมสร้างความปลอดภัยให้กับเด็ก โครงการ SMART Family รณรงค์ให้ทุกครอบครัวใช้ชีวิตครอบครัวร่วมกัน โครงการสังคมไทยร่วมปกป้องสิทธิเด็ก โครงการรณรงค์ยุติความรุนแรงต่อเด็กทุกรูปแบบ และโครงการผู้พิทักษ์เด็ก..คุณก็เป็นได้ ซึ่งรณรงค์ให้บุคคลที่อยู่แวดล้อมเด็ก ตั้งแต่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู คนในชุมชน คนในสังคม ประชาชนทั่วไปได้มีส่วนร่วมกันดูแล คุ้มครองให้เด็กได้รับความปลอดภัย ได้รับการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมตามวัยตามพัฒนาการ และสิทธิขั้นพื้นฐานที่เด็กควรจะได้รับตามที่อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กสหประชาชาติระบุไว้

นอกจากนี้มีการผลิตสื่อรณรงค์ ได้แก่ อินโฟกราฟิก สารคดีสิทธิเด็ก 9 เรื่อง บันทึกเรื่องราวการดำเนินงานตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กขององค์กรภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศไทย โดยมุ่งหวังให้คนในสังคมเข้าใจเรื่องของสิทธิเด็ก และร่วมกันปกป้องคุ้มครองเด็กให้ได้รับประโยชน์สูงสุด ตามที่ระบุไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

การพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก

มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กให้ความสำคัญการพัฒนาศักยภาพทีมสหวิชาชีพ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กเชิญผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศมาให้ความรู้ทีมสหวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วยผู้ประกอบวิชาชีพและผู้ปฏิบัติงานคุ้มครองสิทธิเด็กทั้งหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กในประเทศไทยหลายคนได้มีโอกาสเรียนรู้จากการอบรมดังกล่าวข้างต้น

จากประสบการณ์การทำงานของมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กกว่า 44 ปี หลังจากดำเนินงานในแต่ละโครงการจะมีการถอดบทเรียน พัฒนาเป็นหลักสูตร คู่มือการปฏิบัติงาน เพื่อส่งต่อให้ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องได้เรียนรู้และนำไปปรับใช้ มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กรวมทั้งบุคคลแวดล้อมเด็ก เพื่อให้สามารถส่งเสริมพัฒนาและปกป้องคุ้มครองเด็ก

ในปี พ.ศ.2567 มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กจัดทำ **หลักสูตรออนไลน์ “สิทธิเด็กและการคุ้มครองเด็ก”** ในรูปแบบบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-learning) เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่คุ้มครองเด็ก ผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก นักสังคมสงเคราะห์ ครู บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม องค์กรพัฒนาเอกชน เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจ ได้เรียนผ่านระบบออนไลน์ เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิเด็กและการคุ้มครองเด็ก การส่งเสริมให้บุคคลแวดล้อมเด็กมีความรู้ความเข้าใจจะทำให้เด็กปลอดภัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาและได้รับการช่วยเหลือคุ้มครองตามกระบวนการและเป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง <https://e-learning.thaichildrights.org/>

มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก

ร่วมสร้างสังคมเอื้ออาทรสำหรับเด็ก

Caring Society for Children

เว็บไซต์หลัก

มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก
www.thaichildrights.org

หลักสูตรออนไลน์

สิทธิเด็กและการคุ้มครองเด็ก
<https://e-learning.thaichildrights.org/>

ตัวฉันเป็นของฉัน

เสริมทักษะป้องกันภัยทางเพศให้เด็ก
<https://www.feelingyesnothailand.com/>

Safetyranger

เกมเสริมทักษะความปลอดภัยให้เด็ก
<https://www.safetyrangergame.com/>

เพจเฟซบุ๊ก

มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก
<https://www.facebook.com/cpcr.cpcr>

มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก

บริจาคผ่าน QR-CODE ข้อมูลบริจาคส่งถึง
กรมสรรพากรโดยตรงไม่ต้องขอรับใบเสร็จรับเงิน

ร่วมบริจาคเงินสนับสนุนมูลนิธิ
ใบเสร็จรับเงิน ลดหย่อนภาษีได้

ที่อยู่ : 979 ซอยเจริญสุขนิทวงศ์12 ถนนเจริญสุขนิทวงศ์
แขวงวัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ 10600

 Partage
avec les enfants du monde
สนับสนุนการพิมพ์

+662 4120739

cpcrheadoffice1981@gmail.com

[cpcr_donation](#)